

НИКОЛАЙ РАЙНОВЪ

КРИСТАЛНИЯТЪ ДВОРЕЦЪ

приказки отъ цѣлъ свѣтъ

2640

БИБЛИОТЕКА : : : : :
ПРИКАЗКИ ОТЪ ЦЪЛЪ СВѢТЪ
: : : ПРЕРАЗКАЗАНИ ОТЪ НИКОЛАЙ РАЙНОВЪ
=====

№ 4

КРИСТАЛНИЯТЪ ДВОРЕЦЪ

ПРИКАЗКИ

ИЗДАВА
СТОЯНЪ АТАНАСОВЪ — СОФИЯ
УЛ. „НЕОФИТЪ РИЛСКИ“ 36

Царьтъ на джуджетата

Едно време, когато земята не била толкова населена, колкото е днесъ, духоветѣ живѣли по нея и хората ги виждали. Тогава и хората били по-добри, та духоветѣ имъ помагали. Въ Исполинскитѣ планини живѣлъ единъ духъ великанъ, когото наричали Рюбецаль. По онова време тия планини не били населени — тамъ нѣмало ни села, ни нивя, ни чифлици. Царьтъ на джуджетата се разхождалъ по върховетѣ, долините и бърдата, гонѣлъ дивитѣ бикове, насъсквалъ мечкитѣ една срещу друга да се борятъ, подсвирквалъ на елениѣ, плашелъ дивитѣ кози и ги каралъ да прескачатъ голѣми пропасти.

Като се наигравалъ до насита, Рюбецаль влизалъ въ недрата на земята, дето било истинското му царство — хиляди пѣти по-голѣмо отъ онова, що се простирало горе, и много по-богато отъ него. Тамъ имало великолепни пещери — една отъ друга по-широки, пълни съ злато, сребро и скъпоценни камъни. Отъ една пещера до друга водѣли стрѣмни пѣтеки или отвесни пробиви — като кладенци, въ които би можалъ да слѣзе само нѣкой духъ. Подъ заповѣдитѣ на Рюбецала духоветѣ на земята — ония джуджета, които се наричатъ гноми, — превръщали прѣсъта и проститѣ скали въ мраморъ, а рудата — въ медъ, злато, сребро, олово и желѣзо. Понеже сж духове, тѣ можели да минаватъ презъ скалитѣ и земята; можели сжщо тѣ да прекосватъ подземния огънь и голѣмитѣ водопади, както човѣкъ прекосва въздуха, когато върви. Тѣ правѣли скъпоценни камъни, помагали на дървесата и цвѣтята да растатъ, пропуквали канаритѣ, за да бликнатъ по земята извори.

Рюбецаль прекарвалъ цѣли вѣкове подъ земята, заетъ съ тая работа. Винаги, когато излѣзе отвънъ, той виждалъ, че земята се е промѣнила. По планинскитѣ склонове пасѣли стада, звѣроветѣ се не виж-

дали: тѣ се били прибрали въ горитѣ. Виждали се тукъ-тамѣ овчари или говедари, които побѣгвали изплашени, щомъ съзратъ исполина. По-надолу се били явили цѣли селца, а още по-долу — градове. Рюбецаль се очудвалъ на тая промѣна и тя го не радвала много. Той не обичалъ хората, защото знаелъ, че сж зли: тѣ убиватъ животнитѣ, за да ядатъ месото имъ, сѣкатъ горитѣ, за да горятъ дърветата, и копаятъ земята, за да търсятъ злато, сребро и скжпоценни камъни.

И той решилъ да си отмѣсти на хората, които опустошаватъ царството му.

Презъ единъ лѣтенъ день царската дъщеря Ила се разхождала съ слугинитѣ си по гората. Тя берѣла ягоди и пълнѣла кошничката си, за да я отнесе на баща си. Момитѣ били навлѣзли надълбоко въ гората, когато се чули далече нѣкъде звънци.

Княгинята се сепнала и рекла:

— Време е да се върнемъ въ двореца: ето че се звъни за обѣдъ. Ние сме се много отдалечили. Но азъ съмъ много жадна, та ще отида да пийна малко вода отъ Извора на Незабравкитѣ, а вие ме почакайте тукъ.

Но слугинитѣ не искали да пуснатъ своята господарка да върви сама. И тѣ трѣгнали следъ нея. Стигнали до една голѣма пещера, дето имало изворъ. Наоколо растѣли незабравки. Слугинитѣ почнали да бератъ, а княгинята се навела да пие. Но по едно време ѝ се завило свѣсть и тя паднала въ водата. Слугинитѣ чули плѣсъка и се затекли къмъ извора, но отъ момата нѣмало и следа: водата си течела все тъй бистра, като по-рано, и на дѣното се не виждало нищо.

Царьтъ и неговитѣ гости се били отдавна вече събрали около трапезата, когато слугинитѣ дошли запѣхтяни и разплакани — да разкажатъ скръбната случка.

— Царьо честити, — рекли тѣ. — Рюбецаль трѣбва да е грабналъ нашата господарка. Само духъ може да направи такова нѣщо. Ние я видѣхме, че пада хвърлихме се да я спасимъ, но тя се изведнѣжъ изгуби.

Царьтъ билъ слушалъ за Рюбецала отъ ловцитѣ. Той си разжсалъ дрехитѣ отъ скръбъ, но — като разбралъ, че е безсилень да поправи злината, — примирилъ се и казалъ:

— Що да се прави! Духоветѣ сж по-силни отъ насъ, а Рюбецаль — доколкото зная — е най-силень отъ духоветѣ въ тая страна.

Но годеникътъ на Ила, князь Ратиборъ, се не угешилъ, като чулъ тия думи. Той станалъ отъ трапезата, яхналъ коня си и тръгналъ да дири своята годеница.

Когато Ила дошла на себе си, тя се видѣла, че лежи на разкошна софа; предъ нея билъ непознатъ князь — младъ и хубавъ. Но тоя князь не билъ Ратиборъ, а Рюбецаль, който можелъ да приема какъвто видъ си иска.

— Очарователна княгиньо, — й казалъ той, — ти се намирашъ въ кристалния дворецъ на царя на джуджетата. Азъ съмъ тоя царь. Като минавахъ веднъжъ надъ бащиния ти дворецъ, азъ те видѣхъ и решихъ да те взема за жена. Тоя дворецъ тукъ е твой — и отъ тебе зависи, кога ще пожелаешъ да станешъ царица на Иполинскитѣ планини.

Ила се не зарадвала на тия думи. Когато Рюбецаль я поканилъ да тръгне съ него да й покаже хубоститѣ на двореца, тя тръгнала неохотно и не показала съ нищо, че новото живѣлище й се харесва. Тѣ обходили всички стаи на двореца, разходили се съ лодка по езерото, минали и презъ хубавитѣ градини, дето имало златни ябълки, но княгинята не отворила уста да похвали нищо отъ онова, що видѣла.

Минала седмица Ила все мълчела. За да я поразвлѣче съ нѣщо, Рюбецаль й донесълъ една хубава кошница и й казалъ:

— Ето ти една кошница, да си поиграешъ.

Княгинята вдигнала капака и, като видѣла, че кошницата е пълна съ рѣпи, викнала:

— Съ това ли мислишъ да ме зарадвашъ? Малко ли сж рѣпи по полето? Защо ми носишъ тоя зеленчукъ?

— Не се сърди! — рекълъ й Планинскиятъ Духъ. — Вземи тоя златенъ жезълъ и докосни съ него нѣкоя рѣпа: тя ще се обърне на такова растение или животнo, каквото поискашъ.

Тогава Ила взела жезъла, допрѣла го до една рѣпа и рекла: „Никъ!“ Отведнъжъ рѣпата се превърнала на черно кждравo кученце — сжщиятъ Никъ, който живѣлъ въ бащиния дворецъ на Ила и който княгинята много обичала. Кученцето почнало да подскача около нея, да й се милва и да й ближе ржцетѣ. Тогава Рюбецаль за пръвъ пжтъ видѣлъ Ила, че се усмихва. Следъ това княгинята викнала: „Сапа!“ — и

допрѣла втора рѣпа. Явила се голѣмата бѣла котка. Тѣй се явили и пѣтлитѣ, и кокошкитѣ, и пуйкитѣ, и цвѣтята — всичко онова, що обичала да гледа княгинята въ бащиния си дворецъ.

Минало се време. Една заранъ Ила се събудила и не могла да познае нито животнитѣ, нито цвѣтята, съ които се забавявала до тогава: толкова се били промѣнили. Никъ приличалъ на призракъ: той билъ сухъ, слабъ, едва се държелъ на нозетѣ си. Сара лежела, изплезила езикъ, и умирала. Издѣхвали и домашнитѣ птици, а цвѣтята вѣхнѣли, сякашъ поразени отъ слана. Ила се развикала. Дошълъ Рюбецаль.

— Какво е това? — крѣснала му тя. — Ти си изморилъ тая нощъ всичкитѣ ми животни! Не ти ли стига, че си ме затворилъ тукъ сама-самичка, ами искашъ още и да се подигравашъ съ мене?

— Недей се сърди! — рекълъ ѝ кротко царьтъ на джуджетата. — Азъ не съмъ виновенъ. Вълшебниятъ жезълъ, що ти дадохъ, можеше да превърне рѣпитѣ на животни, но той нѣма сила да имъ крепи живота вѣчно. Додето рѣпитѣ сж пълни съ сокъ, ти можешъ да ги превръщашъ на каквото си щешъ. Но вижъ, кое време е! Ти дойде тукъ презъ лѣтото, а сега е вече зима. Всички рѣпи сж извѣхнали отдавна.

— Дай ми тогава друга кошница рѣпи! — викнала Ила.

— Уви! — рекълъ Рюбецаль. — Азъ не мога да измѣня природния редъ. Но ако почакашъ три месеца, ще ти донеса нови рѣпи.

Княгинята обърнала грѣбъ на царя, заплакала се и се заключила въ стаята си.

Планинскиятъ Духъ се престорилъ на градинарь, отишълъ въ града и купилъ семе отъ рѣпи. Посѣлъ го въ градината си, па заповѣдалъ на подземнитѣ духове да засилятъ огъня подъ почвата, за да поникнатъ по-скоро рѣпитѣ. И наистина, семената подкарали. Княгинята видѣла съ голѣма почуда, че надъ земята се показватъ зелени листа. Тогава ѝ хрумнало на умъ нѣщо и тя почнала да се отнася любезно съ Рюбецала. Тя намислила да го измами и да избѣга.

Първитѣ нѣколко рѣпи завързали глави, макаръ и малки. Царьтъ на джуджетата ги отнесълъ на Ила. Тя ги взела и отишла задъ двореца, въ горичката. Като докоснала първата рѣпа съ жезъла, превърнала я на пчела, па ѝ рекла:

— Хврѣкни, пчелице, та намѣри князь Ратибора. Завърти се край него и брѣмчи надѣ ухото му: „Ила, Ила, Ила!“ Когато чуе името ми и се загледа въ тебе, кажи му, че съмъ тукъ и го доведи.

Пчелата полетѣла, но ето че я видѣла една лястовица и я изяла.

Натжжена отъ тая несполука, княгинята превърнала друга рѣпа на щурець. И нему рекла да намѣри Ратибора, да му запѣе „Ила, Ила, Ила“ и да го доведе при нея. Но тъкмо щурецьтъ заподскачалъ по тревата, видѣлъ го единъ щъркелъ и го лапналъ.

Тогава Ила превърнала третата рѣпа, която била най-едра, на сврака.

— Слушай, — рекла ѝ. — Ти си птица-бѣбрица. Бива те за тая работа, на която ще те накарамъ. Лети отъ гора на гора, додето намѣришь моя годеникъ, князь Ратибора съ бѣлия конь. Кажи му да потегли насамъ съ пеши войници и конници да ме отърве отъ това проклето робство!

Свраката литнала и се изгубила. Тя летѣла цѣль день надъ скали, блата и гори, но не видѣла никжде Ратибора. Мрѣкнало се. Озовала се въ една джбрава и тамъ кацнала, съвсемъ изморена, на едно дърво да си почине. Но преди да заспи, рекла да преговори онова, що ѝ било поржчано да каже на княза. И тя почнала:

— Ила, Ила, Ила! Ила е пленница въ царството на Планинския Духъ. Тя те моли да дойдешъ съ войници да я отървешъ.

Въ това време княза се луталъ по горитѣ да търси годеницата си. Той билъ подѣ дървото и се чудѣлъ, накжде да върви. Като чулъ думитѣ на свраката, яхналъ коня си и трѣгналъ да сбира своитѣ войници. Той знаелъ, кжде е царството на Рюбецаля.

Ила чакала цѣли два деня и две нощи, но свраката се не върнала да ѝ обади, що е направила. Тогава тя решила да избѣга. Облѣкла най-хубавитѣ дрехи, що ѝ билъ подарилъ царьтъ на джуджетата, накитила се съ най-скжпитѣ прѣстени, гривни, обеци и огърлици, па отишла при него и му рекла весело:

— Княже, азъ съмъ съгласна да ти стана жена, но искамъ да се увѣря, че ме обичашъ.

Рюбецалъ, зарадванъ отъ тия думи, казалъ:

— Искай каквото желаетъ — всичко ще направя.

— Добре, — казала Ила. — Искамъ да изпитамъ търпението ти. Преброй, колко рѣпи има въ градината

ти, па ми кажи. Но гледай да не сбъркашъ, защото иначе не ще се омжжа за тебе.

Царьтъ на джуджетата се усмихналъ и отишълъ въ градината. Той се заловилъ да скубе рѣпитѣ, да ги слага на купчини и да ги брои. Въ това време княгинята превърнала една рѣпа на конь и му се яхнала, па полетѣла извънъ двореца. Рюбецаль броилъ, броилъ, па сбъркалъ. Пакъ почналъ отново. Тѣй броелъ, сбърквалъ и започвалъ, додето изтекълъ деньтъ. Надвечеръ преброилъ рѣпитѣ. Отишълъ да каже на Ила, колко сж, но не можалъ да я намѣри никжде въ двореца. Тогава чакъ разбралъ, че тѣ се е изхитрила да го избѣже и да избѣга.

Страшно разгнѣвенъ, Рюбецаль взелъ отново своя изгледъ на исполински духъ и се вдигналъ въ въздуха да разгледа, кжде е княгинята. Видѣлъ я той като малка черна точка, че се движи бързо по полето, все още въ границитѣ на неговото царство. Тогава грабналъ една огромна скала и я търкулналъ надолу. Скалата почнала да подскача, да се кърти, пука и гърми. Цѣлата планина се разтърсила. Черната точка се спрѣла. Но ето че по-натамъ Рюбецаль видѣлъ друга точка, която се сякашъ движела къмъ първата: това билъ Ратиборъ. Княгинята препуснала отново. Скалата се търкаляла натамъ, но била още далече, а дветѣ точки се бързо приближавали една къмъ друга. Тогава Рюбецаль се навелъ, та грабналъ съ две шѣпи камъни и ги хвърлилъ къмъ тѣхъ, но било вече късно. Княгината минала границата на царството и Ратиборъ, воденъ отъ свраката, я посрещналъ, пригърналъ и качилъ на коня си.

Илиниятъ баща щѣлъ да умре отъ радостъ, като видѣлъ дъщеря си. Ратиборъ и Ила се оженили и царували надъ оная земя. Тѣ обичали често да разказватъ на своитѣ деца, какъ надхитрили Планинския Духъ. Оттогава хората нарекли царя на джуджетата Рюбецаль, което значи „рѣпоброецъ“.

Минали повече отъ сто години, откакъ Ила и Ратиборъ умрѣли. За Рюбецалѣ народътъ разказвалъ всичко, щото му хрумне. Мнозина почнали дори да мислятъ, че не го е имало, ами е измисленъ. Често веселяци момци, като се разхождали по планината, току се провиквали: „Рюбецале! Рюбецале!“ Понеже духътъ се не явявалъ, тѣ си казвали единъ другиму:

— Не виждате ли, че го нѣма? Рюбецалъ никога не е живѣлъ. Кой знае кой е измислилъ приказкитѣ за него!

Но Рюбецалъ все още живѣлъ.

Презъ единъ есененъ день трима момци минавали низъ една горичка въ Исполинскитѣ Планини и си разказвали който каквото знае за царя на джуджетата. Единъ отъ тѣхъ току се провикналъ:

— Рюбецале! Я ела да те видя, крадеца на моми!

Изведнѣжъ гората се разтърсила отъ внезапна вихрушка, дървесата се навели до земята, разлетѣли се навредъ отскубнати листа и леденъ вѣтъръ зашибалъ изплашенитѣ момци по лицата. Но полека-лека бурята утихнала, слънцето грѣйнало и оня, който билъ извикалъ, почналъ да се подиграва съ уплахата на своитѣ другари. Той се казвалъ Венедиктъ. По занаятъ билъ шивачъ. Като излѣзли отъ гората, той се отдѣлилъ, за да си отиде въ родния градъ, дето работѣлъ.

Шивачътъ си вървѣлъ по пѣтя и си подсвирквалъ весело. Той не подозиралъ, че Рюбецалъ го следи и мисли да му отмѣсти за оскърблението. Като чулъ, че Венедиктъ го нарича крадецъ на моми, духътъ си спомнилъ, какъ Ила се подиграла съ него, и се хвърлилъ да одуши момъка — затова се извили дървесата и се разлетѣли листата. Но тогчасъ му дошло на умъ да си отплати още по-жестоко и затова утихналъ, па се понесълъ следъ шивача.

Край града имало ханче, наречено „Трима влѣхви“. Тамъ влѣзълъ Венедиктъ да хапне и пийне. Духътъ видѣлъ това и се върналъ въ планината. На половина часъ пѣтъ отъ града срещналъ единъ богатъ евреинъ, яхналъ муле, че пѣтува къмъ сѣщия градъ. Царътъ на джуджетата се преобразилъ: по лице и дрехи приличалъ на Венедикта. Хвърлилъ се върху еврейна, стисналъ го за гърлото, обралъ го и се изгубилъ.

— На помощ! На помощ! — почналъ да вика обраниятъ търговецъ, щомъ се свѣстилъ.

По пѣтя миналъ човѣкъ, чулъ го и се спрѣлъ.

Той го разпиталъ, що му се е случило, сетне го отвелъ до града, посочилъ му ханчето „Трима влѣхви“, далъ му малко пари и си отишълъ.

Като влѣзълъ въ ханчето, евреинътъ се спрѣлъ, поразенъ отъ очудване: тъкмо срещу него седѣлъ на масата обирникътъ му и най-спокойно ядѣлъ и пиелъ.

Следъ като се увѣрилъ, че го не лъжатъ очитѣ, евреинътъ напусналъ ханчето и побързалъ да съобщи на властта.

По мръкнало се изтропало силно на вратата. Съдържателятъ на „Тримата влѣхви“ излѣзълъ разтреперанъ да отключи, а следъ него наставали и пѣтницитъ, които не били още заспали. Единъ държелъ свѣщъ, другъ — лампа. Въ ханчето навлѣзли стражари. Водѣлъ ги евреинътъ, който посочилъ Венедикта. Стражаритѣ заобиколили шивача; той почналъ да маха съ рѣце и да вика, че е невиненъ.

Тогава евреинътъ му казалъ:

— Ще отречешъ ли, че ме нападна въ гората и ме обра? Ти ме наби и ми взе кесията съ двеста жълтици. Отъ джеба ми извади бисерна огърлица, която бѣхъ купилъ за жена си, и три златни пръстена съ алмази.

— Лъжешъ! — викналъ шивачътъ. — Нито тебе съмъ виждалъ, нито кесията ти, нито огърлицата и пръстенитѣ на жена ти.

И, като се обърналъ къмъ стражаритѣ, спокойно рекълъ:

— Ето ми тамъ торбичката: вижте, що има въ нея!

Разтърсили торбата на Венедикта и — за неговъ ужасъ — тамъ намѣрили всичко онова, що билъ описалъ евреинътъ. Шивачътъ, останалъ като грѣмнатъ.

Стражаритѣ го вързали и повели къмъ тъмницата. Тамъ го набили и затворили.

На другия день го извели да го сѣдятъ. Евреинътъ разказалъ всичко. Стражаритѣ и пѣтницитъ отъ „Тримата влѣхви“ потвърдили. Сѣдията посѣветвалъ Венедикта да признае вината си.

— Какъ да призная, — рекълъ момъкътъ, — когато съмъ невиненъ? Азъ не съмъ дори и виждалъ тоя евреинъ до снощи.

— А кесията съ жълтицитѣ и скъпоценноститѣ, които си скрилъ въ торбата си?

— Не знамъ, кой дяволъ ги е пѣхналъ тамъ, — казалъ спокойно Венедиктъ, — но азъ ви казвамъ, че не съмъ ги открадналъ.

При тия думи всички викнали, че тоя твърдоглавъ крадецъ, който и лъже отгоре, заслужава най-страшно наказание. Сѣдията заповѣдалъ тогава на единъ опитенъ мѣчителъ да изтрѣгне съ изтезания отъ винов-

ника самопризнание. Джелатинът почналь да мжчи Венедикта съ горещи желѣза, игли и други орждия — и оня казалъ, че е виновенъ, макаръ и въ душата си да твърдѣлъ, че е невиненъ.

Сждътъ решилъ — крадецътъ да бжде обесенъ още на другата сутринь. Присждата била прочетена предъ многобройната тълпа, що се била насъбрала да чуе решението. Единъ отъ народа — едъръ, богато облѣченъ гражданинъ — издигналъ гласъ да похвали сждиитѣ, че сж умно и справедливо присждали. Той билъ сжщиятъ оня, който срещналъ евреина следъ обира и му далъ пари, следъ като го отвелъ до ханчето.

Додето водели осждения къмъ тъмницата, тоя гражданинъ отивалъ къмъ полето, триелъ си самодоволно дланитѣ и си казалъ:

— Научихъ ли те азъ тебе, кой е крадецъ на моми? Разбра ли, кого наричашъ Рѣпоброецъ? Хайде сега де, брой последнитѣ си часове — ти, обирнико на евреи!

Той билъ Рюбецалъ, исполинскиятъ духъ, царьтъ на джуджетата. Невидимъ за никого, той пѣхналъ въ торбата на Венедикта откраднатитѣ вещи, за да не може момъкътъ да се оправдае.

Накрай града той съзрѣлъ едно слугинче, че плаче подъ едно дърво. Рюбецалъ се спѣрлъ. Сърцето му се свило, като видѣлъ това хубаво момиче, че рони отчаяно сълзи.

— Защо плачешъ, момне? — запиталъ го той. — Кажи ми: може да ти помогна.

— Не можешъ, — рекла момата; — никой не може ми помогна. Азъ убихъ своя годеникъ, убихъ щастието си.

— Тѣй ли? Какъ можешъ ти, хубава като ангель да извършишъ убийство?

Но въ сжщото време Рюцебалъ си рекълъ на ума:

— Ба, защо пъкъ да не може? Хората сж способни на всичко . . . Тѣ сж проклети създания!

Тогава момата разказала на гражданина, че се казва Клара и че е сгодена за единъ младъ шивачъ, когото на другия день ще обесатъ. Той билъ честенъ момъкъ но тя го принудила да извърши престѣпление. Единъ день преди това годеникътъ ѝ казалъ да се вѣнчелятъ, а тя му рекла — да спечели една кесия жълтици, че после. Той си трѣгналъ и по пѣтя обралъ единъ евреинъ, за да може да се ожени за нея.

— Азъ съмъ виновна, — завършила Клара, като се разплакала отново. — Защо ми е сега тоя животъ? Утре зараньта ще отида да кажа всичко на сждиитѣ, та и мене да обесятъ заедно съ Венедикта. Безъ него не мога да живѣя.)

Рюбецалъ се замислилъ. Той се разкаялъ за бедата, що навлѣкълъ на младия шивачъ, па се и трогналъ отъ плача на момата.

— Не плачи! рекълъ ѝ той кротко. — Не ти трѣбва да отивашъ при сждиитѣ: всички ще те помислятъ. че си луда. Дори и да ти повѣрватъ, нѣма да пуснатъ годеника ти, а ще обесятъ и тебе. Слушай, що ще ти кажа: азъ съмъ сждия. Върви си въ града, па остави на мене да нареди тая работа.

Клара се съгласила.

На разсъмване гълпа отъ любопитни почнала да се трупа на площада, около бесилката. За хората нѣма нищо по-приятно отъ това — да гледатъ чуждото страдание. Въ сщщото време предъ вратага на тъмницата се явилъ единъ попъ, който пожелалъ да влезе, за да изповѣда осждения и да го причасти. Пустнали духовника и заключили отново. Следъ четвъртъ часъ го видѣли отново да минава на излизане по тъмнитѣ коридори, смѣкналъ отъ смирение качулката чакъ надъ носа си.

Макаръ че било студено, сума народъ се билъ събралъ на площада. Желатинътъ му премѣтналъ примката на врата, но обесникътъ — за почуда на всички — не увисналъ, а почналъ да се хвърля въ въздуха, като нѣкоя риба, хваната съ въдица. Той дори се изплѣзилъ нѣколко пжти на сждиитѣ и на желатина и имъ направилъ две-три подигравателни движения съ ржцетѣ.

— Тоя проклетникъ е магьосникъ! — викнали всички и се разбѣгали по домоветѣ си.

Останали само двама-трима, най-любопитнитѣ. Тѣ видѣли, какъ тѣлото на обесеника се измѣква изъ дрехитѣ, издига се нагоре и почва да се носи по въздуха, сякашъ е духъ. Следъ часъ-два сждиитѣ се върнали. Тѣ видѣли че на бѣсилката виси плашило отъ слама, облѣчено съ дрехитѣ на Венедикта.

Клара презъ това време се била заключила у дома си и плачела.

— Ахъ, — казвала си тя, — що ми трѣбваше да слушамъ оня сѣдия! Отдавна се съмна, пладне иде, моятъ Венедиктъ ще да е вече обесенъ . . .

Ала тъкмо въ тоя мигъ се зачули удари по вратата. Момата била сама. Незнаела, да отвори ли — или не. Следъ малко се заудряло отново, още по силно. Тя отворила. Влѣзълъ единъ попъ, облѣченъ съ черни дрехи, съ качулка на главата. Той билъ Венедиктъ.

Вие се досѣщате, че Рюбецалъ, като се разкаялъ за онова, що сторилъ, решилъ да поправи грѣшката си. Той се преоблѣкълъ като духовникъ, влѣзълъ въ тъмницата, освободилъ Венедикта отъ веригитѣ и го накаралъ да облѣче инокескитѣ му дрехи, а той облѣкълъ неговитѣ. После му далъ единъ саламъ за по пжтя и му рекълъ:

— Хайде сега, трѣгвай! ще си смѣкнешъ качулката чакъ до носа и ще вървишь бавно и съ достоинство, както е редно на духовно лице. Ще отидешъ при своята годеница. По пжтя си хапни малко отъ салама, че си изгладнѣлъ. А за мене недей бра грижа: азъ ще му намѣря леснината!

Венедиктъ си помислилъ, че сѣдиитѣ сж разбрали неговата невинность, та сж натѣкмили — да избѣга Той постѣпилъ, както му казалъ попътъ.

Следъ като годеникътъ и годеницата се нарадвали на срѣщата си. Клара сложила закуска. Чакъ тогава на Венедикта дошло на умъ, че има саламъ. Извадилъ го той изподъ дрехата си, но саламътъ се оказалъ много тежъкъ. Като почналъ да го развива, отъ хартията се посипали жълтици.

Слугинята и шивачътъ се оженили и заживѣли щастливо, а Рюбецалъ си отишълъ пакъ въ подземното царство. Той си често спомнялъ, какъ се подигралъ съ сѣдиитѣ, които не могатъ да отличатъ виновникътъ отъ невинния.

Минали отново много години. Хората забравили за царя на джуджетата, Малцина — и то между простия народъ — вървали все още, че той е живѣлъ нѣкога.

А Рюбецалъ живѣлъ още.

Въ едно планинско селце имало бедно селско семейство. Заредили се сума години съ лоша беритба: градушка очуквала нивята, суша ги изгаряла. Не вървѣло на тия люде. Единъ день продали за дългъ и последната имъ крава. Селенинътъ и жена му се спогледнали съ отчаяние: децата имъ трѣбвало да умратъ отъ гладъ.

— Слушай, булка, — рекълъ мжжътъ. Само сто жълтици да имахме, всичко щеше да се оправи. Можехме да си стегнемъ кжщата, да си купимъ крава или две кози, па и малко хубава земя. Ти имашъ богати роднини отвждъ планината. Ще ида да имъ поискамъ въ заемъ.

— Иди, — рекла Елза (тъй се казвала жената), — но ми се не вѣрва да те огрѣе. Тѣ сж скжперници не имъ се дава лесно.

— Както и да е, ще опитамъ: нѣма друга надежда.

Следъ цѣль день пжтъ, селенинътъ се добралъ до селото, дето жевѣели братовчедитѣ на жена му. Той имъ разказалъ за своята неволя и дори се разплакалъ — толкова му било мжчно. Роднинитѣ го изслушали мълчаливо, но когато чули, че имъ иска пари, казали:

— Съ пари не ще се оправи вашата работа. Вие не умѣете да пестите — тамъ е всичкото.

Единиятъ братовчедъ рекълъ:

— Който пести на младини, той ще има на старини.

Другиятъ казалъ:

— Каквото посѣнешъ, това ще пожънешъ.

Третиятъ добавилъ:

— Който се гордѣе, той свършва зле.

А четвъртиятъ заключилъ:

— Всѣки е ковачъ на своята сждба.

Селенинътъ призналъ, че всичко това е истина, но се не отнася до него. И най-главно — той ималъ нужда не отъ съвети, а отъ пари. Роднинитѣ се ядосали и го изпждали.

Той си тръгналъ, съвсемъ съсипанъ. Богаташитѣ го дори не нахранили, а той си билъ свършилъ хлѣба. Изгладнѣлъ, изморенъ отъ пжтъ, отчаянъ отъ несполуката, селенинътъ седналъ подъ едно дърво въ гората и си рекълъ:

— Какъ ще се върна съ празни ржце при Елза и при децата? По-добре ще бжде да се обеса ей на това дърво.

Като мислѣлъ, дали неще се намѣри нѣкакво средство, сиромяхъхъ току си спомнилъ за Рюбецалъ. Той билъ чувалъ отъ единъ свой съседъ, овчаръ че духътъ на Исполинскитѣ Планини броди по тия мѣста, че е много богатъ, всичко може да направи, че понѣкога помага на хората.

— Рюбецале, Рюбецале! — викналъ селянинътъ, колкото му гласъ държи.

Тозчасъ гората светнала, като озарена отъ свѣт-кавица. Предъ сиромаша се явилъ исполинъ-вжглищаръ, цѣлъ изцапанъ съ сажди, съ огнено-червена брада съ тояга като богдуганъ въ ржка, съ очи, които свѣтятъ като огньове.

Селенинътъ се изплашилъ. Той падналъ на колѣне предъ великана и му рекълъ съ треперливъ гласъ:

— Господарю Рюбецале! Прости ми, че те обезпокоихъ . . . Слушалъ съмъ, че ти можешъ всичко да направишъ, а пъкъ азъ съмъ изпадналъ въ голѣма неволя, та рекохъ да те повикамъ.

Вжглищарътъ се укротилъ, като видѣлъ бедния селенинъ: дожалѣло му за него. Той взелъ видъ на обикновенъ човѣкъ, брадата му се скжсила и почерняла и отъ очитѣ му не излизали вече искри.

— Я ми кажи, що искашъ! — рекълъ той — Защо ме извика?

— Моля те да ми дадешъ въ заемъ сто жълтици, — казалъ селенинътъ, — че иначе жена ми и децата ми ще умратъ отъ гладъ. Давамъ ти честна дума, че следъ три години ще ти ги върна съ лихвитѣ.

— Не те е срамъ! — викналъ духътъ. — Азъ лихваръ ли съмъ? Или искашъ да ме оприличишъ на безсъвестнитѣ хора?

— Вѣрно е, — рекълъ селенинътъ, — че хората сж безсъвестни.

И той разказалъ на исполина, какъ го посрещнали и изпратили роднинитѣ. Рюбецалъ се трогналъ отъ разказа на сиромаша. Той му казалъ:

— Добре, ела следъ мене. Азъ ще ти заема сто жълтици, но безъ лихва.

И той тръгналъ презъ гората. Селенинътъ поелъ следъ него, но трѣбвало да прави непосилни крачки, за да го следва. Тѣ минали презъ много хрусталаци и остри скали, и накрай стигнали до подножието на едно стръмно и високо скалисто бърдо, на което никой до тогава не билъ посмѣлъ да се качи. Казвали го „Дяволски престолъ“ Царътъ на джуджетата влѣзълъ въ една голѣма тъмна пещера. Сиромашътъ го последвалъ. Дълго вървѣли тѣ по камъни и скали, прескачали води и поточета, докле се показала най-последна синкава свѣтина.

Проходътъ се разширилъ. По стениѣ на пещерата се разлѣло синьо сияние, което идѣло нѣкъде отгоре.

Тѣ били въ средата на бърдото. Исполинътъ се спрѣлъ посочилъ единъ огроменъ меденъ котелъ, пълненъ съ жълтици чакъ до горе, и казалъ на сиромаша:

— Вземи си колкото ти требватъ.

Селенинътъ взелъ сто жълтици и ги преброилъ — да провѣри, да не би да е взелъ повече.

Следъ това духътъ му подалъ книжка и перо и му рекълъ:

— Напиши ми разписка!

Оня написалъ. Духътъ го отвелъ до входа на пещерата и се изгубилъ, а селенинътъ се запхтилъ къмъ село. Откакъ взелъ паритѣ, той забравилъ и гладъ и умора. Слѣзълъ въ селото, накупилъ храна и си отишълъ въ къщи.

Когато мършавата Елза и прегладнѣлитѣ деца го видѣли, че иде, натоваренъ съ припаси, заскачали отъ радостъ и се развикали:

— Хлѣбъ! Хлѣбъ! Татко носи хлѣбъ!

Жената се стегнала да готви, мъжътъ си починалъ и, когато седнали на трапезата, той разказалъ всичко, що му се случило. Като чула разказа, жената почнала да хули своитѣ братовчеди и да хвали Царя на джуджетата.

Отъ тоя день животътъ на селското семейство се промѣнилъ. Всичко тръгнало на добре. Каквото и да залови мъжътъ, все му вървѣло, като чели съ тия сто жълтици, що му заелъ Рюбецалъ, той получилъ и благословіята на всички духове на земята. Нивята и градинитѣ му раждали десетъ пѣти повече отъ другитѣ. Добитъкътъ му се умножавалъ и го не хващали болести. За три години сиромашътъ станалъ голѣмъ чифликчия и прѣвъ богаташъ въ оня край.

Когато дошълъ падежътъ на полицата, човѣкътъ събудилъ децата и жена си на ранина и имъ рекълъ:

— Хайде да вървимъ на гости на братовчедитѣ. Облѣчете се като на Великденъ.

Самъ той се премѣнилъ съ най-хубавитѣ си дрехи, поржчалъ на коларя да впрегне, качили се на файтона и тръгнали. Като стигнали до Исполинскитѣ планини, чифликчията казалъ на Елза и децата да слѣзатъ, а на коларя поржчалъ да кара до близкото ханче и тамъ да изпрѣгне.

Тръгнали безъ пжтъ, презъ храсти и камънакъ. Децата се изморили, па и жената не можела да следва мжжа си.

— Я да се върнемъ, — рекла му тя; — ти си изгубилъ пжтя. Нашитѣ сродници не живѣятъ на тамъ.

— Та ти да не мислишъ, че ви вода при тѣхъ? — рекълъ мжжътъ,

И, като посочилъ „Дяволския престолъ“, казалъ имъ:

— Хе тамъ трѣбва да отидемъ. Тамъ живѣе Рюбецалъ, който ми зае паритѣ.

— Чакъ тамъ ли? Та ние сме съсипани отъ пжтъ. Не можемъ отиде до тамъ.

— Тогава азъ ще вървя самъ, а вие ме почакайте тукъ.

И селянинътъ тръгналъ къмъ скалистото бърдо.

Дълго трѣбвало да се възкачва той по канаритѣ, докле стигне до тъмната пещеря. Най-сетне намѣрилъ онова мѣсто, кждето билъ по-рано входътъ, но съ изненада видѣлъ, че скалата е цѣла: нѣмало входъ. Обикалялъ той отсамъ, оттатъкъ, но напраздно — нѣмало откжде да влѣзе.

Тогава почналъ да вика:

— Рюбецале, Царю на джуджетата! Нося ти стотѣхъ жълтици: кжде си — да ти ги дамъ?

Никой му се не обадилъ на вика.

Дълго ходилъ на горе-надолу чифликчията, дирѣлъ входа на пещерата, надавалъ викове и накрай, като опиталъ всички срѣдства, върналъ се тамъ, дето го чакали жена му и децата му, изплашенъ отъ самотата. Всички потеглили надолу.

Когато слѣзли отъ планината и тръгнали презъ една горичка, изведнажъ се извилъ вихъръ. Сухитѣ листа полетѣли, а децата се затичали подиръ тѣхъ весело — да ги гонятъ.

Най-малкото дете току извикало:

— Тате, тате — вижъ една хартийка, какъ лети съ листата!

И то се хвърлило да я улови, но книжката изхвъркнала отъ ржката му. То се спуснало подиръ нея и най-сетне я похлупило съ шапката си, па я отнесло на баща си.

Чифликчията погледналъ листчето и съ изненада разбралъ, че то е полицата, що билъ подписалъ на Рю-

бецала. На нея пишело: „Сумата платена напълно. Рюбецаль“.

— Виждаш ли, булка? — рекълъ зарадванъ селянинътъ. — Духътъ на Исполинскитѣ планини ни опростява дълга: той ни подарява стотѣхъ жълтици.

Надвечеръ челядъта на чифликчията стигнала до ханчето дето вечеряли и прекарали нощъта. На другата сутринъ се качили на файтона и отишли въ селото, дето живѣли сродницитѣ имъ — да ги навестятъ.

Кжщата била затворена.

Потропали. Излѣзълъ нѣкакъвъ непознатъ човѣкъ да имъ отвори. Когато чифликчията го запиталъ, тамъ ли сж роднинитѣ му, оня отвърналъ:

— Отдавна не сж тукъ. Работитѣ имъ тръгнаха на зло. Потънаха въ дългове. Трѣбваше да продадатъ чифлика, за да се поразплатятъ. Единиятъ умрѣ, другиятъ се пропи, а третиятъ и четвъртиятъ заминаха за Америка. Никой ги не знае, живи ли сж, или умрѣли: не сж се обаждали отъ тогава.

Чифликчийското семейство се върнало въ своето село. По пжтя Елза казала на мжжа си:

— Тѣй е, когато можешъ да помогнешъ на близкия си, а ти му давашъ съвети. „Каквото си посѣлъ, това ще пожънешъ“. „Който се гордѣе, той свършва зло“. „Всѣки е ковачъ на своята сждба“. Най-сетне моитѣ братовчеди сж разбрали, че това, което сж ти казали, е истина.

Единъ день духътъ на Исполинскитѣ планини се грѣвелъ на слънце, седналъ наврѣхъ една канара, и гледалъ наоколо. На планинската поляна се показала селянка. Тя била заденала на гърба си торба, въ която имало детенце, друго държела съ дѣсната си ржка, а трето — по-голѣмко — водѣла подире си. Следъ тѣхъ вървѣло четвърто, което носѣло гребло и кошъ.

Тѣ стигнали до срѣдата на поляната. Селянката, която се казвала Фрида, сложила на тревата дветѣ малки деца и поржчала на срѣдното да ги наглежда, а сама се заела да коси трева, която най-голѣмото момче събирало и слагало въ коша.

— Чудно нѣщо сж майкигѣ! — рекълъ си Рюбецаль, комуто домилѣло, като видѣлъ тая гледка. — Тая селянка не само храни четири чеда, ами е принудена и пжтъ да бие съ тѣхъ, за да сбере малко трева.

Дветѣ деца се по едно време събудили и надали писъци — почнали да викатъ майка си. Тя отишла при тѣхъ и ги залъгала съ два-три стрѣка ягоди. Но по-малкого било упорито, та ревнало отново: искало да го взематъ на ржце.

Фрида, за да го позаплаши, та да млъкне викнала:
— Рюбецале! Я ела вземи тоя крѣслъо!

Въ сжщия мигъ се явилъ единъ исполинъ-вжглищаръ, цѣлъ изцапанъ съ сажди. Децата се изплашили и млъкнали. Дори и майката пребледнѣла.

Но тя била смѣла, та се опомнила веднага и казала на призрака:

— Азъ те извикахъ, колкото да сплаша тия немирни деца. Благодаря ти, сега ми вече не трѣбвашъ.

— Тѣй ли? — викналъ исполинътъ. — Че азъ да не съмъ плашило? Ей сега ще изямъ малкото. Отдавна не съмъ си хапвалъ крѣхко месце.

И той протѣгналъ черната си ржка. Но Фрида се хвърлила на шията му и рекла:

— Сърдцето ми изтрѣгни, но недей посѣга на децата ми!

Тогава Рюбецаль зачуденъ отъ тая майчинска смѣлостъ, рекълъ спокойно:

— Не бой се. Азъ не ямъ хора. Азъ ти желая доброто. Виждамъ те, че си сиромашкина. Дай ми едното си момче да го отгледамъ. Ще го възпитамъ като князъ, па ще ти дамъ и сто жълтици на това отгоре.

— Не ща — рекла Фрида. — Нѣмамъ деца за проданъ. По-добре да ядемъ всички сухъ хлѣбъ, но да сж ти децата при мене, отколкото да живѣя богато, но да се раздѣля съ тѣхъ.

— Ами мжжъ ти нѣма ли занаятъ? — попиталъ Царьтъ на джуджетата.

— Той е стѣкларъ. Прекупува стока и я препродава, но не изкарва много. То е тежка работа. Да но-сишъ на грѣбъ чаши, лампени стѣкла и чинийки, които лесно се чупятъ . . . Понѣкога и за хлѣбъ не може да изкара, върне се въ кжщи ядосанъ, па си извади яда на мене и на децата — бие ни като тъпани. . .

— Ти си луда, — викналъ ѝ Рюбецаль. — Защо ти е такъвъ мжжъ? Напусни го!

— Какъвто и да е, все ми е мжжъ. Нали е баща на децата ми? Тѣ ще порастнатъ и ще почнатъ да ни помагатъ.

— Добра утеха! — избърборилъ иополинътъ и си отишълъ.

Фрида накосила трева, дигнала на гръбъ коша и греблото, взела и едното дете, па тръгнала. Голѣмото момче надигнало другото бебе и повело братчето си следъ нея.

Селенката се зачудила, че—колкото слиза къмъ полето, толкова повече ѝ натежава кошътъ съ тревата. Като повървѣла единъ часъ, снела го да си почине.

— Чудна работа! — рекла си тя. — Дали Рубецаль не е рекълъ да се пошегува съ мене? Не ми ли е сложилъ камъни въ коша?

Тя изсипала тревата, но камъни се не оказали. Тогава, понеже товарътъ и се видѣлъ тежъкъ, напълнила коша до половината и тръгнала. Но кошътъ тежелъ и тоя пжтъ толкова, колкото и по-рано.

Както и да е съ много почивки по пжтя, Фрида отнесла тревата въ кжщи и я изсипала въ обора да нахрани козата и тритѣ ѝ яренца. После сварила на децата чорба, нахранила ги и ги турила въ стаята.

На заранѣта рано селенката отишла да издои козата, която хранѣла цѣлата кжщи, но — що да види? Тина (тѣй казвали козата) се била проснала въ обора вдървена, съ изопнати нозе, мъртва. Край нея тритѣ ярета се търкаляли — берѣли душа.

— Що да правя сега? — викнала да плаче Фрида. — Какъ да кажа на мжжа си за това голѣмо нещастие? Кжде да се дена? Той ще пребие и мене и децата!...

Но следъ единъ часъ, като видѣла, че съ плачъ не ще се посмогне на бедата, селенката се поразмислила.

— Каквото даде Богъ! рекла си най-сетне. — Не е моя вината. Стефанъ ще ме набие, но азъ ще изтърпя. Жътва приближава, ще вървя да жъна. А презъ зимата ще се заловя да плета и шия отъ тъмно до тъмно, та дано спеста пари, колкото да си купимъ на пролѣтъ козичка.

На излизане отъ обора Фрида забележила на земята едно клонче, което блестѣло като златно. Вдигнала го. Тежело. Тя се затекла у съседитѣ си, които били евреи, да имъ покаже находката. Оказало се, че клончето е отъ чисто злато. Евреинътъ го купилъ, като заплатилъ на Фрида доста скжпо.

Децата на селянката станали и поискали да ядатъ. Тя отишла, та накупила храна, дала имъ да закусятъ,

па се върнала въ обора да вдигне козатѣ и да ги изнесе. Колко голѣмо било очудването ѝ, като видѣла, че цѣлиятъ купъ трева, сложенъ за храна на животнитѣ, блѣстѣлъ като златенъ! Тя се навела да проѣбри дали не се е излѣгала. Излѣзло, че наистина тревата и билкитѣ, що била накосила, сж се превърнали на злато.

Тогава Фрида грабнала отъ кжщи единъ ножъ и разпрала животнитѣ. Оказало се, че въ корема на козата има едра буца злато — като тиква, а на козлетата — по-малки, като ябълки.

— Че това е голѣмо богатство! — викнала Фрида. — Благодаря ти, милостиви Рюбецале, за тоя голѣмъ подарѣкъ! Загова тревата тежеше толкова много: ти си ме съжалилъ и си я превърналъ на злато.

Рюбецалъ наистина се билъ съжалилъ надъ селенката, но на мжжа ѝ се билъ ядосалъ и решилъ да го вразуми.

Той го издебналъ, невидимъ за него, когато се връщалъ отъ голѣмия градъ, носещъ на гърба си цѣла кошница съ стѣklarия. Стоката била тежка и Стефанъ се превивалъ подъ бремето, като вървѣлъ по стрѣмината. Но най-сетне, той-превалилъ плоското бърдо и видѣлъ селото, дето живѣло семейството му.

Край пжтя имало единъ отсѣченъ дѣнеръ, сжщо като маса. Стефанъ сложилъ на него кошницата, изтрилъ се потѣта отъ лицето и седналъ да се отмори.

— Като продамъ тая стѣklarия, — рекѣлъ си той, — ще си купя магаре. Тогава ще мога да накупя и пренеса повече стока. Продамъ ли и нея, ще си купя конь. После ще си накупя ниви, градини, чифликъ. А после...

Но въ това време се вдигнала буря. Вѣтърътъ нахлулъ бѣсно изъ невидѣлица и обърналъ кошницата. Стѣкленитѣ предмети се счупили до единъ. Чулъ се самодоволенъ смѣхъ и вихърътъ отлетѣлъ надолу.

— Рюбецале, Рюбецале! — викналъ ядосаниятъ стѣklarь, като скочилъ отведнѣжъ. — Не те ли е срамъ, разбойнико, да ми вземешъ хлѣба отъ устата? Какво ще ядатъ децата ми? Да ме бѣше одушилъ, по-добре щѣше да направишъ.

Като се не решавалъ да се върне въ кжщи съ праздна кошница, стѣklarьтъ намислилъ друго нѣщо. Той ще се вмъкне вечерята въ обора, ще хване козата и яретата, ще ги продаде въ града и съ паритѣ ще

накупи нова стъклария. После, като си отиде въ къщи ще се скара на жена си, че не е пазила добре животнитѣ, та сж ги откраднали, додето го е нѣмало. По-добро отъ това тоя лошъ селянинъ не можалъ да измисли.

Той почакалъ да се мръкне, па отишълъ въ селото. Безъ да го забележи нѣкой, прехвърлилъ се презъ оградата въ двора и тръгналъ къмъ обора. Но — за негово голѣло очудване — вратата на обора била широко отворена. Стефанъ влѣзълъ вжтре — ни коза, ни ярета. Оборътъ билъ празенъ. Пипалъ, пипалъ, нищо не напипалъ, освенъ купчина слама въ единия кжтъ.

Тогава селенинътъ изпадналъ въ отчаяние. Той си помислилъ, че преди него е наистина влѣзълъ крадецъ и е изнесълъ козитѣ. Мжка му паднала на сърдцето. Той се разкалялъ, че искалъ да измами жена си. Решилъ да отиде при нея, да си признае истината и занаяпредъ не само да я не бие, а и да ѝ се не кара. Но той билъ толкова уморенъ, че легналъ на сламата и заспалъ.

Фрида дълго мислила, що да направи съ богатството, което ѝ дошло тѣй неочаквано. Отъ една страна се боела — да не би любопитнитѣ ѝ съседи да подозратъ нѣщо. А отъ друга се безпокоела, да не би мжжътъ ѝ внезапно да се върне и да види златото. Ако съседитѣ разбератъ, че тя е забогатѣла отведнжъ, навѣрно ще я обвинятъ, че е откраднала богатството. Ако ли го види мжжъ ѝ, ще го вземе, ще го пропише — а тя и децата ѝ ще трѣбва пакъ да гладувать.

Мислила жената, мислила, па отишла да се посъветва съ сждията. Той я знаелъ, че е добра, честна и трудолюбива, и на драго сърдце се заелъ да ѝ услуги. Взелъ златото, пресмѣтналъ го на пари, и написалъ едно дълго писмо, въ което се казвало, че Фрида е наследница на единъ свой вуйчо. Тоя сродникъ билъ отдавна заминалъ за чужбина, дето натрупалъ богатство. Въ завещанието си казвалъ, че упълномощава сждията да плаща на Фрида — срещу наследството — всѣка година по сто жълтици.

Селенката поблагодарила отъ сърдце на добрия сждия за голѣмата услуга и му отдѣлила часть отъ златото, което той не пожелалъ да вземе за себе си, ами го раздалъ на беднитѣ.

— Ти си върви сега, — рекълъ той, — а утре азъ ще дойда у васъ и ще донеса едно стъкло вино, да се повеселимъ по случай наследството.

Когато се върнала въ къщи, Фрида влѣзнала да почисти обора и видѣла тамъ Стефана, че спи.

— Що правишъ тука? — запитала го тя, като го събудила. — Защо се не приберешъ въ стаята, ами си легналъ въ обора?

Той ѝ разказалъ гузно, що му се случило. Фрида го утешила.

— Вървай въ Божията помощ, — рекла му тя, — и се не отчайвай. И азъ бѣхъ извънъ себе си отъ мъка, като намѣрихъ снощи козата и яренцата умрѣли, но — като помислихъ малко рекохъ си: „Всичко се нарежда, стига човѣкъ да е живъ и здравъ“. Азъ намѣрихъ оттукъ-оттамъ нѣкоя пара и друга, та съмъ сготвила хубавъ обедъ. Хайде, прибери се при децата.

На пладне Фрида наредиила богата трапеза. Дошълъ и сждията съ голѣмо стъкло вино и дългъ коженъ свитѣкъ подъ мишницата. Яли, пили, приказвали — и най-сетне сждията развилъ свитѣка и го прочелъ. Въ него се казвало, че Фрида е наследница на голѣмо богатство, отъ което ще получава всѣка година по сто жълтици.

Стефанъ билъ толкова изненаданъ отъ тая приятна вестъ, че щѣлъ да падне отъ стола.

Отъ тоя день той станалъ примѣрнъ баща и съпругъ. Сждията купилъ на името на жена му единъ чифликъ — и бившиятъ стъкларъ се заловилъ за работа. Скоро той спечелилъ много пари, децата му растѣли — послушни и добри, а жена му била почитана отъ всички, поради своята доброта, работливостъ и обичъ къмъ хората.

Вълшебното гърне

Имало едно време единъ зълъ и жестокъ царь, който измъчвалъ своитѣ поданници. Въ неговото царство живѣлъ единъ беденъ човѣкъ, който пазѣлъ границата. Граничарьтъ ималъ петнадесетъ деца, кое отъ кое по-малки. Майка имъ била умрѣла, съсипана отъ работа. Колкото и да се трудѣлъ, бащата все не можелъ да ги изхрани, защото данъкътъ билъ голѣмъ, а земята му — малко и безплодна.

На граничаря било толкова мжно, че му идвало не веднъжъ да се обеси. Но той си казвалъ:

— Ето че имамъ петнадесетъ сирака да гледамъ. Ако останатъ и безъ баща, както сж безъ майка, ще измратъ отъ гладъ.

Единъ день край граничарската кжца минала една бабичка.

— Дай ми малко вода да пийна, рекла тя на граничаря, — че съмъ много изморена. А още дълъгъ пжтъ ме чака.

Той ѝ рекълъ:

— Вода нѣмаме. Оня кладенець, дето го виждашъ тамъ, пресъхна, а царьтъ ни е лошъ, та не иска да плати да се изкопае другъ. Вода има чакъ въ планината и децата носятъ, но тѣ сж на училище. Ще ти дамъ малко млѣко. То е толкова малко, че не ще нахрани ни едно отъ децата ми. Изпий го поне ти, та да се не каратъ за него!

Бабата изпила млѣкото, поблагодарила на човѣка и му рекла:

— Въ замѣна на млѣкото, що ми даде, вземи това гърне: то ще ти потрѣбва.

И тя му подала едно глинено гърне.

Но граничарьтъ ѝ рекълъ:

— Дай това гърне на нѣкого, който има що да вари въ него. Азъ нѣмамъ.

— Нищо отъ това: вземи го. То е вълшебно гърне. Сложишъ ли го на огъня, ще се напълни съ всичко, което поискашъ.

— Благодаря, — рекълъ граничарътъ, като се позасмѣлъ. — А ти, като имашъ това гърне, защо дойде да искашъ отъ мене вода? Да му бѣще рекла да се напълни!

— Можехъ, но нѣмахъ огънь, — каза бабата и си отишла.

На пладне децата се прибрали и поискали да ядатъ. Баща имъ запалилъ огъня, сложилъ гърнето, а децата се наредили наоколо.

— Татко, гърнето е праздно, — рекли нѣкои отъ тѣхъ — Що ще варимъ у него?

Но въ тоя мигъ гърнето се разскачало на три крака.

— Тръгвамъ, тръгвамъ, тръгвамъ, — завикало то. Всички почнали да скачатъ около него и да се смѣятъ.

— Я гледай ти чудо! — викналъ бащата. — На къде тръгна бе, гърне?

— Вървя, вървя, вървя! — викало то.

— На къде отивашъ? запиталъ отново граничарътъ.

Но то сѣ повтаряло, че върви, върви, върви.

— Добре, — казалъ човѣкътъ. — Върви въ царския дворецъ и ни донеси нѣщо за ядене.

Гърнето скочило и толкова бързо се запжтило къмъ града, че скоро изчезнало. Следъ малко се върнало, пълно съ вкусна гозба.

— Ида, ида, ида! — рекло то.

— Добре, — казалъ граничарътъ. — Спри сега да хапнемъ, па после ще видимъ!

Насѣдали около гърнето и се наобѣдвали до насита.

Тѣй направили и вечерята, и на другия день, и на третия. Сетне граничарътъ опиталъ, дали гърнето не ше му донесе и нѣщо друго. Сгрѣлъ го на огъня и го пратилъ да донесе нему и на децата дрехи. То донесло. Следъ седмица граничарътъ трѣбвало да плати данъка си. Гой пратилъ гърнето да му донесе пари отъ царското съкровище и то, наистина, донесло. Тѣй, малко по малко, граничарътъ се снабдилъ съ всичко, що му трѣбвало: картофи, моркови, месо за презъ зимата. дрехи и обувки за децата, пастърма, сирене, дори дърва, Освенъ това, по три пжти на день гърнето носѣло гостба за закуска, обѣдъ и вечеря.

Царьтъ забелѣзълъ, че отъ двореца изчезватъ различни нѣща. Той обвинилъ слугитѣ си, но тѣ успѣли да се оправдаятъ. Заповѣдалъ на стражаритѣ да пазятъ навсѣкжде, но никой не сполучилъ да хване крадеца.

Веднажъ отъ съкровището му изчезнали много пари. Тогава решилъ — самъ да пази. Току видѣлъ гърнето, че идва въ двораца. Той се зачудилъ, какъ може гърне самò да върви на три крака.

— Ей, чакай малко! — рекълъ му той.

— Вървя, вървя, вървя! — обадило се то.

— Виждамъ те, че вървишъ, — рекълъ той, — но кажи ми, отде идешъ и кжде отивашъ!

— Вървя, вървя, вървя! — повторило гърнето и се запжтило право къмъ царската изба, понеже граничарътъ му билъ поржчалъ да донесе отъ най-хубавото вино.

— Чакай, чакай: не натамъ! викналъ царьтъ, който решилъ да узнае, кой праща това чудновато гърне.

Той седналъ на него и рекълъ:

— Върви сега, да те видя!

Гърнето полетѣло бързо-бързо презъ двореца къмъ пжтя. Царьтъ се уплашилъ. Искалъ да скочи, а не можелъ — така се билъ залепилъ за гърнето, че не можелъ да се отлепи. Той надавалъ викове, махалъ съ ржце; придворнитѣ и слугитѣ тичали следъ него викали, но гърнето се не спирало.

Когато стигнало до хижата на граничаря, той билъ излѣзалъ да го посрещне. Като видѣлъ царя, уплашилъ се.

Но гърнето се въртѣло, безъ да спре, все на едно мѣсто, тѣкмо предъ вратата, а царьтъ не слизалъ.

— Вървя, вървя, вървя! — викало то.

— Върви по дяволитѣ! — рекълъ граничарьтъ, — и отнеси оногова, който те е яхналъ, па после ела пакъ, че ще ми трѣбвашъ.

И гърнето отнесло царя въ пѣкъла.

Русалка

Имало едно време единъ воденичаръ. Той живѣлъ, щастливо съ своята жена. Рѣката била силна и дълбока, хората му носѣли много млеко и той за кжсо време за богатѣлъ. Само едно го огорчавало — че нѣмалъ деца.

Но единъ день всичко се промѣнило. Наблизо из дигнали парна мелница и хората почнали да носятъ житото си тамъ, понеже имъ излизало по-ефтино. Воденицата западнала. Воденичарътъ обеднѣлъ, та замислилъ дори да продаде воденицата, ако се намѣри купувачъ. Но купувачи нѣмало.

Една лѣтна заранъ, следъ като се мѣталъ цѣла нощъ, безъ да може да заспи отъ мъжки и грижи, воденичарътъ станалъ рано да се поразходи. Като минавалъ край рѣката, видѣлъ въ най-дълбокото една хубава млада жена, че се кжпе.

Той разбралъ, че тя ще да е русалка, та побѣгналъ, но жената го извикала и съ сладъкъ гласъ го запитала, защо е натжженъ. Воденичарътъ седналъ на брѣга и ѝ разказалъ вичко.

Русалката го изслушала па рекла:

— Ако си съгласенъ да ми дадешъ онова, което ще се роди днесъ у твоята кжща, ще ти помогна да се замогнешъ и да станешъ дори по-богатъ, отколкото бѣше преди това.

Гласътъ на воднатъ жена билъ омаенъ. Омайно гледала тя воденичара. Па било и силно желанието му да разбогатѣе отново. Той си помислилъ, че — ако му се роди тоя день нѣщо, то ще да бжде или кученце, или котенце, защото стадото си отдавна продалъ. Съгласилъ се.

Русалката се гурнала въ водата и изчезнала.

Мжжътъ се върналъ у дома си и се заловилъ за работа. Дошла по едно време съседката и му казала, че жена му била добила синъ.

Воденичарътъ не знаелъ да се радва ли, или да скърби. Отишълъ у дома си и разказалъ всичко на своята жена. Тя го утешила, като му рекла, че русалката не ще може да грабне чедото имъ, ако го не пушатъ да отива край рѣката.

Минало време. Унесенъ въ работа, мъжътъ забравилъ за обещанието, що далъ на русалката. Па нѣмало и кога да мисли за това. Парната мелница спрѣла, защото съдружницитѣ, които я държели, се скарали. Хората почнали да мелятъ отново на воденицата. Следъ година-две воденичарътъ се толкова съвзелъ, че можалъ да купи и парната мелница. Тогава той развалилъ воденицата.

Отъ време на време, колкото растѣло момчето, толкова по-често си спомнялъ бащата, че го е обрекълъ на русалката. Той не давалъ на сина си да се доближи до рѣката.

— Пази се, момчето ми: на страна стой отъ тая проклета рѣка! Приближишъ ли се, отъ тамъ ще се подаде една ржка, ще те сграбчи и ще те удави!

Детето било послушно. То не отивало при рѣката. Минали години. Момчето порасло, станало момъкъ.

За да му се не случи нѣщо лошо, баща му решилъ да го не прави мелничаръ, нито да му позволява да живѣе край рѣката. Той го далъ на единъ царски ловець да го изучи.

Момъкътъ излѣзълъ уменъ и ловъкъ. За кжсо време станалъ добъръ ловець. Работата му вървѣла добре. Той се оженилъ, направилъ си кжща въ гората и заживѣлъ тамъ съ булката си.

Веднажъ, като гонѣлъ единъ елень, наранилъ го. Животното излѣзло изъ гората и побѣгнало по полето. Ловецьтъ се затичалъ подире му, гръмналъ още веднажъ и го убилъ. Сетне го одралъ и насѣкълъ месото му. Понеже ржцетѣ му били кървави, отишълъ да се измие на рѣката. Той билъ толкова заетъ съ работата си, че и не помислилъ, коя е тази рѣка. А тя била сжщата, която текла подъ воденицата.

Щомъ ловецьтъ си потопилъ ржцетѣ въ водата, явила се русалката, грабнала го и го отвлѣкла, като се усмихнала зловѣщо. Вълнитѣ утихнали надъ тѣхъ и рѣката затекла отново спокойно и бавно.

Жената на ловеца чакала цѣлъ день мъжа си и, като видѣла, че не се връща, тръгнала вечерята да го

търси. Тя знаела, че баща му го е обрѣкълъ на русалката, затова се затекла право къмъ рѣката. На едно мѣсто видѣла чантата на мъжа си, пушката му и останкитѣ отъ елена.

Тогава тя разбрала всичко и почнала да плаче, колкото ѝ гласъ държи, и да моли русалката да се съжали надъ нея, та да върне съпруга ѝ. Но ничий гласъ не ѝ отговорилъ. Рѣката си текла спокойно и мудно, сѣкашъ нищо не се е случило.

Уморена отъ ходъ и съсипана отъ скръбъ, жената на ловеца легнала край рѣката и заспала. Присънилъ ѝ се чуденъ сънъ.

Тя се възкачвала по една висока планина; вървѣла презъ скали, драки и тръни. Силенъ дъждъ валѣлъ и я шибалъ по лицето, а вѣтъръ вѣлелъ дългитѣ ѝ коси. Но, като стигнала на билото, всичко се промѣнило. Небето било ясно, грѣло слънце. По зеленитѣ поляни цвѣтели едри, миризливи цвѣта.

Жената тръгнала по една пжтека и стигнала до хубава колиба. Вратата била отворена, тя влѣзла и видѣла вжтре хубава бѣлокоса жена, че седи и кити цвѣтя. Тя погледнала съ доброта и кротостъ жената на ловеца и почнала да ѝ приказва, но тъкмо въ тоя мигъ заспалата се пробудила.

Въ това време изгрѣло слънцето.

Жената се огледала наоколо и видѣла сжщата планина, която била сънувала. Тя се запжтила къмъ нея и следъ дългъ, уморителенъ ходъ, стигнала на върха.

Бѣлокосата хубавица, която седѣла въ колибата била самодива. Тя изслушала разказа на жената, сетне ѝ дала единъ златенъ гребенъ и ѝ казала да се върне на мѣстото, дето потъналъ мъжъ ѝ, да се срещне съ гребена и да го остави на брѣга.

Жената на ловеца поблагодарила на добрата самодива, взела гребена и отишла край рѣката. Когато изгрѣлъ месецътъ, почнала да се реши; като се срещала, сложила гребена на земята.

Малко следъ това водата почнала да кипи.

Вдигнала се голѣма вълна и отвлѣкла златния гребенъ. Когато той падналъ на дъното, водитѣ се раздѣлили, и ловецътъ си подалъ главата надъ рѣката. Той погледналъ скръбно жена си, но не можалъ нищо

да ѝ каже, защото нова вълна го потопила и рѣката затекла пакъ спокойно.

Жената си отишла съ плачъ въ кѣщи.

Но презъ нощта видѣла сжщия сънь, що била сънувала преди това.

Щомъ се съмнало, отишла наново наврѣхъ платината. И тоя пжть самодивата я утешила. Тя ѝ дала злагенъ кавалъ и ѝ поржчала да изсвири край рѣката оная пѣсенъ, която мжжъ ѝ обича най-много, па да сложи свирката на брѣга.

Когато изгрѣлъ месецътъ, жената отишла на сжното мѣсто, край рѣката, Изсвирила пѣсенъта, която била слушала да свири често ловецътъ, и оставила кавала на единъ камъкъ.

Тутакси водата почнала да кипи.

И тоя пжть се вдигналъ голѣмъ талазъ, който грабналъ свирката и я отнесълъ. Следъ това водата се отворила — и ловецътъ се показалъ до кръста надъ вълнитѣ. Той прострѣлъ ржце къмъ жена си, но ето че се задалъ втори талазъ — много по-силенъ — и го погълналъ.

Пакъ се върнала жената плачешкомъ у дома си.

Но презъ нощта видѣла пакъ сжщия сънь.

На другата заранъ отишла за трети пжть при самодивата и ѝ разказала, що ѝ се случило.

— Не се отчайвай! — рекла ѝ бѣлокосата хубавица. — Вземи тая златна хурка и това сребърно вретено. Иди пакъ при рѣката, щомъ се покаже месецътъ. Като напредешъ едно вретено, сложи го на камъка, а хурката забий далече, на брѣга, додето рѣката не може да стигне.

Така и направила жената.

Когато голѣмата вълна грабнала вретеното и водата се разпѣнила, отъ дѣното излѣзълъ мжжъ ѝ, тоя пжть цѣлъ, и скочилъ на брѣга право къмъ хурката. Жена му се затекла следъ него.

Малко подиръ това се явила нова вълна, — толкова силна, че сѣкашъ рѣката излѣзла извънъ коритото си. Но мжжътъ и жената били вече далече.

Тѣ си отишли въ кѣщи и заживѣли честито.

Златната ябълка

(народна приказка).

Една жена имала троица синове. Въ двора имало ябълчево дърво, което раждало въ годината по една златна ябълка. Всѣка година дождавала хала и откъсвала ябълката. Най-стариятъ синъ рекълъ: „Мале, дай ми ножъ и орѣхи, че ще отида да варда ябълката“. Взелъ ножа и орѣхитѣ, отишълъ подъ дървото и захваналъ да троши орѣхитѣ, а халата дошла съ мъгла и грабнала ябълката. Синътъ си отишълъ у дома и рекълъ: „Мале, не можахъ да увардя ябълката, халата дойде и я грабна“. На другата година отишълъ срѣдниятъ синъ, но халата дошла и пакъ грабнала ябълката. Но третата година, най-малкиятъ синъ рекълъ: „Мале, дай сега мене ножа, азъ да отида да вардя ябълката“. Той се качилъ на дървото и седналъ до ябълката, и когато халата дошла пакъ съ мъгла, той я рѣгналъ и уболъ съ ножа си. Халата тогава избѣгала назадъ, а той откъсналъ ябълката и я занесълъ на майка си. Следъ това поканилъ братята си да отидатъ да търсятъ халата. По диритѣ на кръвта ѝ стигнали до една дупка, въ която била влѣзла халата. Малкиятъ братъ предложилъ да спуснатъ едного отъ тѣхъ въ дупката. Най-големиятъ братъ склонилъ да спуснатъ него. Но като стигналъ срѣдата на дупката, той се уплашилъ и заклатилъ вжжето, и другитѣ братя го изтеглили. Следъ него спуснали срѣдния, но и той се уплашилъ и заклатилъ вжжето. Най-после най-малкия казалъ: „Азъ ще слѣза долу; поклатя ли вжжето, спускайте на долу; поклатя ли пакъ, спускайте още, докато престана да клатя“. Тѣй другитѣ двама го спускали, докле слѣзълъ чакъ на дъното и намѣрилъ къщата на халата. Той погледналъ презъ прозореца и видѣлъ въ една стая: седятъ три девойки. Едната си играела съ златна ябълка, другата сжщо, а най-малката нѣмала златна ябълка, та си играела съ единъ златенъ плѣхъ на златна тепсия. Той се обърналъ къмъ нея и викналъ: „Девойко, отвори ми

вратата да влѣза“. Една отъ девойкитѣ отвърнала: „Върни се назадъ: майка ни ходи две години наредъ, та ни донася по златна ябълка, а сега си дойде болна и безъ ябълка; ако те пуснемъ да влѣзешъ, тя ще те изяде“. — А той казалъ: „Или ми отворете или ще разбия стѣклото и ще влѣза презъ прозореца!“ Тогава станала най-малката, та му отворила, и той влѣзълъ и убилъ халата. Подиръ това извелъ девойкитѣ изъ къщата и се отправилъ съ тѣхъ при вжжето. Свързалъ най-напредъ голѣмата и заклатилъ вжжето, и братята му издърпали девойката горе при тѣхъ; свързалъ следъ нея по-малката, изтеглили и нея горе. Останали долу още най-малката девойка и той. — „Да те свържа и оставя да изтеглятъ и тебе, братята ми може да се скарать за тебъ, да ме напуснатъ и да не искать да ме извлѣкатъ горе, ако пъкъ те отвържа и излѣза азъ по-напредъ ти надали ще искашъ да излѣзешъ после“. — Девойката му рекла: „Вземи този пръстенъ. Ако горе се скарать за мене, азъ ще поискамъ да ми направятъ дрехи самотворни; който ми направи такива, него ще взема. А ти ще постоишъ следъ мене още малко долу, и ако братята ти не те изтеглятъ, ще паднешъ още по-надолу. Тамъ има два овна — единъ бѣлъ, другъ черъ. Ако паднешъ върху бѣлия, той ще те изнесе на бѣлъ свѣтъ; ако паднешъ върху черния, той ще те отнесе въ усвѣтъ“. — Следъ това свързалъ девойката, и братята я ме я извлѣкли. Той постоялъ още малко и после пропадналъ надолу и възседналъ черния овенъ. Щомъ стигналъ на усвѣтъ, овенътъ се изгубилъ, и той тръгналъ, кждето му видѣли очитѣ. Отишълъ въ единъ градъ, дето царътъ билъ отседналъ на престой, у една баба. Тамъ нѣмало никого — бабата била сама. Тя почнала да мѣси хлѣбъ за вечеря: като плюела и замѣсвала брашното съ слюнка. Като я попиталъ, защо мѣсела съ слюнка, бабата му казала: „Какво да сторя, синко, като имамъ шесть деца! Има една хала, която не ни пуска да си налѣемъ вода, ако не ѝ дадемъ да изяде нѣкой човѣкъ. Азъ давахъ, давахъ, — издавахъ се вече, а тя, ето вече цѣла година, не ни пуска да си налѣемъ вода. Сега царътъ ще изпрати дъщеря си, да я глътне халата, и тогава цѣлиятъ градъ ще има вода“. Момъкътъ попиталъ бабата за царския дворець и тя му го посочила. Той се отправилъ за конака, и тамъ заедно съ царската дъщеря се качилъ въ

една кола и отишелъ на мѣстото, дето излизала халата. Той полегналъ малко и заспалъ върху скута на царската дъщеря; въ това време халата излѣзла отъ ямата и се затекла къмъ царкинята да я глътне. Царската дъщеря се разплакала, и една сълза отъ очитѣ ѝ капнала върху лицето на момъка и го събудила. Той се надигналъ бърже, грабналъ ножа и проболъ халата. Подиръ това водата веднага протекла. Царътъ искалъ да награди момъка и го запиталъ, да каже какво иска. Момъкътъ отговорилъ: „Не искамъ нищо друго на този свѣтъ; искамъ да си отида въ нашата земя“. На това царътъ казалъ: „Ако се наеме нѣкой да те изнесе, азъ ще дамъ всичко как-ото потрѣбва“. Момъкътъ тръгналъ изъ града да пита, не се ли наема нѣкой да го изнесе на горната земя, и намѣрилъ едного, който му казалъ: „Край града има едно голѣмо дърво; на дървото мѣти орлица и все не може да отгледа орлета. Иди тамъ, тамъ може би, ще намѣришъ срѣдство да излѣзешъ на онзи свѣтъ“. Момъкъ отишълъ подъ дървото, легналъ и заспалъ. По едно време орлетата запищѣли, и той се събудилъ. Погледналъ нагоре и видѣлъ, че по дървото лази триглава змия; той замахналъ съ ножа си и отсѣкълъ главитѣ ѝ и тритѣ. Орлитѣ помислили, че момъкътъ е нападналъ рожбитѣ имъ и се спуснали отгоре му да го кълватъ, но малкитѣ орлета изпрѣварили и казали: „Не посѣгайте, тате, и ти, мале, на този човѣкъ: той погуби змията и ни спаси живота“. — „Ей, побратиме“, рекли тогава орлитѣ, „кажи,—какво добро искашъ да ти сторимъ?“ — „Не искамъ нищо; искамъ само да ме изнесете на горната земя“, казалъ момъкътъ. — „Да те изнесемъ. Намѣри деветъ крави, отъ деветъ години ялови, и ни храни единъ месецъ; направи после единъ сандѣкъ съ желѣзни вериги, тури въ него месото, което остане, и седни при него; напълни и една кожа съ вода. Ние ще премѣнемъ веригитѣ на рамо и ще те понесемъ; изъ пѣтя като кажемъ „га“, ще ни дадешъ месо; когато кажемъ „пию“, ще ни дадешъ вода“. — Момъкътъ пригответилъ всичко, както му било поръчано, и следъ единъ месецъ птицитѣ го взели на крилетѣ си и го понесли нависоко. Но, пригответеното месо не стигнало, а птицитѣ продължавали да искатъ още. За да имъ не откаже, момъкътъ кжсалъ мръвки отъ дланитѣ на ржцетѣ си и отъ стѣпалата на нозетѣ си, и имъ ги да-

валъ. Най-после го изнесли на видѣло, на земята и го попитали : „Побратиме, отъ какво бѣше месото, що ни даде най-после?“ — „Срамъ не срамъ, побратимовци, ще ви кажа, отговорилъ момъкътъ, отрѣзахъ го отъ дланитѣ на ржцетѣ и отъ стѣпалата на нозетѣ си, защото кравето месо бѣ се привършило“. — „Тѣй ли? Да знаехме, че си толкова сладъкъ, изядвахме те още подъ дървото“, рекли орлитѣ. — Следъ това момъкътъ си отишълъ у дома си, при братята си, които се карали още за най-малката девойка. И по-малкиятъ братъ почналъ да я иска, — „Азъ искамъ дрехи самотворни, казвала девойката; който ми ги направи, него ще взема“. — Малкиятъ братъ си спомнилъ за прѣстена, и щомъ го погледналъ, дрехитѣ станали отъ само себе си. Така най-малката сестра взела най-малкиятъ отъ братята и кавгитѣ престанали.

Тайствената крава.

Арабска приказка.

Имало едно време единъ мъжъ и една жена. Той билъ разуменъ и работливъ, а тя — добра и нежна. Родили имъ се две близачета — момче и момиче. Но майката не успѣла да отгледа децата си. Тя умрѣла, преди тѣ да порастатъ.

Мъжътъ се поженилъ, за да има кой да му гледа децата. Взелъ вдовица, която му довела сжщо тѣй момче и момиче. Но тя не била като първата му жена: мразѣла заваренитѣ деца, биела ги, скубѣла имъ коситѣ.

На своитѣ две тя давала да ядатъ всичко най-хубаво, а близнацитѣ карала да се хранятъ съ черния хлѣбъ, що мѣсѣли за кучетата. Като я знаелъ, че е зла и заядлива, мъжътъ не смѣлъ да се обади, за да защити сирачетата.

Но, макаръ че се хранѣли зле, дветѣ близачета растѣли здрави, силни и хубави, а доведенигѣ слабѣли отъ день на день и грознѣли. Машехата помислила, че е отъ храната. Почнала да дава и на своитѣ отъ хлѣба за кучетата, но тѣ измършавѣли още повече.

Близнацитѣ излизали всѣки день изъ полето да пасятъ една хубава черна крава, която билъ купилъ баща имъ следъ майчината имъ смъртъ. Машехата подозрѣла, че тѣ я доятъ скришомъ, та пиятъ млѣкото ѝ. Но кравата се връщала всѣка вечеръ съ пълно виме.

Една заранъ жената рекла на своето момче:

— Иди съ багъо си и кака си и вижъ, какво ядатъ, като излѣзатъ на поляната, па ми кажи!

То тръгнало съ сирацитѣ на пасбището. Тѣ си били понесли само твърдъ, черенъ хлѣбъ. Като стигнали на поляната изгладнѣли, защото машехата имъ не давала да закусватъ. Тѣ поглеждали отъ време на време хлѣба но не посѣгали да хапнатъ. После поглеждали ту кравата, ту доведеното братче, и не знаели, що да правятъ.

Най-последно, като си казали нѣщо шепнишкомъ, рекли на момчето :

— Братче, ако намѣримъ нѣщо за ядене, ще ни наклеветишъ ли ?

— Нѣма да ви наклевета, — отвърнало момчето.

Тогава тѣ дали хлѣба на кравата, па ѝ рекли :

— Молимъ ти се, кравичко, погрижи се за насъ, както се грижеше мама !

И ето че на поляната се явило голѣмо блюдо, а въ него — сладка баница съ млѣко и каймакъ, поръсена съ орѣхи. Близнацитѣ си раздѣлили баницата съ малкото братче, изяли я, после изпили млѣкото и почнали да играятъ. Цѣлъ день играли, а вечерята се върнали съ кравата.

Мащехата имъ повикала своето момче и го запитала :

— Що ядохте на ливадата ?

Момчето не искало да обади брата си и сестра си, защото знаело, че майка му и тѣй ги бие често. То отвърнало :

— Нищо мамо. Изядохме хлѣба за кучетата.

На другата сутринь, когато сирацитѣ тръгнали съ кравата на паша, и момчето тръгнало съ тѣхъ. Но мащехата го дръпнала, па рекла :

— Стой си тукъ ! Сега ще отиде сестра ти.

Тя поржчала на момичето си да ѝ каже, що ще ядатъ близнацитѣ на пасбището, и го пратила. То сездатичало и ги настигнало.

Като отишли на ливадата, близнацитѣ запитали сестричето си, ще ли ги обади, ако намѣратъ нѣщо за ядене. То имъ казало, че нѣма да обажда никому. И тоя день тѣ дали хлѣба на кравата, а после сподѣлили баницата и млѣкото съ девойчето. Но колкото и да го молѣли да си поиграе съ тѣхъ, то не искало : мразѣло ги.

Върнали се въ къщи. Когато мащехата запитала момичето си, що сж яли на моравата, то ѝ разказало всичко. На другия день тя се разпѣшкала, легнала, престорила се на болна. Мжжъ ѝ повикалъ селския лѣкаръ да я прегледа.

Оня дошълъ. Жената му рекла, скришомъ отъ своя мжжъ.

— Азъ не съмъ болна, преструвамъ се. Но ти кажи на мжжъ ми, че съмъ зле болна и че ще се изцѣря, ако изямъ печенъ черенъ дробъ отъ черна крава. Така му речй. Ще ти дамъ една жълтица.

Лѣкарътъ билъ готовъ да направи всичко за пари. Той рекълъ на мжжа:

— Жена ти е опасно болна. Може да умре, ако ѝ се не намѣри лѣкъ.

— Какъвъ лѣкъ? — запиталъ мжжътъ угрижено.
— Знаешъ ли го?

— За знаене, знамъ го, но се много мжно намира. Да ѝ се опече черенъ дробъ отъ черна крава, но цѣлата черна — да нѣма бѣло петно никжде.

— Че то е лесна работа! — викналъ мжжътъ и се успокоилъ. — Моята крава е съвсемъ черна.

И той заповѣдалъ да заколятъ кравата. Децата се разплакали, като узнали за това. Почнали да се молятъ на баща си — да пожали кравата, но той рекълъ:

— Майка ви умира. За цѣръ коля кравата. Ако я не заколя, ще умре майка ви.

Децата не посмѣли да кажатъ повече ни дума. Но тѣ се скрили въ двора и почнали да плачатъ.

— Сега сме цѣли сираци, — казвали си тѣ едно на друго. — Нѣма я вече нашата добра кравичка, да се грижи за насъ намѣсто майка.

Мащехата хапнала отъ дроба и станала: казала, че се излѣкувала. А мжжътъ и лѣкарътъ опекли месото на кравата и се нагостили. Лѣкарътъ взелъ кожата, па дори и рогата.

Но сирацитѣ събрали коститѣ на кравата, изгорили ги и прибрали пепельта въ едно голѣмо гърне, което заровили въ единъ кжтъ на двора. Тѣ искали да запазятъ останкитѣ отъ онова добро животно, което имъ било намѣсто майка.

Малко време следъ това отъ пепельта порасло алое — миризливо растение съ голѣми остри листа. Когато видѣли алоето, близнацитѣ се израдвали. Тѣ седнали между буренитѣ и си спомнили за хубавата черна крава съ ония добри очи, които ги гледали нѣжно, както ги гледала майка имъ. Тогава и братътъ и сестрата заплакали — и сълзитѣ имъ капнали на земята, дето билъ коренътъ на миризливото растение.

И — за голѣма тѣхна почуда — между дебелитѣ листа на алоето се отведнажъ явили банани, фурми и малки медени корабийки.

— О, какво добро цвѣте! извикало радостно момичето. — Майка ни умрѣ, кравата заклаха, но отсега то ще ни бжде намѣсто майка.

И тѣ изяли плодоветѣ и корабийкитѣ.

Оттогава сирацитѣ всѣка вечерь, като си свършатъ работата, отивали въ оня кжтъ на двора. Тѣ поливали цвѣтето, а то имъ давало плодове и разни сладки ястиета. Но не било само това. Тѣ се оплаквали нему отъ лошитѣ обноски на своята мащеха и следъ това имъ олеквало на душата, сякашъ сж изказали своитѣ мжки на родна майка, която ги е утешила.

Но злата мащеха не оставила и алоето.

Тя забележила, че дветѣ сирачета излизатъ вечерь и се дълго бавятъ нѣкъжде. За да разбере, кжде отиватъ, пратила момичето си да ги проследи. То тръгнало подире имъ и ги видѣло, че отиватъ въ оня кжтъ на двора. Чуло ги, какъ се оплакватъ на алоето, видѣло ги, какъ го поливатъ и какъ после ядатъ плодове и сладкиши. Върнало се, та разправило всичко на майка си.

Жената надумала мжжа си да засади двора съ царевича. Той наелъ хора да го прекопятъ. Извадили и алоето, заедно съ гърнето, и го хвърлили на смѣтѣта. Децата го взели — да го засадятъ другаде, но мащехата имъ се скарала, счупила гърнето, а цвѣтето хвърлила въ огъня.

Момчето и момичето се разплакали. Тѣ отишли да дирятъ черепкитѣ отъ гърнето. Въ буцата земя, що намѣрили край тѣхъ, видѣли нѣколко влакнести коренчета, останали отъ алоето. Взели ги и ги сложили на покрива — да изсѣхнатъ, защото знаели, че — и да ги посадятъ — мащеха имъ ше изкубе израстъка.

Единъ день, като копаели царевичата, видѣли, че на покрива кацва пѣстро птиче съ румѣна шия и златисти крила. То грабнало влакнцата и отлѣтѣло съ тѣхъ къмъ рѣката. На децата станало много мжно. Ала надвечерь, когато слънцето се спуснало къмъ залѣзъ, пѣстрото птиче долетѣло отново и кацнало пакъ на покрива. То запѣло и се загледало къмъ сирацитѣ, сякашъ ги вика да тръгнатъ следъ него.

Но въ двора била мащехата. Тя имъ крѣснала да копаятъ, а не да се захласватъ. И тѣ взели отново мотикитѣ. Но когато слънцето залѣзло и работниците се прибрали, момчето и момичето оставили копалата. Тогава птичето хвъркнало и почнало да се вие на кръгове надъ тѣхъ.

Тѣ излѣзли отъ двора. Пѣстрото птиче полетѣло бързо къмъ рѣката и близнацитѣ го последвали. На

брѣга, между клонитѣ на единъ голѣмъ трѣнливъ храсть, имало гнѣздо. Тамъ кацнало птичето. То загледало брата и сестрата, сякашъ имъ казвало:

—Елате, елате! Приближете се повече! Елате ми на гости.

Сирацитѣ отишли до самото гнѣздо. На момчето дошло на умъ да нахранятъ птичето.

— Сестрице, — рекло то, — я иди донеси отъ нашия черенъ хлѣбъ! Навѣрно това птиченце е гладно.

Девојката се затекла, та донесла два три залѣка хлѣбъ. А птичето презъ това време пѣло. То хапнало отъ хлѣба и после изгледало съ благодарностъ брата и сестрата. Но то ги не гледало, както гледа птица. Въ очитѣ му тѣ видѣли погледа на добрата черна крава и нежния погледъ на своята майка.

— Не ти ли се струва, — запитало момчето сестра си, — че това малко птиче ще ни бжде на мѣсто майка, както бѣше кравата, а после алоето?

И ето, че въ сѣщия мигъ гнѣздото се напълнило съ различни плодове и други сладки ядива. Близнацитѣ се нахранили, помилвали птичето и се прибрали въ къщи.

Оттогава тѣ почнали да отиватъ често при гнѣздото и да хранятъ птичето. А то пълнѣло своето гнѣздо съ плодове — и гощавало децата. И нему свикнали тѣ да изказватъ своитѣ радости и мжки.

Но мащехата ги извардила веднажъ, когато излѣзли, и ги видѣла, кжде отиватъ. Тя пратила подире имъ своето момиче — да разбере, що правятъ край рѣката, задъ храститѣ. Като узнала, каква е работата пратила мжжа си да убие птичето.

Той се скрилъ на другия день и причакалъ пѣстрото птиче. Хвърлилъ по него стрела, но го не улучилъ. Хвърлилъ втора, трета, четвърта: то избѣгало. Цѣлъ день стоялъ, мѣрилъ, не успѣлъ да го удари. Отчаялъ се и се върналъ у дома си.

— Не се убива това птиче, — рекълъ. — Много е хитро. Цѣлъ день го дебнахъ, но не сполучихъ. Я да го оставимъ на мйра!

— Ти ако не можешъ, — рекла жената, азъ мога. Ще го умора още утре.

И тя замѣсила единъ черенъ хлѣбъ, но турнала въ него отрова. Когато се изпекълъ, сложила го тамъ, дето знаели децата, че стои хлѣбътъ имъ. Сирацитѣ

били пратени по работа. Въ това време доведеното момиче рекло на братчето си :

— Хайде да идемъ да нахранимъ птичето, както правятъ близнацитѣ, че и намъ да даде плодове.

Момчето се съгласило. Взели черния хлѣбъ и отишли край рѣката. Но щомъ ги видѣло птичето, изхвъркнало отъ гнѣздото. Тѣ го чакали, чакали — то се не върнало. И, понеже били изгладнѣли, изяли половината хлѣбъ.

По едно време почналъ да ги свива коремъ. Тѣ не знаели, разбира се, че хлѣбътъ е отровенъ. Но момичето се уплашило — да не би майка имъ да му се скара, че е извело братъ си и че сж яли отъ хлѣба за кучетата.

— Недей казва на мама, кжде сме били и що сме правили! — рекло то.

— Нѣма да казвамъ.

И тѣ останали все още да чакатъ птичето. Но болката се усилвала.

— Боли ме коремътъ, — казало момчето. — Да си вървимъ. Птичето нѣма да дойде.

— И мене ме боли, — рекло девойчето. — Хайде да си вървимъ.

И тѣ се прибрали.

Тая вечеръ сирацитѣ не отишли при гнѣздото, защото не намѣрили хлѣбъ, а ги било страхъ да поискагъ. Презъ нощъта доведенитѣ деца умрѣли. Въ лѣгло то имъ намѣрили половината черенъ хлѣбъ.

Мащехата се озлобила още повече срещу заваренитѣ деца. Тя отишла та изгорила храста, заедно съ гнѣздото, и изпждила сирацитѣ :

— Махайте се отукъ! — викнала имъ тя. — Вие сте отровили децата ми съ проклетите плодове, които вземахте отъ гнѣздото.

Братътъ и сестрата отишли край рѣката и седнали до изгорения храстъ. Тѣ почнали да плачатъ, че имъ отнели и последната утеха. Но ето, че прилетѣла една златна пчела, забръмчала около храста — сякашъ търси нѣщо — и кацнала на рамото на момчето.

— Ела, ела! Следъ мене, следъ мене! казвала тя.

Близнацитѣ тръгнали. Пчелата литнала и ги повела. Отъ време на време тя кацвала на нѣкое цвѣте — да се отмори и да посмуче малко сокъ. Тѣй братътъ и сестрата вървѣли дълго. Най-послед навлѣзли

въ една гжста гора. Пчелата ги отвела предъ една голѣма пещера. Въ хралупата имало много пити медъ отъ диви пчели.

— Тая пчелица е много добра, — казало момичето. — Изглежда, че тя ще ни бжде сега като майка. Но — ако посѣгнемъ да вземемъ отъ меда — не ще ли ни ужилятъ пчелитѣ ?

Пчелата разбрала, види се, това. Тя почнала да брѣмчи и да обикаля около дървото. Изведнажъ всички пчели що били въ хралупата, изхвръкнали и полетѣли съ нея. Тя ги отвела на друго дърво и тѣ почнали да правятъ пити тамъ, а оная хралупа оставили на децата.

Отъ она день сирацитѣ заживѣли въ пещерата. Тѣ се хранѣли съ медъ и плодове. Пчелата се грижела за тѣхъ, както се грижи майка за децата си. Потрѣбва ли имъ нѣщо, помолвали я да имъ го даде и наистина го намирали въ хралупата. Тѣй порасли тѣ. Момчето станало едъръ и силенъ момъкъ, а девойчето — стройна и хубава мома.

Единъ день пчелата казала на момъка :

— Занеси една пита медъ на царя !

Момъкътъ взелъ една пита, завилъ я въ широки листа, турилъ я въ кошница, която билъ изплѣлъ, и тръгналъ съ сестра си. Пчелата ги водѣла. Столицата на онова царство била много далече, но вечеръта, като легнали да преспятъ, пчелата забрѣмчала надъ близнацитѣ и тѣ се събудили, пренесени накрай града. На заранъта отишли въ двореца — и казали, че носятъ даръ на царя.

Въ онова царство хората не знаели що е медъ. Царътъ хапналъ отъ питата, както си е съ восъка. Медътъ му се много усладилъ. Той запиталъ, има ли още.

— Има, — рекълъ момъкътъ, — но е далече : чакъ въ гората.

— Ще идешъ да донесешъ, момко. Ще те наградя богато. А това момиче сестра ли ти е ?

— Сестра ми е, царю честити. Ние съ нея се никога не дѣлимъ. Близнаци сме.

Презъ цѣлото време царътъ гледалъ все въ момата. Види се, харесвала му се. Въ онова царство хората били черни. И царътъ имъ билъ черенъ. А близнацитѣ били бѣли. Тѣ се били родили въ друго царство.

Царьтъ най-после рекълъ :

— Тая мома ще ми стане жена. Тя ще бжде ца-
рица. Съгласна ли си ?

— Съгласна съмъ, царю честити, — отвърнала тя.

— А ти давашъ ли я ? — запиталъ той момъка.

— Давамъ я царю, честити, щомъ е съгласна.

Царьтъ се оженилъ за момата. Въ това време до-
летѣла златната пчела. Следъ нея хвърчели всички
други пчели отъ гората

— Какви сж тия мухи ? — викналъ съ досада чер-
ниятъ царь и почналъ да маха съ ржце, като видѣлъ,
че налитатъ на него.

— Недей ги пжди ! — казалъ кротко момъкътъ,
— Не сж мухи, а пчели. Тѣ правятъ меда, който ти се
толкова хареса.

— Тѣй ли ? Тогава нека останатъ.

И пчелитѣ наистина останали. Момъкътъ имъ на-
правилъ кошери. Оттогава и въ царството на чернитѣ
хора се завѣдили пчели, а момъкътъ и момата зажи-
вѣли щастливо въ двореца на черния царь.

Стариятъ войникъ.

Имало едно време въ нѣкое далечно царство единъ старъ войникъ, който служилъ на царя двадесетъ и деветъ години, единадесетъ месеца, три седмици и шесть дена. Царьтъ заповѣдалъ да го уволнятъ, защото иначе трѣбвало да му плаща пенсия.

Той билъ толкова свикналъ съ службата, че му се не напушало. Дълго плакалъ и се молилъ да го оставятъ на служба, но никой не щѣлъ да го чуе: всички го смѣтали за оглупѣлъ. Ала, понеже служилъ добре, царьтъ позволилъ да го отведатъ въ склада съ дрехи и да му дадатъ да си избере каквото облѣкло иска.

Отишълъ стариятъ войникъ, защото дрехитѣ му се били съвсемъ скжсали.

Най-напредъ видѣлъ една стара, рѣждясала пушка. На приклада ѝ пишело, че въ каквото и да се прицелишъ съ нея, ще го улучишъ. Но тоя надписъ билъ толкова изтрить, че се едва познавалъ: никой го не билъ прочелъ.

— Позволи ми да взема тая пушка! — рекълъ войникътъ на пазача. — Тя е тѣкмо като за мене.

— Вземи я, вземи! — казалъ она и се засмѣлъ. — Наистина е като за тебе.

Сетне запасниятъ войникъ си избралъ една стара чанта. На опакото ѝ пишело, все тѣй нечетливо, че каквото пожелаешъ да влѣзе въ нея, ще влѣзе веднага.

— Тя е лика-прилика съ пушката, — рекълъ той. — Да я взема ли?

— Вземи я, вземи! Ще ти прилича, — казалъ пазачътъ и се отново засмѣлъ.

Въ единъ кжтъ войникътъ намѣрилъ стаги чизми, безъ подметки. Но на ушитѣ имъ пишело, че който ги обуе, ще може да изминава съ една крачка цель день пжтъ.

Пазачътъ ги погледналъ, безъ да прочете писмото, засмѣлъ се и рекълъ:

— Тѣкмо тия чизми ти трѣбватъ: обуи ги! Тѣ ще ти приличатъ.

— Добре, — казалъ войникътъ, — да ги взема, щомъ намирашъ, че сж за мене.

Отъ стената той откачилъ чифтъ вехти панталони; като бръкналъ въ джебоветъ имъ, въ единия намърилъ книжка, на която писало, че който ги носи, ще има толкова пари, колкото поиска.

— За такива панталони съмъ блънувалъ цѣлъ животь, — рекълъ той; — дали да ги взема? Какво ще кажешъ?

— Никакъ недей се двоуми! Обувай ги и — толкова!

Следъ това пазачътъ избралъ най-вехтата шапка въ склада, — съ перо, останало отъ преди сто години, показалъ я на войника и рекълъ:

— Какъ ти се вижда тая шапка? Сжщински шлемъ, нали?

Войникътъ я разгледалъ; на опакото ѝ пишело, че който я носи, ако я обърне три пжти, ще се подмлади: дори стогодишенъ да е, ще стане момъкъ на двадесетъ години.

— Давашъ ли ми я наистина? — попитълъ не смѣло стариятъ войникъ.

— Твоя е: вземи я! — рекълъ пазачътъ.

И, като изгледалъ войника, нараменъ съ тия вехтори, засмѣлъ се, па му казалъ:

— Остава само едно: както си се премѣнилъ, да отидешъ при царя, да си вземешъ сбогомъ.

— Направлямъ го, — рекълъ стариятъ войникъ. — Бога ми, ще ида. Добре, че ме подсѣти!

И — ето го: едно, две, три! — той тръгналъ съ войнишки вървежъ, та право при царя.

— Боже Господи! Колко хубаво си се натъкмилъ! — рекълъ му царътъ, като го видѣлъ.

— Да, отвърналъ войникътъ, — много добре ми стоятъ дрехитѣ.

Всички придворни почнали да се смѣятъ, а най-много — тритѣ царски дъщери.

Най-малката и най-веселата отъ тѣхъ, която била и най-хубава, го запитала:

— Искашъ ли да се сгодишъ за мене?

— Кой? Азъ ли? — попиталъ очудено старецътъ.

— Че защо не? Бива! Само че ми се иска преди това да пообиколя да видя свѣтъ. И ти и азъ сме още млади за женидба.

Всички се разсмѣли при тия думи, а войникътъ и княгинята си стиснали ржцетѣ, както се прави при годежъ.

Но на най-голѣмата княгиня това се видѣло неучтиво и тя укорила сестра си:

— Бива ли тъй? Не те ли е срамъ да се подигравашъ съ тоя оглупѣлъ старецъ?

— Не е ли по добре да му дадешъ хлѣбъ, за по пжтя? — пошегувала се втората.

Но най-малката рѣкла:

— Ще му дамъ зеръ! Ей сега ще ида да му намажа единъ рѣзанъ хлѣбъ съ масло и сирене и ще го порѣся съ кимионъ.

И тя наистина се затекла до готварницата, отдето донесла огроменъ рѣзанъ хлѣбъ, добре намазанъ.

— Много ти благодаря, — рекълъ ѝ войникътъ. — Хайде сега, до виждане!

И той се поклонилъ, козирувалъ и си тръгналъ, пакъ съ войнишки ходъ.

Тоя старъ войникъ билъ наистина малко разсѣянъ или — по-право да река — голѣмъ забраванъ. Той забравилъ, че съ вехтитѣ чизми би могълъ, ако поиска, да изминава по цѣлъ день пжтъ на всѣка крачка, като вървѣлъ три дена, той изялъ голѣмия рѣзенъ хлѣбъ и се уморилъ.

Въ това време минала по пжтя талига съ човали жито. Каралъ я единъ воденичаръ.

— Ей, воденичарю! — викналъ старецътъ. — Чакай да се кача на талигата!

— Нѣмамъ време, — рекълъ оня. — Цѣли петдесетъ километра има до мелницата. Кога ще те чакамъ да се качвашъ?

И отминалъ.

Тогава чакъ войникътъ се сѣтилъ за чудния даръ, що ималъ. Той стегналъ чизмитѣ и тръгналъ. Съ една крачка се намѣрилъ предъ воденицата, дето седналъ да си почине.

Късно следъ обѣдъ пристигналъ и мелничарътъ.

— Какъ дойде толкова бързо? — попиталъ той стареца.

— Пешкомъ.

— Щомъ можешъ пешкомъ да вървишъ толкова бързо, ти сигурно ще да можешъ да направишъ и други чудни работи. Хайде ела да обѣдваме!

Хапнали, пийнали. Воденичарътъ се напилъ и — като се напилъ, разплакалъ се.

— Ахъ, колко съмъ нещастенъ! — викалъ той и плачелъ.

— Защо бе?

Защо ли? Той билъ продалъ душата си на дявола за пусти пари. Въ замѣна на душата му дяволътъ пращалъ млеваритѣ все при него, та воденичарътъ направилъ голѣмо богатство. Но уреченигѣ двадесетъ и петъ години изтекли. Защо му е богатство, когато тоя день дяволътъ ще дойде да му вземе душата?

— Да, дяволътъ се грижи за своитѣ, — рекълъ войникътъ. — Но азъ ще ти помогна, ако можемъ да се спазаримъ.

О, разбира се: воденичарътъ билъ готовъ да му даде всичко, що поиска оня. Той ималъ седемъ дъщери, все хубавици: войникътъ можелъ да вземе, която си хареса за жена и да получи въ зестра половината му имогъ.

— Нѣмамъ работа съ дъщеритѣ ти, — рекълъ старецътъ. — Азъ съмъ сгоденъ за царската дъщеря. Па и паритѣ ти не ща, защото си имамъ колкото ми трѣбватъ.

Като не знаелъ, що друго да му обещае, мелничарътъ се разплакалъ отново. Разплакалъ се толкова силно, че и на жабитѣ въ воденичната вада дожалѣло.

— Я стига си ревалъ! — казалъ войникътъ. — Азъ ще те отърва отъ дявола, ако ми обещаешъ, че ще мелишъ на беднитѣ безплатно

Оня обещалъ на драго сърдце.

— Тогава ето що ще направишъ. Когато дойде дяволътъ, ще го посрещнешъ добре и ще му сложишъ богата трапеза. На масата ще туришъ и едно тесте карти за игра. Другото остави на мене!

По едно време пристигналъ дяволътъ. Цѣлата воденица се разтърсила.

— Готовъ ли си, воденичарю? — викналъ той.

— Не бързай много, де! — рекълъ оня. — Седни, та похапни, а пъкъ азъ ще вървя да се сбогувамъ съ жена си и седемътѣ си дъщери, па ще дойда.

Дяволътъ почналъ да яде и да пие, като поглеждалъ отъ време на време войника, който бъркалъ картитѣ.

— Кой си ти? — запиталъ го той.

— Войникъ, който е служилъ двадесетъ и деветъ години, единадесетъ месеца три седмици и шестъ дена. Уволниха ме безъ право на пенсия. Отивамъ на гости у добритъ хора, които ме нахраняватъ и ми даватъ тесте карти. Но никой не ще да играе съ мене, защото залагамъ по-много.

— По колко залагашъ? — запиталъ дяволътъ, като си приближилъ столчето. — Само едно ще ти кажа: не ща да си залагашъ душата, защото съмъ сигуренъ, че единъ день ще бжде и безъ това моя. Па и сега въ пкъля има толкова много войници, че всички мѣста сж заети.

— Може, — рекълъ войникътъ.

Той си бръкналъ въ панталонитѣ, извадилъ сто жълтици и ги сложилъ. И дяволътъ сложилъ сто. Войникътъ спечелилъ и прибралъ паритѣ.

— А сега ще сложимъ повече, — рекълъ дяволътъ и турилъ хиляда жълтици. — Ти никога не си виждалъ толкова пари.

— Вѣрно е, че не съмъ, — казалъ старецътъ. — Но поне сега ще ги погледамъ.

И той извадилъ сжщо хиляда жълтици и заложилъ. И тоя пжтъ спечелилъ. Дяволътъ сложилъ следъ това две хиляди, сетне — четири, най-последно — осемъ. Войникътъ презъ цѣлото време печелѣлъ.

— Нѣмамъ повече пари у себе си, — казалъ тогава дяволътъ. — Почакай малко да отида да донеса отъ кжщи.

— Тѣй ли? Да имашъ да взема! И ти ли си отъ ония, които гледатъ да избѣгнатъ отъ играта? Азъ мислѣхъ, че играя съ дявола.

— Съ него играешъ наистина.

— Щомъ е тѣй — скоро въ чантата ми!

И дяволътъ влѣзълъ въ чантата. Понеже билъ високъ, той трѣбвало да се свие на четири. Войникътъ закопчалъ чантата а оня почналъ да охка и пъшка отвжтре. Безъ да го слуша, старецътъ легналъ и се наспалъ.

На заранъта той се сбогувалъ съ мелничаря и му напомнилъ за обещанието — да не взема пари отъ беднитѣ.

По пжтя дяволътъ почналъ отново да пъшка и охка.

— Моля ти се, пусни ме! — завикалъ той. — Ако ме

пуснешъ, нѣма да вода въ шкъла никакъвъ войникъ.

— Добре, но това не стига.

— Обещавамъ ти да не вземамъ никого отъ това царство, освенъ шивачитѣ.

— Съгласенъ съмъ, — рекълъ войникътъ. — Хайде, излизай!

Дяволътъ излѣзълъ и почналъ да се протѣга, за да си намѣсти коститѣ.

— Азъ ти обещахъ, — рекълъ той, — да не вземамъ войници. Фелдфебелитѣ влизатъ ли въ това число?

— Не, не, — казалъ войникътъ. — Всички фелдфебели можешъ да вземешъ — то си е твоя работа.

Дълго ходилъ следъ това войникътъ. Понеже вървѣлъ бързо, той обиколилъ едва ли не цѣлата земя. Минали шестъ месеца, той се явилъ въ двореца.

— Добъръ день! — рекълъ на царя. — Пригответе се за сватба: дойдохъ да взема княгинята.

— Ти си лудъ, — викналъ царътъ. — На ти една княгиня! — и му залепилъ плесница.

— Тѣй ли? Я скоро въ чантата!

И царътъ влѣзълъ въ чантата. Понеже билъ дебеличъкъ и корместъ, главата му се подавала отвънъ.

— Пусни ме, войниче! Пусни ме, моля ти се: щети дамъ княгинята.

И старецътъ го пусналъ. Царътъ довелъ най-големата си дъщеря.

— Не бѣше тази годеницата ми, — рекълъ войникътъ. — Но, все едно! Запасниятъ войникъ не бива много да избира.

— Никога нѣма да се омъжа за тоя дръвникъ! — викнала княгинята и паднала въ несвѣсть.

Царътъ довелъ по-малката.

— Никога нѣма да взема това градинско плашило! — изпищѣла тя и паднала до сестра си.

— Я да видимъ третата, — рекълъ старецътъ. — Дано тя излѣзе по-умна!

Но въ това време царътъ свикалъ войниците и слугитѣ и имъ заповѣдалъ:

— Хванете тоя бездѣлникъ и го хвърлете въ тъмницата, но му вземете чантата, че може пакъ да извърши кой знае що!

Тѣ се хвърлили къмъ него, но войникътъ гръмналъ съ пушката — и тѣ нападнали всички мрътви, единъ върху другъ, като сардели.

— Скоро викай годеницата! — рекълъ той на царя.
Царьтъ я довелъ.

Момата дошла, позагледала войника и рекла:

— Значи, ти си!

— Да, азъ съмъ.

— Ти си годеникътъ ми.

— А ти си годеницата ми.

— Хайде да се оженимъ.

— Да, ще се оженимъ. Затова съмъ и дошълъ.

Момата се хвърлила на шията на войника, а той обърналъ три пжти шапката си и тя видѣла, че е пригърнала не старецъ, а двадесетгодишенъ момъкъ.

Сестритѣ ѝ се свѣстили и, като видѣли чудото, идѣло имъ да се скжсатъ отъ завистъ. Тѣ се толкова ядосали, че се хвърлили въ рѣката и се удавили.

Изведнѣжъ се явилъ дяволтъ.

— Да вървя ли да взема дветѣ княгини? — запиталъ той войника.

— Вземи ги, да ти сж честити! — рекълъ она.

Следъ това се обърналъ къмъ царя, потупалъ го по рамото и му казалъ:

— Върви сега нареди, каквото трѣбва за сватбата. Следъ това азъ ще се кача на престола. А после ще обмислимъ, каква пенсия ще получаващъ.

Така и станало.

Князътъ, който обичалъ всички.

Индийска приказка.

Въ едно далечно царство, дето живѣятъ жълти хора, имало единъ младъ князь, по име Ротисенъ. Той обичалъ всичко живо. Нѣмало за него по-голѣма радостъ отъ тая — да помага на бедни, да лѣкува болни, да утешава злочести.

Той се грижелъ не само за своитѣ сънародници, а и за чужденцитѣ: всѣки човѣкъ обичалъ, всѣкому се притичалъ на помощъ. При това, Ротисенъ обичалъ не само хората, а и животнитѣ — и птици, и риби, и пеперуди, и звѣрове. Мине ли край волъ или конь, ще го помилва и нахрани. Види ли птичка да хвърчи, ще ѝ се усмихне. Както се казва, гледалъ и мравка да не стѣпче.

Ротисенъ не само не ходѣлъ по ловъ, както правятъ князетѣ, ами и не ядѣлъ месо, защото не искалъ да се убива никакво животно. Той се хранѣлъ само съ плодове, зеленчукъ и оризъ.

Князътъ билъ на възраст за женитба, но не можелъ да си намѣри мома. Не ще и дума, той знаелъ много хубави княгини. Но само хубостъ не стига на жената, за да направи мъжа си честитъ. Ротисенъ, можелъ да обикне, като своя съпруга само оная мома, която е добра, чистосърдечна, скромна, весела и работлива. Искалъ да намѣри жена, която — сжщо като него — да обича всичко живо.

Той вѣрвалъ въ духоветѣ-закрилници и се надѣвалъ, че тѣ ще му помогнатъ да намѣри мома, каквато търси.

Такава мома наистина имало, но тя живѣела въ друго далечно царство. Тая княгиня се казвала Кео-Фа. Тя била голѣма хубавица и — при това — добра като Ротисена. И тя не можела да си намѣри съпругъ, защото търсѣла момъкъ, който да обича — като нея — всичко добро и благородно.

И Кео-Фа вѣрвала въ добритѣ духове-закрилници. И тя се надѣвала, че тѣ ще ѝ помогнатъ да срещне оня момъкъ, който би я направилъ честита.

Па и царьтъ — баща ѝ — не бързалъ да я омжжва, макаръ че мнозина я искали. Споредъ царския обичай, той трѣбвало да я даде на нѣкой князь, престолонаследникъ, който ще я отведе въ бащиното си царство. А бащата обичалъ много дъщеря си и му било мжно да се раздѣли съ нея.

Затова — щомъ се яви нѣкой да я иска — царьтъ го накарвалъ да извърши работи, които не сж по силитѣ на човѣка. Никой отъ мнозината, които се били явили, не успѣлъ да изпълни задавитѣ. Па и княгинята не обикнала никого отъ тѣхъ.

Въ това време Ротисенъ пжтувалъ по свѣта, придруженъ отъ двама слуги, да изучва обичаитѣ на различнитѣ народи. Следъ дълго пжтуване, духоветѣ-закрилници го отвели въ царството на Кео-Фа.

Единъ день, тъкмо въ най-голѣмата горещина, князьтъ се спрѣлъ край царската градина, до единъ изворъ, чиято вода била бистра, като небето. Припило му се, но нѣмалъ чаша. Взелъ единъ листъ отъ лотусъ и се опиталъ да гребне вода, но тя се излѣла: въ листа останали само нѣколко капки.

Въ това време дошла една млада слугиня съ кърчакъ (стомна) на рамото. Князьтъ я помолилъ да му налѣе вода. Тя напълнила кърчага, той се напилъ и поблагодарилъ на момата.

— Кжде ще носишъ тая вода? — запиталъ я следъ това.

— На княгинята, — отвърнала тя. — Ще ѝ омия косата. Дъщерята на нашия царъ е голѣма хубавица и съ много добро сърдце. Всѣки, който я познава, не може да я не обикне.

Следъ тия думи слугинята си отишла.

Додето миела главата на своята господарка, слугинята ѝ разказала, че видѣла край извора единъ чужденецъ — князь, голѣмъ хубавецъ, който ѝ поискалъ вода.

— Князь ли? — рекла Кео-Фа — Отде го позна, че е князь?

— По всичко си личеше. Имаше голѣма златна корона, огърлица и гривни съ скжпоценни камъни. Па и дрехитѣ му бѣха княжески. Никога не съмъ виждала толкова кротки очи, колкото бѣха неговитѣ.

Презъ това време, додето слугинята ѝ поливала, Кео-Фа усѣтила, че пада нѣщо въ косата ѝ. Тя го хвана, видѣла, че е прѣстенъ, но не обадила на момата. Тя я пратила да напълни отново кърчага и да види, тамъ ли е князътъ и що прави.

Додето слугинята отивала къмъ извора, княгинята си мислѣла:

„Прѣстенътъ е много хубавъ. Навѣрно е на княза. Но не знамъ, дали го е пусналъ нарочно, или го е изпусналъ, безъ да ще. Ако го е пусналъ нарочно, за да ми се обади, та да потегля да го видя, той не е момъкъ за мене. Ако ли прѣстенътъ му е падналъ отъ ржката, безъ да забележи, додето е пиелъ, то ще е знакъ, че духоветъ-закрилници сж го пратили тукъ“.

Слугинята се върнала.

— Князътъ, — рекла тя, — е много наскърбенъ. Когато отидохъ на извора, видѣхъ го, че търси въ тревата нѣкакъвъ прѣстенъ. За него тоя прѣстенъ билъ много скъпъ, защото му го била подарила неговата майка на смъртния си часъ.

Княгинята рекла тогава:

— Иди кажи на княза да не търси онова, що е изгубилъ. Той ще го намѣри, само ако сполучи да се ожени за Кео-Фа. Нека отиде при баща ми и нека извърши онова, което ще му поръча царътъ.

Слугинята предала тия думи на княза. Той видѣлъ малко следъ това и самата княгиня, седнала на носилка съ кърмъзна коприна, носена отъ двама роби. Следъ нея вървѣли слугитѣ ѝ. Кео-Фа била и хубава, и кротка; тя се усмихвала, както се усмихватъ добритѣ хора; народътъ се трупалъ — да я види и поздрави: личело си, че всички я обичатъ. Ротисенъ решилъ, че самитѣ духове-закрилници сж снели прѣстена му отъ прѣста, за да го задържатъ въ това царство. Друга мома не можела да му даде щастие.

Той се явилъ още на другия день предъ царя. Бащата на Кео-Фа позналъ веднага, че предъ него стои князь: лицето му било благородно, лице на смѣлъ и добъръ момъкъ. Всички околни си казали на ума, като го видѣли: „Дано тоя князь стане съпругъ на нашата княгиня!“

И царътъ билъ обаянъ отъ Ротисена. Харесало му, че князътъ е любезенъ, скромненъ и благороденъ. Той си помислилъ: „Ето този момъкъ ще допадне на дъ-

щеря ми. Пръвъ пжтъ идва такъвъ човѣкъ у нашето царство. Но що би станало, ако Кео-Фа го видѣше? Сигурно би пожелала да се омжжи за него веднага. Тогава ще трѣбва да се раздѣля съ нея."

И той решилъ да положи Ротисена на най-голѣми изпитни. Шепнишкомъ поржчалъ да заповѣдатъ на Кео Фа да не излиза отъ стаята си, докле ѝ не каже той. Сетне взелъ една голѣма кошница оризъ и казалъ на княза:

— Тия зърна сж белязани и преброени. Следъ малко слугитѣ ще ги посѣятъ по градинитѣ, нивята и горитѣ около града. Утре сутринъ ще искамъ да ми ги донесешъ до едно.

Пръснали зърната и дали на Ротисна праздната кошница. Той я взелъ и отишълъ при извора. Като погледналъ нагоре и надолу, по небето и земята, казалъ съ сладъкъ гласъ:

— О, вие, горски и полски птици, и вие, безбройни насѣкоми: брѣмбари, буболечки и мравки! Не яжте белязанитѣ оризови зърна. Дори, ако можете, помогнете ми да ги събера!

Сетне, като си навелъ главата и си долепилъ дланитѣ една до друга, прошѣпналъ:

— О, вие, духове-закрилници! Ако мислите, че моята сватба съ княгинята Кео-Фа ще бжде щастие за моя народъ и нейния, помогнете ми въ тая мжчна изпитня!

Едва изрекълъ тия думи, ето че се чуло пърхане на много крила. Всѣкакви птици пролетѣли — и едри, и дребни, и бѣли, и черни, и пѣстри; всѣка носѣла въ кълвуна си по едно зърно.

Ротисенъ имъ се усмихвалъ и ги галилъ, за да имъ благодари. Кошницата се напълнила съ оризъ.

Царьтъ се очудилъ, като преброилъ зърната: ни едно не липсвало. Но сърдцето му се свило, като си помислилъ, че ще трѣбва да се раздѣли съ милата си дъщеря.

— Има още изпитни, — рекълъ той. — Тая не стига. Той отвелъ Ротисена край голѣмата рѣка, що тече до градскитѣ стени. Единъ слуга носѣлъ кошницата съ оризъ. По заповѣдъ на царя, всѣки отъ слугитѣ грабналъ шѣпа зърна и ги хвърлилъ въ рѣката.

— Събери ориза и ми го донесъ довечера! — казалъ царьтъ и си отишълъ.

Като останалъ самъ, князътъ се обърналъ за помощъ къмъ рибитѣ, както по-рано — къмъ птицитѣ и настькомитѣ. И тѣ се притекли на помощъ на оногова, който обичалъ всичко живо. Всѣка риба донесла по едно зърно и го сложила въ кошницата.

Къмъ обѣдъ Ротисенъ занесълъ сряза на царя. Преброили зърната. Тоя пжтъ, обаче, едно липсвало.

Князътъ навелъ глава, обхванатъ отъ мъжа.

„Нѣкоя риба го е глътнала“, — си помислилъ той.

Но царътъ билъ упоритъ и строгъ.

— Липсва едно зърно, — рекълъ той. — Иди го намѣри! До довечера имашъ време.

Князътъ се върналъ на рѣчния брѣгъ.

— О, вие, риби! — казалъ той. — Вие, мои скъпи приятелки! Потърсете изгубеното зърно въ пѣсѣка, тинята, между камънитѣ, между тревитѣ! Ако нѣкоя отъ васъ не е чула молбата ми и го е глътнала, нека ми го донесе! Отъ това зърно орисъ зависи моето щастие, а никое отъ васъ то не ще нахрани.

Рибитѣ чули тая втора молба на Ротисена. Всички се спогледали, наскърбени отъ станалото. Тогава издънъ рѣката се показало едно мрѣнче, пробило си пжтъ между едритѣ риби, излѣзло на брѣга и оставило тамъ оризеното зърно. То го било лапнало, защото мислѣло, че нѣма да го забележатъ.

Князътъ поблагодарилъ на рибчето, взелъ зърното и го отнесълъ на царя.

— Добре, — казалъ оня. — Но има още една — последна — изпитня. Ако я издържишъ, Кео-Фа ще бжде твоя. Утре заранъ вси дъщери на моитѣ придворни, полководци, голѣмци ще се събератъ въ коридора предъ голѣмия чертогъ. Между тѣхъ ще бжде и дъщеря ми. Всѣка отъ тѣхъ ще си пѣхне кутлето въ една дупка на дъсчената преграда. Ако познаешъ, кой прѣстъ е на Кео-фа, ще те сгодя за нея. Ако ли не — ще си вървишъ и ще занесешъ много здраве на баща си отъ мене.

Тоя пжтъ вече Ротисенъ не можелъ да очаква помощъ отъ никого. Какъ да различи, между толкова момински прѣсти, кой е на княгинята?

Но ето, че му помогнала самата Кео-Фа. Тя го видѣла, когато миѣвала съ носилката. Научила се отпосле, че е успѣлъ — кой знае какъ — да сбере на два пжти оризовитѣ зърна. Князътъ ѝ се харесалъ. И тя

намислила средство — да му помогне при третото изпитание.

На сутринта Ротисенъ влѣзълъ въ чертога. Изъ дупките на преградата, украсена съ изписани змейове, цвѣта и птици, се подавали кутлета. Всички прѣсти си приличали, като че ли сж на една мома. Всички били хубави, тънки, съ румени нокти. Какъ да избере?

Два пжти миналъ князътъ предъ преградата, но все не знаялъ, кой прѣстъ да улови. Току отведнажъ забележилъ подъ нокъта на едно прѣстче дребно просено зърно. Позагледалъ се — и видѣлъ, че това прѣстче е по-хубаво отъ другитѣ.

Ротисенъ хваналъ това прѣстче. Преградата се разтворила. Князътъ държелъ ржка, на която блѣстѣлъ неговиятъ прѣстенъ, — ржката на Кео-Фа.

Царътъ казалъ тогава:

— Вижда се, князь Ротисене, че небеснитѣ сили те обичатъ. Ти позна. Княгинята е твоя. Но азъ я много обичамъ, та не бихъ желалъ да се раздѣля съ нея. Ако искашъ, вземи короната и съкровищата ми па остани да царувашъ вмѣсто мене. А когато умра, можешъ да отидешъ въ царството на баща си, или да останешъ тукъ. Па можешъ да обединишъ и дветѣ царства. Но — моля ти се — недей ме разлжчва отъ дъщеря ми.

Ротисенъ се съгласилъ.

Когато се празнувала сватбата, духоветѣ на Въздуха свирѣли на невидими цигулки, флейти и арфи. Всичко това се радвало, че се жени оня, който обичалъ всички.

Змеятъ, който яде моми.

Арменска приказка

Нѣкога си, много отдавна, въ една далечна земя живѣлъ единъ царь.

Той билъ много богатъ и царството му — голѣмо. Съкровищницата му била пълна съ злато и сребро, владѣлъ хубави градове, войската му нѣмала брой.

Но тоя царь си нѣмалъ дете и това му накърнявало радостъта.

— Азъ ще умра, — си казвалъ често той, — безъ да оставя наследникъ. Защо ми е това царуване?

Единъ день, като се разхождалъ по градината си, видѣлъ на пѣсъка цѣлъ купъ змии. Една змия си играела съ своитѣ змийчета на припекъ. Тѣ се овивали около нея. Царьтъ се скрилъ задъ единъ храстъ да ги погледа и да имъ се нарадва.

Гледалъ ги, гледалъ, па въздъхналъ и си казалъ:

— И змиитѣ иматъ малки, на които се радватъ и които милватъ: и тѣ има кого да обикнатъ. А азъ съмъ царь, пъкъ нѣмамъ чедо — да ми бжде радостъ и утеха. Защо ми се не бѣше родило поне змийче — да знамъ и азъ, че имамъ рожба?

Той казалъ тия думи, разбира се безъ да мисли. Но ето че година следъ това царицата родила змийче. Новороденото започнало много бързо да расте: за нѣколко мига станало цѣлъ змей.

Царицата и тѣзи около нея се изплашили и побѣгнали. А змеятъ като видѣлъ, че го оставили самъ, почналъ да плаче. Но колко силенъ билъ плачътъ му! Той цепѣлъ двореца — и всички придворни треперѣли отъ страхъ.

Никой се не решавалъ отначало да каже на царя, че жена му родила змей. Но когато чулъ страшнитѣ писъци, той запиталъ придворнитѣ — и тѣ не можали вече да криятъ: казали му.

Тогава той си спомнилъ неразумнитѣ думи що билъ изрекълъ година преди това, и си казалъ:

— Кой ме караше да искамъ рожба — змийче? Що да правя сега тоя страшенъ синъ?

Па, като извикалъ слугитѣ запиталъ ги :

— Голѣмъ ли е змеятъ ? На ръстъ колкото човѣкъ ли е ?

— Не е още, — отвърнали тѣ, — но както расте бързо, скоро ще надмине и най-едрия човѣкъ.

Царьтъ се замислилъ.

— Нѣма що да се прави, — казалъ си той на-край. — Станалото — станало. Тоя змей е мой синъ. Азъ трѣбва да се грижа за него и да го храня, че инакъ ще умре.

Отнесли на змея всѣкакви гостби, но той не хап-налъ отъ никоя. Все пищѣлъ.

Тогава царьтъ свикалъ всички учени мжже и ги запиталъ, съ що да храни змея, за да не умре отъ гладъ.

Най-стариятъ рекълъ :

— У моитѣ книги пише, че змейоветѣ ядатъ само момичета.

— И ние тѣй знаемъ, — потвърдили другитѣ.

Царьтъ се отново замислилъ Видѣло му се много жестоко — да храни сина си съ момичета. Той билъ добъръ и човѣколюбивъ. Но, за да изпита ученитѣ, ре-кълъ имъ :

— Добре, щомъ е тѣй. Ще го храня съ момичета. Най-напредъ ще му дамъ дъщерята на най-стария отъ васъ, а после ще дойде редъ на по-младитѣ : и тѣхнитѣ дъщери ще му дамъ. Съгласни ли сте ?

Ученитѣ се смутили. Станало имъ много мжно. Най-стариятъ рекълъ :

— Царю честити, насъ ако питашъ—съгласни сме да си пожертвуваме дъщеритѣ, за да запазишъ живота на своя синъ. Но що ще правишъ, следъ като змеятъ изяде нашитѣ моми ? Би ли далъ всѣки доброволно дъщеря си ? Нѣма ли народътъ да се разбунтува, като узнае, че трѣбва да се лиши отъ своитѣ девойки ? Ще ти взематъ и престола, па и живота.

— Е, що да правя тогава ?

— Прати хора по другитѣ царства да отвлѣкатъ моми и да ги доведатъ.

На царя се не харесало и това.

— Не е ли все едно, — казалъ си той на ума, — дали девойкитѣ, които ще яде синъ ми, сж отъ това царство, или отъ нѣкое друго ? Не ги ли е все майка

раждала? Нѣма ли все бащи и майки да плачатъ по тѣхъ? Не бива такава нѣщо!

Той отпратилъ ученитѣ — да си вървятъ — и се прибралъ въ спалнята си, защото било вече късно.

Легналъ, но отъ мисли и грижи дълго не можелъ да заспи. Заспалъ чакъ преди зори.

Тогава му се явила на сънъ една стара жена — хубава и кротка, съ бѣла коса, която блѣстѣла като разстопено сребро. Лицето ѝ свѣтѣло. Погледътъ ѝ билъ мждъръ и замисленъ — като погледъ на жена, която е дълго живѣла, много видѣла и дълбоко мислила.

Тя рекла на царя:

— Хвалà ти, че си кроткъ по сърдце! Зарадвахъ се, като видѣхъ, че не искашъ да се лишатъ отъ животъ толкова невинни довойки. Но азъ ще ти кажа, че ще сторишъ добре, ако послушашъ ученитѣ. Бжди сигуренъ, че никоя отъ грабнатитѣ моми не ще загине; тѣ всички ще се върнатъ при своитѣ родители, освенъ една; но за нея пкъ азъ ще се погрижа.

— Коя си ти, моя утешителко? — запиталъ царьтъ добрата баба.

— Азъ съмъ Аревамаиръ, слънчовата майка.

Като рекла това тя изведнажъ блѣснала ослѣпително. Сиянието било толкова силно, че царьтъ си затворилъ очитѣ и ги затулилъ съ ржце. Слънчовата майка изчезнала и той се пробудилъ.

На зараньта той изпратилъ конници да нахлуятъ по съседнитѣ земи, да грабнатъ стотина момичета и да му ги доведатъ, калкото се може по-скоро.

Пратеницитѣ отишли въ Армения. Въ едно село, въ политѣ на планината, живѣлъ нѣкакъвъ мжжъ, който се билъ поженилъ. Отъ първата си жена ималъ дъщеря, по име Арехавата. Ималъ и едно момиче отъ втората си жена. То се казвало Мохи. Бащата обичалъ и дветѣ си дъщери, но мащехата мразѣла завареницата. Арехавата била много хубава, а Мохи — грозничка: затова мащехата мразѣла Арехавата. Тя я карала да върши най-мжчнитѣ работи и не ѝ давала да си почине.

Отъ тъмно до тъмно, па често и до полунощъ, Арехавата работѣла: мела, прала, мѣсила и пекла хлѣбъ, пасѣла и доела кравата, косила сѣно, сѣкла дърва.

Злата мащеха се надѣвала, че въ тая непосилна работа завареницата ѝ ще почернѣе и погрознѣе, ржцетѣ ѝ ще се напукатѣ, лицето ѝ ще се сбрѣчка, тя ще отслабне. Но колкото повече Арвахата работѣла, толкова по-хубава и по-силна ставала. А сестра ѝ, която не вършела нищо, слабѣела и грознѣла отъ день на день.

Това карало мащехата да се ядосва още повече. Колкото и добре да шѣтала Арвахата, тя ѝ никога не харесвала работата. За нищо и никакво, често и безъ причина, я биела, ритала, скубѣла ѝ коситѣ.

Най-мжчно ставало на момичето, когато чуе, че мащехата се оплаква на баща ѝ.

— Твоята проклетница е твърдоглава и зла, за нищо я не бива. Иде ми да я пребия отъ бой!

Тѣй казвала мащехата, за да накара бащата да намрази дѣщеря си. Арвахата не смѣла да се оправдае. Тя се скривала нѣкъде и плачела. А нощемъ, когато си легнатѣ другитѣ, отивала на гробищата и коленичила предъ гроба на майка си. Понѣкога дори съсипана отъ скрѣбъ и уморена отъ работа — заспивала надъ гробната плоча.

Майка ѝ се явявала на сънъ и я утешавала. Тя ѝ казвала да се не отчайва, и да понася търпеливо мжитѣ.

— Бжди добра къмъ всички, — я учела тя. — Твоитѣ страдания ще се свършатъ скоро. Следъ това ще бждешъ много щастлива.

Арвахата помнѣла винаги тия думи. Тѣ я насърчавали. Тя забравяла своитѣ мжки, работѣла усърдно и помагала на другитѣ, когато може ѝ съ каквото може.

По едно време се разчуло, че по пжтищата и полята се скитатѣ конници да крадатѣ моми. Тѣ ги носѣли на нѣкакъвъ змей да ги яде. Родителитѣ не пушцали дѣщеритѣ си да излизатѣ сами вѣнъ отъ селото.

Дочула това и мащехата. Тя решила да прати своята завареница да пасе говедата — дано я грабнатѣ и отнесатѣ на змея.

Тя дала сутринъта на Арвахата единъ хлѣбъ и една голѣма кжделя вълна, па ѝ поржчала :

— Изведи кравата, овена и козата на паша! Докле не изпредешъ тая вълна, да се не връщашъ!

Момичето откарало добитѣка далечъ отъ село, на едни ливади, дето имало висока и гжста трева, па сед-

нало да преде. Свечерило се, Арвахата изпрела кждеята и подкарала животнитѣ къмъ селото.

Както вървѣла изведнажъ се явила предъ нея слънчевата майка — хубавата, кротка и добра баба, която се била явила и на царя.

Тя казала на момата :

— Арвахато, азъ те обичамъ, защото си добра, работлива и невинна. Азъ съмъ Арвамаиръ, майката на слънцето. Колѣнничи да те благослова.

Гласътъ на бабата билъ сладъкъ и неженъ, отъ очитѣ ѝ излизали лжчи — сжщо като слънчевитѣ, а дрехитѣ ѝ били блѣскави, като злато.

Момата колѣничила.

Арвамаиръ си протѣгнала ржцетѣ надъ главата ѝ и рекла :

— Дано цвѣтятъ теменуги тамъ, отдето минешъ! Дано усмивката ти прилича на трендафилъ! Дано слзитѣ ти бждатъ като бисери! Дано не може те ухапани змия, ни скорпионъ, ни каквото и да е друго животно! Дано сложатъ корона на главата ти! Дано твоето живѣлище бжде дворець съ златни и сребърни стени и съ потонъ отъ скжпоценни камъни! Нека моята благословия те запази отъ всѣко зло!

После я цѣлунала и ѝ рекла :

— Колкото си била хубава до сега, тая цѣлувка ще те направи още по-хубава.

Следъ това ѝ дала едно съвсемъ мъничко вързопче и ѝ казала :

— Скрый това и го носи съ себе си Въ него има дрехи отъ коприна, извезани съ дребни скжпоценни камъни. Дрехитѣ сж толкова тънки, че изглеждатъ не отъ свила, а отъ слънчеви лжчи. Ще ги облѣчешъ въ деня на свадбата си. Сега си върви и се не бой отъ нищо!

Но едва излѣзла Арвахата на пжтя, ето че се задали отдалече вѣоржжени конници. Момата била слушала, че разбойници отвлечатъ девойки и ги продаватъ робини, ако сж хубави и силни. Тя грабнала съ шѣпа малко каль отъ една локва, намазала си лицето, за да изглежда грозна, па се навела като гърбава и си трѣгнала следъ добитѣка.

Когато конницитѣ приближили, тѣ почнали да си приказватъ помежду си.

— Ето мома, — рекълъ единъ, — но е черна и грозна.

— И гърбава е, — добавилъ другъ. — Дали да я вземемъ.

— Хубава била, грозна била — все едно, — рекълъ трети. — Нали ще нахрани змея? Да я вземемъ.

Тъ я заградили съ конетъ си, единъ слъзълъ, грабмалъ я и я качилъ на своя конь. Аревахата се разплакала, но тѣ почнали да я утешаватъ, че нѣма да ѝ се случи нищо лошо.

Конниците откарали девойката въ една голѣма пещера въ планината. Тамъ имало около осемдесетъ моми, уловени преди Аревахата отъ другитѣ села. И тѣхъ ги пазѣли конници. Момитѣ плачели: тѣ знаели, че ще ги отведатъ при змея. Но Аревахата не била страхлива. Освенъ това, тя помнѣла благословията и думитѣ на слънчевата майка.

Когато девойкитѣ станали сто на брой, отвели ги въ града, кждето царувалъ бащата на змея. Много свѣтъ се насъбралъ да ги гледа — тѣ били коя отъ коя похубави. Само Аревахата изглеждала грозна, както била кална и прегърбена.

Съобщили на царя, че сж пристигнали момитѣ. Той ги видѣлъ. Свило му се сърдцето, като си помислилъ, че тия хубавици ще станатъ плячка на змея, който билъ огроменъ по ръстъ и толкова изгладнѣлъ, че писъцитѣ му се чували по цѣлия градъ. Но той все вѣрвалъ, че думитѣ на слънчевата майка ще се сбъднатъ.

На коннитѣ било поржчано да введатъ момитѣ въ една голѣма и хубава кжща край двореца, да ги хранятъ добре и всѣки день да отвеждатъ по една при змея. Мжчно било да се реши, коя да отведатъ първа. Единъ рекълъ да хвърлятъ жребей. Другъ казалъ да избера тъ грозната.

— Тя изглежда най-безстрашна отъ всички, — рекълъ той. — Да отведемъ първомъ нея. Като я видятъ другитѣ, че отива безъ страхъ, ще имъ се отпусне сърдцето.

И тѣ повели Аревахата. По пжтя ѝ казали:

— Знаешъ ли, кжде те водимъ? — На свадба. Ще те омжжимъ за царския синъ. Ще станешъ княгиня.

Както говорѣли, стигнали до една градина, дето били стаитѣ на змея.

Всрѣдъ градината имало водоскокъ съ бистра вода. Момата казала на своитѣ водачи:

— Вие ме водите на свадба. Не ще ли бжде по-добре да ме пуснете да се изжпя, че после да ме заведатъ при царския синъ? Азъ трѣбва и да се преоблѣка — съ тия парцаливи дрехи ме е срамъ да се вестя предъ княза.

Тѣ се съгласили. Излѣзли отъ градината и заключили вратата — да не би момата да избѣга. Въ това време Аревахата се изжпала и облѣкла дрехитѣ, що ѝ дала слънчевата майка.

Когато пазачитѣ дошли, тѣ не могли да я познаятъ. Никой не можелъ да повѣрва, че тая хубавица, премѣнена като сжщинска царица, е онази черна, грозна и гърбава пастирка, която били грабнали отъ арменската земя. Повечето отъ тѣхъ си помислили, че е самодива, която се е престорила на бедна девойка, а сега е взела отново първия си видъ.

А Аревахата имъ рекла:

— Какво сте ме загледали очудено, съ отворени уста? Водете ме — кждето ще ме водите!

Тогава пазачитѣ паднали на колѣне предъ нея и ѝ казали:

— Прости ни хубавице! Ние сме те повели не да те мжжимъ, а да те дадемъ на змея, който живѣе въ тия покои. Тоя змей е царскиятъ синъ. Ние сбъркахме, че избрахме тебе. Сега виждаме грѣшката си. Ако искашъ, ще те пуснемъ да избѣгашъ, та ако ще би да ни убие царътъ за това.

— Не бива да правите това, — рекла момата. — Ако престжпите заповѣдта на царя, той наистина ще ви убие. Дайте ми ключа отъ тая врата и си вървете: азъ се не боя отъ змея.

Тя казала това, защото си премислила, че — шомъ Аревамаиръ, нейната закрилница, я благословила да ѝ се не случи нищо лошо, — сигурно я очакванѣщо добро. Спомнила си и това, че слънчевата майка ѝ пожелала корона и дворець.

Тя взела ключа и отворила вратата. Влѣзла въ единъ прустъ а оттамъ — въ голѣмъ чертогъ, дето лежелъ на диванъ огромниятъ змей.

Като го видѣла — страшенъ и голѣмъ, съ кървава разтворена уста, съ остри закривени нокти и голѣми крила, Аревахата се уплашила. Но тя дошла скоро

на себе си. Па и змеятъ, като я видѣлъ, престаналъ да реве.

Момата пристѣпила една крачка, поклонила се на змея и му рекла:

— Поздравявамъ те, свѣтълъ княже. Ида при тебе отъ името на Аревамаиръ. слънчевата майка. Тя ти пожелава щастие и дългъ животъ.

Змеятъ си дигналъ главата и загледалъ Аревахата съ огненитѣ си очи. Тя се разтреперила. Коситѣ ѝ настрѣхнали. Но все пакъ се не дръпала назадъ, а продължавала да гледа змея въ очитѣ. Като видѣлъ, че погледътъ му плаши момата, змеятъ си извърналъ главата, навилъ тѣлото си на голѣми прѣстени и се доближилъ до Аревахата. Следъ това я погледналъ втори пѣтъ. Тя се разтреперила отново. Много пѣти се повторило това.

Но ето че момата си спомнила пакъ за благословията на Аревамаиръ. Отведнѣжъ ѝ олекнало. Тя изгубила всѣкакъвъ страхъ, пристѣпила къмъ змея и му рекла съ решителенъ гласъ:

— Защо ме мжчишъ, княже? Ако искашъ да ме изядешъ, разкъсай ме на часа! Но ако въ твоето тѣло на чудовище живѣе човѣшка душа, заклевамъ те въ името на Аревамаиръ — майката на слънцето — излѣзъ предъ мене такъвъ, какъвто си!

Като чулъ тия думи, змеятъ почналъ бързо да се завива и развива и да се мѣта на вси страни, сякашъ лежи на жарава. Сетне се отведнѣжъ сгърчилъ, разтрептрилъ и издулъ. Чулъ се страшенъ грѣмъ — цѣлиятъ дворець се разклатилъ отъ основи. Змеятъ се билъ пукналъ.

Отъ гърмежа царътъ подскочилъ на своя престолъ, а слугитѣ се затекли — да видятъ, що става. И какво видѣли? На една страна лежала кожата на змея, захвърлена като какавида, отъ която се е излюпила пеперуда. Встрѣдъ голѣмия чертогъ стоели момъкъ и мома. Той билъ младъ, хубавецъ, съ благородно лице, облѣченъ въ бѣло, а тя свѣтѣла като слънце.

Като чули за станалото, царътъ и царицата се затекли да пригърнатъ сина си и Аревахата. Радостъ изпълнила цѣлия дворець. Седемъ дена и седемъ ноци се празнувала сватбата на княза съ момата. Поканени били и грабнатитѣ девойки. Следъ свадбата тѣ се разотишли по домоветѣ си, надарени богато отъ царя.

Камениятъ лъвъ плаче.

Китайска приказка.

Край брѣга на Жълтата рѣка, въ една област на голѣмото китайско царство, се намирало нѣкога село, по име Теу-Тонгъ, Кжщитѣ му били отъ глина, построени една до друга. Тамъ живѣли все зли хора, които гледали да забогатѣятъ и не жалѣли никого: лъжели, крадѣли, измамвали, па дори и убивали.

Само единъ имало между тѣхъ — мжжъ честенъ, който обичалъ хората, помагалъ на злочести и бедни и гледалъ да се не сважда съ своитѣ съседи. Той работѣлъ малкото земя, що ималъ, и — макаръ да билъ побѣлѣлъ отъ старини — съ труда и прилежанието си давалъ примѣръ на своитѣ слуги. Къмъ тѣхъ той се не отнасялъ като къмъ роби (както правѣли съседитѣ му), а ги смѣталъ за свой чеда: хранѣлъ ги, обличалъ ги, говорѣлъ имъ като на синове. Казвалъ се Чингъ.

Той ималъ жена, по име Лао-Ци, кротка и добра. Тя го слушала въ всичко. Била умна и работлива домакиня, пестелива и милостива жена. Грижела се за беднитѣ, помагала на мжжа си.

Тѣ имали едничкъ синъ — Цуи-Юенъ, много уменъ момъкъ, добъръ като тѣхъ. На осемнадесетъ години Цуи-Юенъ, билъ вече прочелъ всички мждри книги, отъ които човѣкъ може да се научи на разуменъ животъ. Скроменъ, работливъ и паметливъ, той билъ радостъ за родителитѣ си.

Единъ день въ селото дошълъ старъ бонза (калугеръ), съ обрѣсната коса, брада и мустаци, облѣченъ въ жълта дреха. Бонзи минавали често презъ селото. Тѣ живѣли въ далечни обители (монастири), разположени въ планинитѣ. Тамъ четѣли по цѣль день священитѣ книги, постѣли и размишлявали. Отъ време на време слизали между хората да ги поучаватъ.

Стариятъ бонза се спрѣлъ предъ кжщата на Чинга и рекълъ съ високъ гласъ:

— Кой е стопанинътъ? Да излѣзе!

Чингъ чулъ отвжтре гласа. Той се билъ завърналъ отъ нивата и си почивалъ на рогозката, уморенъ отъ

работа. Набързо си оправилъ дрехитѣ и излѣзълъ, та поканилъ стареца да влѣзе. Слугитѣ му измили нозетѣ. Сложили му да обѣдва — той ялъ само оризъ, плодове и зеленчукъ.

Следъ като се свършилъ обѣдтъ, Чингъ запиталъ гостенина си, отде иде.

Оня отвърналъ:

— Бедниятъ бонзи иде отъ обителята, разположена въ планината на Петтѣ Кули. Пжтувайки като бездоменъ облакъ, той е дошълъ да те види. Има нѣщо важно да ти каже.

— Не ще и дума, — рекълъ стопанинътъ, — моятъ почтенъ гостенинъ е дошълъ да поиска отъ мене храна, за да си продължи пжтя.

И, като си сложилъ ржцетѣ на гърдитѣ, па му се поклонилъ, додалъ:

— Стариятъ китаецъ ще бжде щастливъ, ако бжде приета храната, която ще даде. Тя ще бжде изобилна.

Бонзата си помислилъ, като чулъ тия думи:

„Тоя човѣкъ е добъръ. Такива сж малцина“.

А после казалъ съ високъ гласъ:

— Не, старче. Бедниятъ бонза не е дошълъ да проси милостиня. Той е узналъ, че скоро ще стане страшно наводнение. Пригответи лодкитѣ, та шомъ наближи опасность, да можешъ да избѣгашъ. Това съмъ дошълъ да ти кажа.

Чингъ му поблагодарилъ отъ сърдце. После запиталъ, кога ще стане наводнението.

— Слушай и запомни! казалъ бонзата. — На пжтя, що води къмъ изтокъ, подъ голѣмата врата, има голѣмъ камененъ лѣвъ. Когато започне да плаче съ кървави сълзи, тръгвайте веднага!

— Шомъ ще ни сполети такова голѣмо нещастие, не бива ли да обадя на своитѣ съселани? — запиталъ Чингъ.

— Ти имашъ добро сърдце, — рекълъ бонзата. — Обичашъ хората. Но ти живѣешъ всрѣдъ лоши хора. Тѣ нѣма да повѣрватъ на думитѣ ти, а ще се подиграватъ съ тебе, както се подиграха съ мене. Само ти ми повѣрва — и едничкъкъ ти ще се спасишъ съ своето семейство. Но и ти има да страдашъ много. Дай ми четка и хартия. Азъ ще напиша нѣколко реда, за да ги четешъ и помнишъ.

Той взелъ четката, що му подалъ Чингъ, топналъ я въ стѣклото съ тушъ и написалъ следното:

Кристалниятъ дворець

„Ето, че прииждатъ бурнитъ вълни. Пази се! Ако видишъ да се дави животно, помогни му: то ще ти се отблагодари. Но видишъ ли човѣкъ, остави го: той ще ти се отплати съ зло!“

Чингъ прочелъ тия думи и рекълъ:

— Не разбирамъ нищо.

— Ще дойде день да разберешъ, казалъ бонзата и си тръгналъ.

Домакинътъ му подалъ една жълтица, — повече нѣмамъ.

Но старецътъ рекълъ:

— Бедниятъ бонза е облакъ — скитникъ. За що му сж тия пари?

И си отишълъ, безъ да вземе жълтицата,

Чингъ разказалъ всичко на жена си. После пратъ единъ слуга да откупи десетъ голѣми лодки и да ги докара до брѣга, предъ кжщата. Когато съседитъ му го запитали, защо прави това, старецътъ имъ казалъ, че ще има наводнение, та въ лодкитъ ще пренесе челядъта, слугитъ и покжщнината си. Всички му се изсмѣли на ума.

Отъ тогава Чингъ пращалъ всѣки день жена си при източната врата — да види, не рони ли каменниятъ лъвъ кървави сълзи. Нѣколко седмици подъ редъ хората я виждали да отива надвечеръ тамъ. Веднѣжъ двама месари, чиято месарница била близо до лъва, запитали Лао-Ци, що дири въ оня край. Тя имъ казала.

Тѣ почнали да ѝ се подиграватъ въ лицето, че е изгубила ума си.

— Не виждашъ ли, — рекълъ единиятъ, — че отъ нѣколко мѣсеца е ужасна жега? Капка дъждъ не е паднала. Може ли да стане наводнение въ тая суша?

А другиятъ казалъ:

— Много глупава жена си ти. Кой е видѣлъ камененъ лъвъ да рони кървави сълзи?

И на другия день, малко преди да дойде жената, тѣ се надумали да намажатъ съ кръвта на едно заклато теле очитъ на лъва, за да се подиграятъ на жената.

— Тя ще се изплаши, — рекли, — и ще каже на мжжа си да натовари всичко на лодкитъ. Голѣмъ смѣхъ ще падне, като ги видимъ, какъ се връщатъ после и разтоварватъ.

Лао-Ци видѣла кръвта по очитъ на лъва и побързала да каже на мжжа си. Чингъ заповѣдалъ да товарятъ веднага. Натоварили покжщнината, дрехитъ, храна за много дни. Качило се семейството съ слугитъ.

Следъ залѣзъ — слънце се явили черни облаци. Извила се буря. Завалѣлъ страшень дъждъ, какъвто никой не помнѣлъ. Той валѣлъ, безъ да спре, нѣколко д нонощия. Рѣката прелѣла, нахлула въ равнището, съборила кжшитѣ и отвлѣкла всичко. Току речи вси населници на Теу-Тонгъ се издавили.

На четвъртия день, когато лодкитѣ на Чинга плували по рѣката, изведнѣжъ се сринали крайбрѣжнитѣ скали и съ голѣмъ трѣсъкъ потънали подъ водата. Плуvcитѣ забележили една голѣма черна маймуна, че плува отчаяно къмъ брѣга, но вълнитѣ я заливатъ.

— Подайте ѝ пржтъ! — заповѣдалъ Чингъ.

Слугитѣ прострѣли единъ дълъгъ бамбуковъ пржтъ и го опрѣли на една отъ падналитѣ скали. Маймуната се хванала за него, стигнала до скалата, а оттамъ излѣзла на брѣга.

По-натамъ като плували, видѣли голѣмо дърво, че се носи по водата. На него имало гарваново гнѣздо. Гаргата се въртела надъ малкитѣ си и грачела отчаяно. Тѣ не смѣели да полетатъ — още не били летѣли. Чингъ заповѣдалъ на слугитѣ да дигнатъ гнѣздото съ кука, вързана на пржтъ. Когато вранчетата се озовали въ въздуха, тѣ полетѣли и се спасили.

Още по-натамъ, всрѣдъ единъ водовъртежъ, видѣли единъ момъкъ, който блѣскалъ съ ржце вълнитѣ и викалъ за помощъ.

— Скоро му помогнете! — извикалъ Чингъ. — Прострете му бамбукови пржти!

— Ти забравяшъ думитѣ на бонзата, — рекла Лао-Ци. — Той пише да оставишъ човѣка да се удави.

— Кой ще слуша сега думитѣ? — викналъ Чингъ. — Не виждашъ ли, че човѣка загива? Ние огървахме маймуна и врани, та човѣкъ ли да оставимъ да се удави?

Момъкътъ се хваналъ за прострениитѣ пржти и стигналъ до една лодка, поели го гребцитѣ и го нахранили.

Когато спрѣлъ дъждътъ и грѣйнало слънце, плуvcитѣ излѣзли на брѣга, Оказало се, че кжщата на Чинга стои, макаръ че била повредена. Всички други кжщи били разрушени. Като поправили кжщата, пренесли всичко въ нея и заживѣли отново. Селото било пусто: само развалини. Нѣколцина селени се били спасили — тѣ дошли да се подслонятъ въ развалинитѣ. Чингъ имъ помогналъ съ каквото можалъ.

Момъкътъ, когото спасили, се казвалъ Лиеу. Той билъ синъ на единъ отъ месаритѣ, които се били подиграли съ Лао-Ци. Родителитѣ му се удавили. Отъ кжщата имъ нѣмало и следа.

— Що ще правишъ сега? — запиталъ Чингъ, момъка. — Кжде мислишъ да вървишъ?

— Не знамъ, — отвърналъ Лиеу. — Ако ме приемешъ, ще ти стана слуга — да ти нося слънчобрана. Каквото ме накарашъ, всичко ще върша; до гробъ ще ти бжда признателенъ, че ми спаси живота.

— Добре, — казалъ старецътъ. — Остани! [Ще те гледамъ като синъ.

Но времето лети по-бързо отъ стрела.[?] [Днитѣ и месецитѣ минаватъ като сновалка на тъкачъ.

Една нощъ Чингъ видѣлъ чуденъ сънъ. Явилъ му се мжжъ съ бѣли дрехи и замисленъ погледъ. По всичко се виждало, че е мждрецъ. Тоя мжжъ му рекълъ:

— Майката на богдыхана (царя) е изгубила своя прѣстенъ съ печатъ отъ скжпоцененъ камъкъ. Той е на дъното на порфирния водоемъ, въ малката градинка, задъ царскитѣ живѣлища. Всички го търсятъ и немогатъ да го намѣрятъ. Азъ идвамъ да те награда за твоята голѣма доброта: прати сина си въ двореца — да каже, кжде е печатътъ; ще го наградатъ богато.

На заранята старецътъ разказалъ на Лао-Ци съня си. Презъ деня синътъ имъ, обадилъ, че на голѣмата врата на пжтя имало обявление; обещаваласе голѣма награда на оногова, който намѣри прѣстена на царската майка.

Чингъ се зарадвалъ много,

— Тръгни веднага! — рекълъ той на сина си — И богдыхана ще видишъ, па и ще те награди.

Но Майката се възпротивила.

— Милото ми момче! — рекла тя плачешкомъ. — Бива ли да го прашашъ на толкова дългъ и опасенъ пжтъ? То е още младо, страхъ ме е за него...

Тогавя Лиеу, храненикътъ, който чулъ разговора, се приближилъ къмъ своя побашимъ и казалъ:

— Отъ благодарность за добринитѣ, що сте ми направили, азъ ще отмѣня брата си. Нали и азъ съмъ вашъ синъ? Пжтътъ е наистина опасенъ, столицата е далечъ отъ тука, уморително се пжтува. Па може да има и разбойници. Каквато награда ми даде богдыханътъ, ще я дамъ на Цуи-Юена.

Чингъ се съгласилъ, далъ на храненика си пари и го изпратилъ.

Лиен пристигналъ въ Тонгъ-Кингъ, столицата на Китай. Той се явилъ въ двореца. Съобщили на императора, че дошълъ отъ село Теу-Тонгъ момъкъ, който знае, къде изгубениятъ пръстенъ. Той го повикалъ. Лиен влѣзълъ и казалъ, че пръстенътъ е на дъното на порфирния водоемъ. Тогава старата императорка си спомнила, че наистина се разхождала въ градинката съ нѣколко придворни жени, за да гледа изгрѣва на месеца. Тамъ тя си омила ржцетѣ въ порфирния водоемъ. Малко следъ това намѣрили пръстена.

— Какъ узна, де е печатътъ? — попиталъ императорътъ Лиену.

— Единъ тайнственъ човѣкъ съ бѣли дрехи ми се яви на сънъ и ми каза, — отвърналъ оня.

— Изглежда, че ти си светецъ, макаръ и да си още младъ, — рекълъ царътъ, измаменъ отъ тия думи. Ти заслужавашъ голѣма награда, понеже ни каза, де е печатътъ. Но щомъ ти се явяватъ мѣдречи на сънъ, по-добре ще бѣде за мене да останешъ тукъ. Може да ми потрѣбвашъ и другъ пжтъ.

Той му далъ титлата князь, отдѣлилъ му голѣмо богатство и му отредилъ единъ отъ своитѣ дворци — да живѣе тамъ. Като спечелилъ неочаквано и много имотъ и голѣма власть, Лиену, който не казалъ и дума за Чинга и Циу-Юена, забравилъ семейството, което му спасило живота и го гледало като синъ.

Минали два-три месеца. Стариятъ Чингъ чакалъ съ нетърпение — храненикътъ му да се върне, или поне да се обади. Но отъ Лиену нѣмало никакво известие. Единъ день дошълъ нѣкакъвъ човѣкъ, който билъ ходилъ по работа въ Тонгъ-Кингъ. Той съобщилъ, че Чинговиятъ храненикъ е станалъ богаташъ и голѣмецъ.

Тогава старецътъ пратилъ сина си въ столицата — да поздрави брата си и да му пожелае всичко добро. Съ него тръгналъ и единъ вѣренъ слуга.

Стигнали въ Тонгъ-Кингъ и разпитали, де е дворецътъ Лиену. Показали имъ го. Но когато наблюдавали до входа, чули се викове :

— Сторете пжтъ на Негово Височество! Князътъ иде: на страна!

Показалъ се синътъ на месара, яхналъ хубавъ бѣлъ конь. Той бързалъ къмъ двореца. Като го видѣлъ, Циу-Юенъ се затичълъ къмъ него да му се прикаже.

Но голѣмецътъ се развикалъ ужъ го не познава :

— Кой е тоя дрипльо, който ми препречва пжтя? Стражи, дрѣжете го! Вържете го!

— Братко Лиеу! — рекълъ кротко Циу-Юенъ. — Нима ме не познавашъ? Азъ ти нося много здраве отъ твоитѣ родители. . .

А она викналь грубо:

— Не те е срамъ да лъжешъ! Мои родители сж императорътъ и императорката, а мои братя — князетѣ.

Сетне, като се обърналъ къмъ стражитѣ, заповѣдалъ имъ да ударятъ на момъка тридесетъ тояги. Тѣ набили Циу-Юена жестоко, за да угодятъ на господаря си. А единъ сждия, княжески угодникъ, който дори не извикаль момъка — поне да го види въ лицето — го осждилъ на една година затворъ.

Хвърлили Циу-Юена въ тъмницата. Не пушчали при него никого — дори и слугата му. Но той разказаль на пазачитѣ всичко и тѣ се съжалили надъ затворника, та му превързали ранитѣ.

На осждения било заповѣдано да се дава само по чаша оризъ на день. Той слабѣлъ отъ гладъ. Но единъ день влѣзла въ тъмничния дворъ една голѣма черна маймуна, проврѣла си ржката презъ решетката на килийката и спускала на затворника банани и други плодове,

Тогава Циу-Юенъ си спомнилъ, че баща му спасилъ въ време на наводнетието една маймуна. Тя била сжщата. Като я гледали, че идва всѣки день и спуща на затворника плодове, тъмничаритѣ го разпитали и той имъ разказаль всичко.

— Животнитѣ не забравятъ никога добрината, що си имъ направиль, — рекълъ единъ отъ пазачитѣ. — Само човѣкътъ е непризнателенъ.

Единъ день прилѣтели въ тъмничния дворъ цѣло ято гарвани. Тѣ се разгракали, Единъ отъ тѣхъ кацналь на прѣчкитѣ на прозореца. Тогава Циу-Юенъ си спомнилъ за гнѣздото и си помислиль;

„Тия ще да сж гарванитѣ, които спаси баща ми. И тѣ сж дошли да ме видятъ“.

Той измолилъ отъ тъмничаритѣ четка [и хартия, написалъ на баща си писмо, вързалъ го на крака на гарвана и му рекълъ:

— Носи го на баща ми!

Сжшия день вечеръта, когато Чингъ седѣль въ градината и се чудѣль, защо се не обажда синъ му, гарванътъ долетѣль и кацналь на колѣнетѣ му. Старецътъ се очудиль. Но още по-зачуденъ останаль, като видѣль, че на крака на птицата виси писмо.

Той го прочелъ и узналъ, колко голѣма е неблагодарността на Лиеу. Старецътъ се разплакалъ викналъ жена си и ѝ разказалъ всичко.

— Нашиятъ скѣпъ синъ лежи въ тъмница, — рещилъ той следъ това, — по заповѣдъ на оногова, когато избавихме отъ смъртъ и отгледахме като родно чедо.

— Азъ ти напомнихъ думитѣ на бонзата, каза ла Лао-Ци, — но ти не ме послуша.

— Какъ да те послушамъ? — рекълъ Чингъ. — Не би ли било жестоко отъ наша страна — да оставимъ момчето да се удави?

— Е, добре, — каза ла жената: ти го спаси. Също ти се отплати той? Съ това, че съсипа отъ бой сина ти и го хвърли да гние въ затвора!

— Азъ не съмъ искалъ отъ него никаква отплата, — рекълъ старецътъ. — Азъ не го спасихъ за да ми се отплаща, а — защото ми дожалѣ за него: не можехъ да го гледамъ, какъ умира. Но наистина животнитѣ сж по-признателни отъ насъ, хората. Ето оня гарванъ е намѣрилъ сина ми и ни е донесълъ отъ него писмо.

— Сега що да правимъ?

— Азъ ще ида самъ въ столицата, и ще поискамъ да оправдаятъ клетия Цуи-Юень.

И той тръгналъ още на сутринята.

Като ходѣлъ по улицитѣ на Тонгъ-Кингъ, да дири двореца на Лиеу, старецътъ видѣлъ слугата — окжсанъ, одърпанъ, изгладнѣлъ, станалъ на кожи и кости. Откакъ затворили господаря му, той — като не можелъ да си намѣри работа — ходѣлъ по просия. Вѣрниятъ слуга пригърналъ Чинга и почналъ да му цѣлува ржцетѣ и нозетѣ.

Той му разказалъ най-подробно, кое що станало. Но старецътъ все пакъ вѣрвалъ, че Лиеу ще се разкае за постѣпката си, ако той отиде самъ при него, Слугата, обаче, го задържалъ: той се уплашилъ, да не би неговиятъ князь да направи нѣщо лошо и на побацимия си.

Додето говорѣлъ той, зачули се гласове, че иде князь Лиеу. Всички се разбѣгали отъ улицата — народътъ се боелъ отъ него.

Когато месарскиятъ синъ приближилъ съ коня, Чингъ му викналъ:

— Лиеу, сине мой! Забрави ли баща си. откакъ стана голѣмецъ и богаташъ?

Оня си обърналъ главата, позналъ го, но не можалъ да издържи погледа му и си махналъ очитѣ. Като се престорилъ, че не разбира, що иска да рече старецътъ, той си продължилъ пжтя, ала не дръзналъ да заповѣда на стражитѣ да го задържатъ. Чингъ се затекълъ следъ него и почналъ да го обвинява въ жестокосърдечие. Той тичалъ подире му чакъ до вратитѣ на двореца. Стражитѣ, обаче, го не пунали да влѣзе.

Целъ разтреперанъ отъ възмущение, старецътъ отишълъ при главния сждникъ, Пао-Конгъ, който билъ министъръ на правосъдието, за да измоли справедливостъ.

Пао-Конгъ билъ довѣрено лице на богдыхана. Всички хвалѣли неговото безпристрастие; знаело се, че е справедливъ къмъ всички, че наказва дори и голѣмцитѣ. Той приелъ стареца и го разпиталъ подробно за всичко. На Лиеувата постѣпка той се не очудилъ, защото билъ вече забележилъ, че тоя горделивъ момъкъ, който притѣснява народа, не заслужава царскитѣ милости.

— Остани тукъ, — рекълъ той на Чинга, — па ще видимъ.

Министрътъ разпиталъ всички, които знаели нѣщо по тая работа. Той узналъ, че Лиеу е заповѣдалъ да биятъ Цуи-Юена съ тояги, че оня сждия — за да угоди на княза — е затворилъ момъка и е наредилъ да го измжчватъ съ гладъ. Още сжщия мигъ той заповѣдалъ да премѣстятъ затворника въ стаята на стражитѣ и да го хранятъ добре. После отишълъ при императора. Разказалъ му всичко. Императорътъ му позволилъ — да постѣпи, както намѣри за справедливо.

Вечеръта той поканилъ Лиеу да му дойде другия денъ на обѣдъ. Оня се съгласилъ.

Гошавката била разкошна. Имало изобилни ястия и много вино. Министрътъ билъ веселъ. Скоро и князътъ се развеселилъ.

По едно време, като се престорилъ на ядосанъ, Пао-Конгъ смъралъ началника на слугитѣ.

— Защо ни не наливашъ вече вино? — викналъ му той.

Оня знаелъ, що да отговори: господарътъ му го билъ научилъ преди това.

— Свърши се, господине министре, — рекълъ той. — Изпито е.

— Тѣй ли? — казалъ Пао-Конгъ, като се престорилъ на засраменъ. — Ехъ, тогава налѣй ни вода!

И, като се обърналъ къмъ Лиеу, рекълъ му усмихнато :

— Що да правимъ! Като нѣма вино, вода ще приемъ.

Той подалъ на княза една чаша вода и му казалъ:

— Благородни княже, хайде да се чукнемъ!

Лиеу си помислилъ :

„Той иска да се подиграва съ мене. Ако се е свършило виното, не може ли да прати слугитѣ да донесатъ?“

И, какъвто билъ надутъ, рекълъ ядосанъ:

— Господине сждниче, Негово Величество се отнася къмъ мене, като къмъ свой синъ. Всички ме почитатъ. Само ти ме канишь да пия вода. Затова ли си ме повикалъ ?

— Благородни княже, — казалъ Пао-Конгъ. — Преди време ти не пи ли — когато стана наводнението — вода отъ Жълтата рѣка? Толкова ли не можешъ и сега да срѣбнешъ една чаша?

Тя думи накарала Лиеу да се разтрепери цѣлъ.

— Може, — продължилъ министрътъ, — много сждии да се приструватъ, че почитатъ ваше височество. Но има единъ — той е Пао-Кингъ — който си позволява да презира такива като тебе. Ей сега ще узнаешъ, защо.

Въ тоя мигъ влѣзълъ Чингъ и рекълъ :

— Непризнателно чудовище! Какъ не те бѣше срамъ да излъжешъ императора? Какъ не те бѣше грѣхъ да мжчишь брата си? Но азъ съмъ увѣренъ, че министрътъ ще благоволи да отсжди справедливо.

Лиеу билъ вързанъ и затворенъ. Като видѣлъ, че не ще успѣе да скрие истината, той си призналъ всичко. Осждали го на затворъ до животъ, а Циу-Юена пуснали.

На другия день императорътъ приелъ Чинга въ двореца си, разпиталъ го и го похвалилъ за неговата честностъ и голѣма доброта. Оня сждия, който затворилъ сина му, билъ уволненъ и наказанъ строго. А Циу-Юенъ билъ назначенъ на висока служба.

Най-голѣмо щастие било за семейството, когато всички се събрали отново, следъ мжжитѣ и скръбъта. Въ тоя мигъ дошълъ бонзата, който имъ предрекълъ преди време наводнението.

— Е, — запиталъ той стария китаецъ, съжалявашъ ли сега, следъ като мина всичко лошо, че си спасилъ живота на оня жестокъ неблагодарникъ?

— Не съжалявамъ, — отвърналъ Чингъ. — Но едно ми е чудно: защо ти ми бѣше писалъ да го оставя да се удави?

— За да изпитамъ, дожде ще отиде твоята доброта, — рекълъ бонзата. — Всѣки би спасилъ оногова, който ще му отплати за доброто съ добро. Но само мждриятъ спасява нещастнитѣ, безъ да мисли, какъ ще се отнесатъ следъ това къмъ него тѣ.

Въ царството на мълчаливѣтъ.

Арменска приказка.

Въ едно далечно царство управявалъ царь, който не обичалъ бѣбрицитѣ. Яви ли се предъ него човѣкъ, който гледа съ дълги и хубави речи да го убеди, той заповѣдвалъ да го изпждятъ. Харесвали му се само ония, които умѣятъ съ две три думи да кажатъ каквото трѣбва.

Единъ день царьтъ, заобиколенъ отъ своитѣ съветници и царедворци, седѣлъ на престола си да обсжда държавнитѣ работи. Съобщили му, че е дошѣлъ посланникъ отъ съседния царь. Тия двама царе се не обичали яко — и оня гледалъ за нищо и никакво да се скара съ тоя, за да му обяви война и да му превземе царството.

Оная страна, отдето идѣлъ посланникьтъ, била особна. Тамъ хората били още по-мълчаливи. Толкова имъ било неприятно да говорятъ, че се разговаряли съ ржце, като нѣми. За най-умень се смѣталъ оня, който може съ знакъ да каже на другитѣ, що иска, и да разбере по тѣхнитѣ знакове, що искатъ тѣ.

Посланникьтъ влѣзълъ, поклонилъ се на царя и начѣрталъ — безъ да каже ни дума — една окржжностъ около престола. После си изуль чехлитѣ и седналъ на дивана, право предъ царя, като си кръстосалъ нозетѣ. Съ тоя знакъ той казалъ, каквото имало да каже — и сега очаквалъ отговоръ.

Царьтъ не разбралъ, що значи това колело около престола. Той запиталъ съ погледъ, а после и шепнешкомъ, великия везирь, съветницитѣ, царедворцитѣ пълководцитѣ.

Никой не билъ разбралъ знака.

Царьтъ се ядосалъ много. Какъ тѣй — да се не намѣри между съветницитѣ му ни единъ умень човѣкъ, да му обясни, що иска да рече посланникьтъ? Какъвъ позоръ за царството му! Той би, навѣрно, кръсналъ, та би разтѣрсилъ двореца — ако не бѣше оня чужденецъ, който продължавалъ да го гледа мълчаливо и чака отговоръ.

Най-после, като си извъртѣлъ заканително свѣтна-литѣ очи, царьтъ заповѣдалъ съ низькъ гласъ на великия везирь да прати по града хора — да му доведатъ най-умнитѣ мъже, които знаятъ. Ако се не намѣри нѣкой да обясни знака, направенъ отъ посланика, той се заканилъ да отсѣче главитѣ на всички съветници.

Додето пратеницитѣ вървѣли отъ кѣща на кѣща да търсятъ най-голѣмия умникъ, царьтъ и посланикътъ пиели кафе и се гледали единъ другъ, безъ да си кажатъ дума. Царьтъ се преструвалъ че мисли, но му било много стѣснително. А на тия около него било още по-зле: на великия везирь идѣло да потъне подземи отъ срамъ, а съветницитѣ треперѣли отъ страхъ.

Само посланикътъ билъ доволенъ и спокоенъ. Той си пиелъ кафето и мълчелъ.

Царскитѣ пратеници вървѣли низъ града двама по двама. Двама отъ тѣхъ знаели, че въ една махала живѣе нѣкакъвъ учителъ, много уменъ човѣкъ. Влѣзли въ кѣщата, която имъ посочили, но не намѣрили никого. Въ стаята видѣли люлка, дето спѣло дѣте. Люлката се люлѣела, макаръ че се не виждало нѣкой да я люлѣе. Качили се на плоския покривъ. Тамъ имало мокро жито, разпилено да съхне. Дълга трѣстикова прѣчка забита въ срѣдата се люлѣела — да плаши врабцитѣ, да не би да изкалватъ зърната. Но и тая прѣчка не клателъ никой, а и вѣтърь нѣмало.

Царскитѣ пратеници се зачудили. Излѣзли въ дзора. Тамъ видѣли една бабичка която чистела бобъ. Като я запитали, узнали, че учителътъ не живѣе отдавна тамъ. Въ кѣщата живѣелъ тъкачъ, синъ на бабата. Той работѣлъ въ стаята до улицата, а жена му била излѣзла по пазаръ.

Тѣ влѣзли въ тъкачницата — да разбератъ, какви сж чудеситѣ, що били видѣли. Тъкачътъ работѣлъ на своя станъ: бързалъ да свѣрши платното.

Когато го разпитали, узнали, че той е завързалъ по единъ канапъ на дветѣ подлоги, върху които натиска съ краката си, когато тъче. Единиятъ канапъ билъ съединенъ съ люлката въ стаята, а другия — съ трѣстиката на покрива. Натисне ли едната подлога, люшне се люлката, натисне ли другата — пазклати се прѣчката.

Двамата пратеници се спогледнали, сякашъ искали да кажатъ:

— Уменъ е тоя тѣткачъ. Тѣкмо такъвъ човѣкъ ни трѣбва.

И тѣ му казали, че е дошълъ посланикъ, който начерталъ колело около престола на царя, и че никой не можалъ да разбере що значи то.

— Ела въ двореца,— рекли му тѣ.— Ако отгатнешъ що значи колелото, царьтъ ще те награди багато.

Тѣкачътъ помислилъ малко, па се навелъ, та взелъ отъ прозореца два ашика (кокълчета), съ които си играело момчето му, когато се върне отъ училище. На излизане видѣлъ, че отъ двора идва едно пиле. Вратата на тѣкачницата зѣбела—то влѣзло да кълве. Той го хваналъ, погалилъ го, па го пѣхналъ въ пояса си и трѣгналъ следъ пратеницитѣ.

Като влѣзълъ въ престолния чертогъ, тѣкачътъ се поклонилъ на царя, па се обърналъ къмъ посланика безъ да каже дума. Оня го погледналъ, а сетне посочилъ царя и съветницитѣ му. Тѣкачътъ показалъ съ прѣстъ къмъ прозореца, а следъ това посочилъ себе си. После се навелъ, сложилъ предъ посланика двата ашика и го загледалъ спокойно въ лицето.

Чужденецътъ се изненадалъ и дори се малко докачилъ. Той се замислилъ, па току брѣкналъ въ джоба си, извадилъ шѣпа просо и го прѣсналъ по пода.

Тѣкачътъ се усмихналъ.

Той извадилъ отъ пояса си пилето и го пусналъ. То изкълвало просото. Тогавъ посланикътъ станалъ, обулъ си чехлитѣ, поклонилъ се на царя и си отишълъ.

Още шомъ напусналъ посланикътъ чертога, царьтъ слѣзълъ отъ престола си и се приближилъ до тѣкача. Всички съвѣтници, царедворци и пѣлководци наобиколили занаятчията и го запитали, какво значать движенията, които сж си размѣнили съ посланика.

Тѣкачътъ отвѣрналъ спокойно:

— Той е начерталъ окръжностъ. Искалъ е да каже: „Ако нашиятъ царъ Ви нападне и обгради столицата съ войска, що ще сторите? Ще ли му се предадете, или ще се браните?“ А когато влѣзохъ азъ, той посочи царя и васъ. Искаше да рече: „Нито царьтъ можа да разбере, що му казвамъ, нито тия около него“. Но азъ посочихъ къмъ прозореца, а после — къмъ себе си. Съ това движение му рекохъ: „Не царьтъ и придворнитѣ, а народътъ трѣбва да ти отговори. Азъ съмъ човѣкъ отъ народа — азъ ще ти отговоря“.

После хвърлихъ предъ него ашицитѣ. Това значеше: „Вие сте предъ насъ като деца“.

— Наистина, — рекълъ усмихнато царьтъ. — И ние сме играли на ашици, когато сме били малки. После — ?

— После, — продължилъ тъкачътъ, — той пръсна шъпа просо по пода, съ което искаше да рече: „Нашитѣ войници сж безбройни“. Но азъ пусгнахъ пилето да изкълве зърната. То значеше: „Само единъ нашъ може да избие стотина ваши“.

Царьтъ билъ толкова възхитенъ отъ мъдростта на тъкача, че пожелалъ де го назначи великъ везиръ. Всички признали, че тоя уменъ занаятчия е спасилъ царството, защото видѣли, какъ си отива посланикътъ, безъ да заплашва царя. Той ще да е разбралъ, че съ хора, които умѣятъ да му отговарятъ по такъвъ начинъ, по-добре е да се не воюва, защото ще смогнатъ да се бранятъ както трѣбва.

Но тъкачътъ не приелъ да стане великъ везиръ.

— Азъ съмъ си тъкачъ и ще си остана тъкачъ, — рекълъ той на царя. — Не е за менъ да визирувамъ ти имашъ други хора за тая работа.

Тогавъ царьтъ го наградилъ богато и го изпратилъ. Но преди да си отиде въ тъкачницата, занаятчията се обърналъ къмъ него и му казалъ:

— Само за едно те моля, царю честити. Недей забравя, че и между народа има люде, способни да разбератъ онова, що не може да проумѣе великиятъ везиръ.

Бъбрица.

Имало единъ селенинъ, който се прехранвалъ съ градинарство: продавалъ зеленчукъ и плодове. Но градината му била малка, та доходътъ не стигалъ да изхрани семейстеото му. Той билъ и добъръ рибаръ. Ловѣлъ шуки, мръни и шарани и ги продавалъ. Ала и това не стигало, та трѣбвало жена му да работи чуждо.

Тѣ имали много деца, все малки. Най-голѣмото било деветгодишно, момиче, на име Берта. То било съ добро сърдце, но имало единъ голѣмъ недостатъкъ: постоянно приказвало и що било, и що не било — и истина, и измислица. Въ цѣлото село го знаели, та го прекоросвали Берта бъбрицата.

Съ своя брѣтвежъ Берта навличала постоянно неприятности на родителитѣ си.

Веднѣжъ на баща ѝ поржчали да налови риба за една богата кжща, дето щѣло да има вечеря, на която били поканени стотина души. Отъ ловитбата Бертиниятъ баща се надявалъ да вземе добри пари. Безъ да го забележи нѣкой, той отишълъ на рѣката и заложилъ кошове, въ които имало кжсчета хлѣбъ отъ конопено семе и пържено жито.

Вечерята риболовецътъ разказалъ на жена си за направеното. Тамъ била и Берта. Той ѝ поржчалъ да не казва никому нищо.

— Нѣма да казвамъ, — обещала тя.

Но дето го казала, тамъ и останало. Още на другия день се разчуло по селото, що е направилъ баща ѝ и що мисли да прави. Единъ рибаръ, съперникъ на градинаря, безсъвестенъ човѣкъ, отишълъ на рѣката и изловилъ рибата, която она билъ примамилъ.

Другъ пжтъ майката разказвала на мъжа си, каквото види и чуе по кжщитѣ, дето работи. Тя разказвала и добро и лошо, но повече лошо, отколкото добро: лошото се по-лесно вижда.

Берта слушала, обещавала, че ще мълчи, но забравяла обещанието си. Тя не само повтаряла всичко,

що била чула отъ майчинитѣ си уста, но и много нѣщо измисляла. Това се предавало отъ уста на ухо и стигало до богатитѣ жени, за които се отнасяло. Тѣ почнали да не даватъ работа на Бертината майка.

Веднѣжъ станало нѣщо страшно.

Селенинътъ отвелъ жена си въ една стаичка, до готварницата. Тамъ имало двадесетъ торби, напълнени съ нѣщо.

— Виждашъ ли тия торби? — ѝ рекълъ той тихо. — Тѣ сж пълни съ соль. Даде ми ги единъ бакалинъ отъ града. Ти знаешъ, че въ нашата страна само царьтъ има право да продава соль. Царската соль се продава по два лева кило, а азъ ще продавамъ тая по единъ левъ. Бакалинътъ ми я даде по петдесетъ стотинки. Сума пари ще спечеля, но трѣбва да се пазимъ — да не би да узнае властьта, че продавамъ соль. Инакъ ще ме затворятъ и ще ме пратятъ на заточение.

Като се обърналъ, бащата видѣлъ Берта на прага. Тя била издебнала родителитѣ си и чула всичко.

— Отваряй си очитѣ! — рекълъ баща ѝ строго. — Да не би да кажешъ нѣкому нѣщо отъ онова, що си приказвахме съ майка ти? Инакъ съмъ изгубенъ. . .

— Не бой се, татко, не бой се! — казала Берта. — Езика ми да отрежешъ, ако кажа нѣкому.

И наистина, тоя день и на другия бѣбрицата мълчала. Но на третия се не стѣрпѣла. Срећнала една своя другарка и ѝ прошѣпнала на ухото:

— Баща ми ще стане скоро много богатъ. Той се е сдружилъ съ единъ бакалинъ — да продаватъ тайно соль. Нашата стаичка е пълна съ торби: може да има надъ хиляда. Но ти недеѣ казва никому, че — ако се научи царьтъ — ще обесятъ татка.

— Никому нѣма да кажа, — рекла Бертината другарка.

Рекла, но забравила. Още сжщия день тя разказала на една своя приятелка въ училището всичко. Дори прибавила, че Бертината кжща е пълна съ торби соль; имало и въ плевнята, та дори и по двора.

Оная разправила на родителитѣ си, а тѣ прѣснали мълвата по цѣлото село.

Единъ день дошли стражари да търсятъ градинаря.

Тѣ влѣзли въ кжщата му, хванали го и го вързали.

— Ти си продавалъ соль, — рекълъ единиятъ.

Тогавъ бащата си обърналъ главата и погледналъ Берта. Тоя погледъ и пронизалъ сърдцето. Тя навела очи и се заплакала.

— Излъгали сж ви, — казалъ вързаниятъ. — Претърсете кжщата ми и вижте, има ли соль. Кажете ми, кому съмъ продавалъ!

— Много-много недей приказва! — викналь му стражарьтъ. — Я тръгвай предъ насъ, да ни отведешъ въ стаичката, дето сж торбитѣ!

Тѣ го тласнали и човѣкътъ ги отвелъ. Но вратата била заключена. Потърсили ключа, не могли да го намѣрятъ.

— Разбра се, каква е работата, — казалъ единъ отъ стражаритѣ и се усмихналь. — Я да разбиемъ вратата!

Когато влѣзли въ стаичката, тамъ намѣрили наистина много торби, но въ тѣхъ се оказало, че има овесъ.

— Кжде е сольта? — викнали стражаритѣ.

— Нали ви казахъ, че нѣма соль? — рекъль градинарьтъ.

— Казаха ни, че имало и че си продавалъ.

— Може да сж ви казали: всѣки си има врагове.

— Да, но не сж го чули отъ враговетѣ ви, ами отъ твоето момиче.

— Тѣй ли? Тая бѣбрица е излъгала. Тя разправя какви ли не измислици.

Стражаритѣ претърсили цѣлата кжща, но не намѣрили скрита соль. Тѣ отвързали градинаря и си отишли.

Отъ оня день Берта се разболѣла. Тя лежала цѣла седмица отъ треска и все бълнувала соль и стражари. Но следъ това престанала да бѣбре. Дори почнали да я наричатъ Берта Мълчаливата.

Тя не знаела, че работата съ сольта е нарочно нагласена отъ родителитѣ ѝ, за да я отучатъ отъ бѣбрежа.

Дяволско питие

Тарторътъ (началникътъ на дяволитѣ) поискалъ да види, кой отъ дяволитѣ е най-голѣмъ майсторъ, та да го направи свой помощникъ. Изпратилъ всички дяволи на земята между хората — всѣки да извърши по едно зло, па да дойде да му обади.

Като се върнали всички дяволи и дяволчета отъ земята, тарторътъ ги събралъ и почналъ да ги разпитва, кой що е сторилъ.

— Азъ, — рекълъ единъ, — скарахъ единъ мжжъ съ жена му. — Азъ, — обадилъ се другъ, — накарахъ единъ богатъ да изпжди единъ просекъ. — Азъ, — обадилъ се трети, — научихъ одного да излъже съседа си. — Азъ пъкъ, — извикалъ четвърти, — подсторихъ двама братя да се сбиятъ помежду си. — А азъ, — рекълъ пети, — подучихъ единъ синъ да убие баща си.

И така нататкъ се изреждали дяволитѣ да разправятъ, кой какво извършилъ. Дошло най-сетне едно малко дяволче.

— Ами ти какво направи? — попиталъ тарторътъ засмѣно, като не мислѣлъ, че толкова малко дяволче би могло да направи нѣкакво зло.

— Научихъ, — отговорило то, — селянитѣ отъ едно село да правятъ ракия и да я пиятъ.

— Какво е това ракия? — попиталъ тарторътъ, защото не билъ чувалъ за такова питие.

— Питие отъ грозде, отъ сливи, или отъ жито, — рекло дяволчето.

— Хе! хе! хе! — изсмѣлъ се тарторътъ и заедно съ него всички дяволи. — И ти мислишъ, че си накаралъ селянитѣ отъ това село да направятъ нѣкой голѣмъ грѣхъ?

— Елате, та вижте, какво прави човѣкъ, когато пие това питие, па тогава говорете! — рекло дяволчето.

Всички дяволи тръгнали следъ него и отишли въ селото, дето селянитѣ се научили да варятъ и пиятъ

ракия. Заварили много от тѣхъ събрани въ широка стая, разтворена къмъ пжтя, безъ дворъ и градина.

— Какво е това? — попиталъ тарторътъ дяволчето.

— Това е кръчма дето селянитѣ пиятъ ракия.

Насѣдали всички около селянитѣ, безъ последнитѣ да могатъ да ги видятъ (защото дяволитѣ не могатъ да се виждатъ), и гледали, какво става въ кръчмата.

Единъ селянинъ стоелъ правъ и сипвалъ на другитѣ ракия. Изпърво селянитѣ приказвали малко. Полека-лека устата имъ се развързали, и тѣ почнали да се хвалятъ единъ други и да се лъжатъ.

— Бре, — казалъ тарторътъ, — ако почнатъ хората тѣй да се лъжатъ, тѣ скоро всички ще ни бждатъ въ ржцетѣ.

— Почакай, — казало дяволчето, — да видишъ, какво ще стане по-нататкъ.

Изпили селянитѣ още по нѣколко ракии и почнали да говорятъ по-високо и по-грубо. Вмѣсто да говорятъ мазни приказки и лъжи, почнали да се каратъ, а следъ това захванали и да се биятъ едни други.

— Потрай малко! — рекло дяволчето на тартора, — да видишъ, още какво има да стане. Нека пийнатъ още малко!

Селянитѣ пили и съвсемъ се забравили. Нѣкои тръгнали да си отиватъ. Двама души, които излѣзли отъ кръчмата, престъпили две крачки и въ една локва калъ край кръчмата се отърколили като свине.

— Елате, рекло малкото дяволче, — да видите тамъ оня, дето носи повече пиенето и върви бързо, какво ще прави у дома си.

Тръгналъ тарторътъ съ дяволчето и съ други нѣколко дявола следъ пияния селянинъ. Когато стигналъ дома си, той взелъ да вика и да се кара, та изплашилъ всичкитѣ си деца. Едно бѣгало на една страна, а друго на друга. Стопанката, майка имъ, взела да се моли на мжжа си да не прави тѣй, но той като звѣръ се нахвърлялъ върху ѝ и я набилъ. Викалъ ѝ, каралъ се следъ това, докато отмалѣлъ и се търколилъ, та заспалъ.

— Е, — казалъ тарторътъ на дяволчето, — хубаво пиение си измислилъ ти.

— О, ти не си видѣлъ всичко, — казало дяволчето; — да идемъ да видимъ, какво ще стане въ кръчмата.

Като отишли въ 'кръчмата, намѣрили още двама, които си допивали. Кръчмарьтъ ги канѣлъ по-скоро да свършатъ, но тѣ не искали да го чуять. Въ това време пристигналъ единъ старецъ.

— Само тоя старецъ не пие въ селото. — рекло дяволчето; — само него не можахъ да измамя.

Старецътъ билъ баща на единъ отъ запилитѣ се селяни. Той се изправилъ на вратата на кръчмата и почналъ кротко да гълчи сина си.

— Пакъ ли идешъ? — извикалъ пияниятъ синъ — На ти тебе! Да знаешъ да не дохождашъ!

Рекълъ това пияниятъ и извадилъ ножа отъ джоба си, та го забилъ въ гърдитѣ на баща си.

Тарторьтъ отъ радость не искалъ да вѣрва на очитѣ си. Той прибралъ дяволчето въ пѣкъла и го направилъ свой помощникъ, защото, изнамѣрило срѣдство, та дяволитѣ съ никакъвъ трудъ да могатъ накара хората да вършатъ всички престѣпления на свѣта.

Хубави дрехи

Презъ единъ пролѣтенъ день две селенчета — Радка и Пенка — пѣсли стадото на своитѣ родители, въ което влизали три крави, шесть овце и една коза.

Радка била руса, тринадесетгодишна, много хубава и добра. Пенка била две години по-малка отъ сестра си, черноока, умна и работлива, но грозничка.

Додето дветѣ сестри берѣли цвѣтя да си правятъ китки и вѣнци, по пѣтеката край ливадитѣ минала стара жена, бедно облѣчена, прегърбена, суха и жълта.

Момичетата я видѣли и се уплашили: тѣ помислили, че е нѣкоя вѣщица. Но тя имъ рекла:

— Не бойте се, деца! Азъ не правя зло никому. Съжалеге се надъ старата просякиня и ѝ дайте да се нахрани, че отъ вчера не е яла.

— Нѣмаме нищо, бабичко, — рекла Пенка. — Изядохме си хлѣба. Но, ако почакашъ тукъ, азъ ще се затека до дома, да ти донеса хлѣбъ и сирене. само че до селото има доста пѣтъ, та ще трѣбва да чакашъ.

А Радка казала:

— Азъ имамъ, бабо, единъ рѣзень хлѣбъ, но е много твърдъ: отъ она день е. Да ти го дамъ, ако искашъ, но не можешъ го яде.

Бабата казала:

— Дай го, дъще. Азъ ще го натопя въ вода, да се размекне. Много съмъ гладна: не ми се чака.

Пенка се досетила, та издоила млѣко и го дала на бабичката — да си натопи хлѣба въ него.

Тая баба била престорена самодива. Като се нахранила, тя поблагодарила на момичетата и ги запитала, съ какво биха желали да ги награди въ замѣна на услугата.

Радка рекла:

— Азъ искамъ да бжда най-добре облѣчена отъ всички жени и моми, между които се намирамъ.

— Добре. Ще бждешъ, — рекла самодивата, — макаръ че азъ очаквахъ да поискашъ нѣщо по-добро. А ти, Пенке?

— Азъ искамъ да правя най-изкусно сирене.

— Добре, — казала самодивата. — Ела да ти кажа какъ ще го правишъ.

Момичето се приближило и тя му пришъпнала на ухото нѣщо. Следъ това си отишла.

Когато се прибрали въ къщи, сестритѣ разказали на родителитѣ си, що имъ се случило тоя день. Излѣзло, че самодивата ги наистина надарила съ онова, що били пожелали. Макаръ и облѣчена въ бедни, закърпени дрехи, Радка изглеждала не като по-рано. Кръпкитѣ не личели, платътъ билъ новъ, кройката — хубава, сякашъ облѣклото е ушито отъ най-добра шивачка. Пенка още на другия день опитала тайната, що ѝ съобщила самодивата, и сиренето, що направила, излѣзло наистана отлично по вкусъ.

За кжсо време това сирене се прочуло. Надошли хора отъ всѣкжде да купуватъ. Пенкиния баша разбогатѣлъ. Той станалъ голѣмъ чифликчия и най-прочутъ сиренарь въ оная страна.

А Радка порасла голѣма хубавица и всички ѝ завиждали не само на хубостъта, но и на умѣнието да се облѣче. Каквито дрехи и да облѣчела, все ѝ стоели хубаво. Много момци се изредили да я искатъ — кой отъ кой по-богати и по-знатни, но тя се не съгласявала. Веднажъ, на единъ празникъ, дошълъ единъ младъ голѣмецъ. Той харесалъ Радка, танцувалъ съ нея и ѝ предложилъ да му стане жена. Тя се съгласила. Оженили се. Но свекървата посрещнала снаха си много студено.

Тя рекла на своя синъ :

— Не можа ли да намѣришъ мома, която да ти е прилика, ами взе тая сиренарка? За тебе ли е тя? Какъ ще въведешъ тая селянка между благороднитѣ жени? Нѣма ли всички да ти се смѣятъ?

Както и да е, боляринътъ и Радка заживѣли добре; само едно било лошото, че нѣмали дете. Три години следъ свадбата се отворила война. Боляринътъ заминалъ и не се върналъ: убили го въ едно ожесточено сражение.

Радка овдовѣла. Свекърва ѝ влѣзла единъ день въ стаята ѝ и рекла :

— Откакъ убиха сина ми, азъ съмъ господарка на всичко. Не мога да живѣя подъ единъ покривъ съ селенка, колкото и да е тя хубава. Ако искашъ да

останешъ тукъ, върви паси кравитѣ — то е работа като за тебе. Ако ли не щѣшъ — върви си дѣто ти е воля.

Радка съблѣкла богатитѣ дрехи, облѣкла селскитѣ и отишла при родителитѣ си.

Единъ день я срещнала самодивата и я запитала, щастлива ли е съ своя даръ.

Ахъ, — рекла вдовицата, — колко глупава съмъ била, когато поискахъ тоя проклетъ даръ! Той ми донесе само нещастия. Моля ти се, вземи си го назадъ!

— Добре, — казала самодивата — Драго ми ѣе, че си поумнѣла. — Ще си взема дара и въ замѣна на него ще ти събща тайната — и ти да правишъ вкусно сирене, макаръ и не толкова вкусно, колко Пенкиното.

Отъ оня день Радка почнала да помага на сестра си. Тя намѣрила въ труда онова щастие, което не могла да намѣри въ богатия домъ, между благородниците.

Къде е щастието?

Полска приказка.

Риналдъ билъ каменодѣлецъ. Родителитѣ му били умрѣли, па нѣмалъ и близки роднини. Живѣлъ той на край града, въ малка колибка, останала отъ баща му.

Риналдъ билъ здравъ момъкъ, високъ съ мургаво лице и гъсти, кждрави коси. Когато билъ дете роднитѣ и съседитѣ му казвали: „Щастливъ синъ . . . цѣлъ е на майка си! Но, Риналдъ миналъ вече тридесетъгъхъ години, а щастието все още не поглеждало въ неговата полугъмна колиба.

Било зима. Работа за каменодѣлци нѣмало. Цѣлъ день Риналдъ се луталъ изъ града безъ да намѣри работа. Тъмнина покрила земята, когато Риналдъ — уморенъ, гладенъ, съ тжжно наведена глава, се връщалъ.

Риналдъ се отбилъ огъ пжтя си къмъ рѣчния брѣгъ, дето почвала гъста гора. Набралъ сухи клони и се отправилъ за дома си.

Като стигналъ въ своята студена колиба, Риналдъ се заловилъ да пали огънь.

После разперилъ надъ огнището мокрото си палто и шапката и се заелъ да готви. Докато се свари вечерята, той седѣлъ на дървеното пънче край огнището и съ тжга поглеждалъ своята мрачна, опушена колиба.

„Ето, така ще мине цѣлъ животъ“, — съ въздишка си кавалъ, той, като протѣгналъ къмъ огъня измръзналитѣ си крака. — „Ако има работа, добре, ако ли не, — гладенъ ще седишь . . . А пъкъ има на свѣта щастие, има и честити хора. Охъ, Боже мой! Да можехъ поне единъ день да поживѣя щастливо, както живѣятъ нѣкои!

Въ тази минута нѣкой почукалъ тихо на прозореца. Риналдъ трепналъ и се огледалъ. Станалъ навелъ се надъ низкото прозорче и погледналъ на вѣнь. Тамъ, въ вечерната дрѣзгавина, презъ снѣжнитѣ парцали, хвърчащи въ въздуха, той съзрѣлъ нѣкаква сгърбена-дрипава бабичка, подпираща се на патерица. Сторило

му се, че бабата съ любопитство гледала къмъ прозорчето, като мигала съ очи.

— Пусни ме да се огрѣя, добри човѣче! — прошепнала бабата и пакъ чукала съ костеливата си ржка на прозорчето.

— Влѣзь! — казалъ Риналдъ и отворилъ вратата.

Бабата сложила до краката си патерицата и треперяща протегнала къмъ огъня. Лесинѣнитъ си отъ студъ ржце съ превити на кукли прѣсти.

— Не ми се виждашъ много веселъ — рекла тя.

— Нѣма и що да ме развесели, бабичко! отговорилъ каменодѣлецътъ.

— Защо приятелю? — запитала тя, като го погледнала и повдигнала гжстигѣ си побѣлѣли вежди. Грижа ли ти тежи?

— Беденъ съмъ, беденъ! — продумалъ Риналдъ.

— За днесъ имашъ ли храна? запитала бабата, като се навела надъ огъня.

— За днесъ имамъ, — отвърналъ Риналдъ.

— Утре може да бждешъ по-щастливъ!

— По-щастливъ! съ тжжна усмивка извикалъ Риналдъ. Дори и да намѣря работа, щастие ли ще бжде това? Нашата работа е такава, че отъ нея не можешъ разбогатѣ... Колкото и да работишъ, ще искарашъ само кжсче хлѣбъ. Като че ли работишъ само за това кжсче хлѣбъ, което изядашъ, за да се сдоблешъ съ сили, та да работишъ пакъ отъ сутринъ до вечерь... И така цѣлъ животъ, безъ радостъ, безъ веселба...

Тѣ млъкнали. Бабата поглеждала крадешкомъ отчаяния Риналдъ. И понѣкога студена усмивка минавала по нейнитѣ сухи устни.

— Ще сподѣлишъ ли вечерята съ мене? запитала следъ малко бабата.

— Защо да я не сподѣля? Ще те нагостя колкото мога, отговорилъ Риналдъ.

Вечерята била вече готова. Момъкътъ дрѣпналъ къмъ огъня малката маса, сложилъ на нея картофи и соль и, като разчупилъ на две половини последното кжсче хлѣбъ, казалъ на бабата:

— Яжъ, бабичко!

Тя, зяла едно картофче и откжснала отъ хлѣба една-две трохички.

— Яжъ! подканвалъ я домакинътъ.

— Сита съмъ! Благодаря. Когато масата била разтрѣбена, Риналдъ подтикналъ дървата въ огнището и

огънятъ весело запламтѣлъ. Свѣтла червенина озарила бедната колибка. Бабата си взела патерицата облѣгнала се на нея и, като се изправила, казала на Риналда:

— Ти ме пусна да се огрѣя и нахраня... Искамъ да ти се отплатя... Кажу, какво искашъ и желанието ти ще бжде изпълнено!

— Каква си ти? Да не си фея? — Запиталъ Риналдъ и съ усмивка погледналъ своята грозна гостенка. — Азъ зная, че едно време е имало феи, но тѣ сж били млади и хубави, явявали сж се на хората въ блѣскаво облѣкло и съ вълшебенъ жезълъ въ ржка...

— Искашъ да кажешъ, че азъ не приличамъ на тѣзи феи, защото съмъ стара, окжсана и вмѣсто жезълъ държа дрѣнова патерица... прекжснала го бабата. Отъ де знаешъ? Може би феитѣ сж били едно време млади и хубави, а сега сж стари и безсбразни...

Бабата се усмихнала. Риналдъ внимателно погледналъ сериозното ѝ лице. И изведнѣжъ си припомнилъ много пѣсни и приказки за добри и зли духове, за вълшебници. Събудила се въ него за мигъ прежната вѣра въ чудесата, сърдцето му силно забило.

— Хайде, кажи ми, какво искашъ! повторила бабата, като не снемала въпрснителния погледъ отъ него.

Риналдъ извикалъ:

— Искамъ да бжда щастливъ!

— Щастливъ! проговорила бабата. Всички желаятъ да бждатъ щастливи, но не всички еднакво разбиратъ щастие. Кажу ми какво желяешъ.

Риналдъ за минута се замислилъ и се загледалъ въ бѣгашия по съчкитѣ пламѣкъ. Догорѣлото клонче паднало въ пламѣцитѣ и златисти искри хвърчали надъ огнището... Бабата чакала отговоръ, като се спирала на патерицата съ костеливитѣ си ржце.

Въ колибата било тихо, толкова тихо, че по нѣкога се чувало леко шумолене на удрящия по прозорцитѣ снѣгъ, блѣсканъ отъ вѣтра. И всрѣдъ тази тишина Риналдъ заговорилъ:

— Искамъ да живѣя дълго, дълго, сто години или повече, и искамъ да бжда пстойнно здравъ и силенъ...

— Добре! казала бабата.

— Искамъ да бжда винаги ситъ, и винаги да имамъ на разположение най-вкуснитѣ ястия и най-хубавитѣ и скжпи вина...

— Така! одобрила бабата.

— Искамъ да живѣя въ хубава, голѣма, свѣтла къща — като царски дворецъ — и хора да ми прислужватъ. . . Искамъ да нося скъпи дрехи, каквито носятъ знатнитѣ хора.

Бабата все кимвала съ глава.

— Искамъ всичко, каквото иматъ богатитѣ, да имамъ и азъ, продължавалъ Риналдъ, като гледалъ колкото може повече желаня да изброи и се страхувалъ да не би да забрави нѣщо.

— Искамъ да нѣмамъ вече нужда да работя. . . Да имамъ много пари — много. . .

Бабата все одобрявала.

— Искамъ да се научавамъ бързо на каквото ми се прище.

— Добре. Друго нѣщо? — запитала бабата.

— Нека всички тѣзи желаня се изпълнятъ!

— Охо-хо! Дали не сж много? Съ усмивка казала бабата. Само едно ми кажи: твоитѣ желаня отнасятъ ли се и до другитѣ? Само за себе си ли говоришъ и мислишъ? Или имашъ предъ видъ и нѣкои други?

— Не, не! — Азъ гороря само за себе си. . . Искамъ само за себе си! извикалъ бързо Риналдъ и се уплашилъ да не би да го накаратъ да раздѣли съ нѣкого щастieto и съ това неговиятъ дѣлъ да се намали.

— Ще стане, както искашъ, казала бабата. — Сбогомъ!

Когато вратата се хлопнала задъ нея, Риналдъ изведнѣжъ скочилъ. Когато излѣзълъ на улицата, той бързо се огледалъ на лѣво, на дѣсно. но въ снѣжната буря нищо не забелѣзалъ: бабата се била изгубила.

На другия день Риналдъ се събудилъ късно, разтворилъ очи и дълго не можалъ да разбере дали се е събудилъ или още сънува.

Сторило му се, че лежи на мека постеля, около нея падатъ широки нагънати малинови завеси. Нима желанята му сж изпълнени? . . .

Сърдцето му забило силно. Той дръпналъ съ треперяща ръка завесата и не можелъ да повѣрва на очитѣ си. . . Такъвъ разкошъ, такъвъ блѣсъкъ и на сънъ не билъ виждалъ.

Риналдъ видѣлъ предъ себе си голѣма стая, съ високи свѣтли прозорци, съ хубави мебели. На пода — мекъ, вълненъ килимъ.

А до кревага лежела меки чехли, близо до тѣхъ — лъскави чепици. На кадифенъ столъ имало хубави нови дрехи.

Стаята имала две врати: една — на дѣсно, друга на лѣво. Риналдъ обулъ чехлитѣ, дебнишкомъ, на прѣсти, тръгналъ къмъ дѣсно и отворилъ вратата. Предъ него се открилъ обширенъ мраморенъ водоемъ, пълненъ съ чиста прозрачна вода. На меко, широко канапе, били прострѣни чаршави и хавлии отъ найтънко платно. На масата сапуни и благоуханни масла. Навсѣкжде по стенигѣ, отъ пода до тавана имало голѣми огледала. . . . На дѣсно се виждалъ самия Риналдъ, на лѣво пакъ Риналдъ: кждето и да погледнѣлъ, навсѣкжде огледалата отражавали все Риналда. . . .

Той се изкъпалъ. Като се сресалъ предъ огледалото, завърналъ се въ спалнята. Той дълго обличалъ богатигѣ, модни дрехи: не знаелъ кое какъ да облѣче.

Въ жгѣла на стаята Риналдъ съгледалъ, голѣмъ, тежъкъ желѣзенъ сандъкъ. Въ заключалката стърчелъ ключъ. . . Той се приближилъ до сандъка, подигналъ капака и извикалъ отъ очудване: сандъкътъ билъ пълненъ съ пари — злато и сребро — „Всичко това е мое, мое“ шепнѣлъ той, като завиралъ ржцетѣ си въ паритѣ, едва ли не до лактитѣ; грабѣлъ съ пълни шѣпи, любувалъ се като гледалъ, какъ паритѣ се плзгатъ между прѣститѣ му, и слушалъ звѣнтежа имъ, като че ли чува нѣкаква вълшебна музика.

Следъ това Риналдъ погледналъ презъ лѣвата врата и видѣлъ голѣма разкошна трапезария съ тъмни рѣзани, джбови бюфети около стенигѣ. Масата била вече наредена. . . .

Прозорцитѣ на трапезарията водѣли къмъ градината; тамъ се виждали дърветата, обкичени съ снѣгъ, сякашъ обвити съ полупрозрачна тантела. . . Въ жгѣла имало голѣма камина съ часовникъ и разкошни украшения, въ камината горѣли цѣли борови цепеници. Риналдъ се приближилъ до камината и, като каменодѣлецъ, почналъ да разглежда изработката ѝ.

— Голѣмъ трудъ сж положили нашитѣ братя-майстори! — говорѣлъ си той и разглеждалъ камината.

Риналдъ чувствувалъ силенъ гладъ. Наредената трапеза още повече разпалвала охотата му. Риналдъ плесналъ ржце и полугласно извикалъ:

— Ей! Кой е тукъ?

Въ сжщия мигъ вратата тихо се разтвори и нѣкакъбъ, прилично облѣченъ човѣкъ влѣзълъ въ стаята.

— Какво ще заповѣдате, господарю? — попиталъ той като се поклонилъ.

Риналдъ отначало искалъ просто да каже: „моля донесете ми нѣщо да ямъ“, но се удържалъ, се наля до масата на мекото кресло и съ важностъ казалъ:

— Донесете закуската!

Следъ минута се явили слуги съ чинии. Единъ му подавалъ ядене, другъ му наливалъ въ кристална чаша вино.

Като се налял до насита, Риналдъ заповѣдалъ да раздигнатъ масата, а самъ, горящъ отъ нетърпение да се запознае по-скоро съ владенията си, влѣзълъ въ следната стая. Той преминавалъ отъ стая въ стая, като на всѣка крачка се очудвалъ на царския разкошъ на този грамаденъ дворецъ.

Имало тайнствени жгълчета съ зеленина и цвѣтя. Отъ тъмнитѣ високо разклонени растения поглеждали мраморни статуи на нѣкакви герои и богини — всички хубаво изработени. По стенитѣ били накинчени старовремски картини съ хора, изработени по тѣхъ, като живи, само че не говорѣли . . . Риналдъ разбиралъ, че всичко това трѣбва да е много скъпо. . .

Най-после той се озовалъ въ коридора, спусналъ се по широката стълба, послана съ великолепенъ килимъ, съ разкошни цѣвнали цвѣтя, и казалъ, че ще отиде да се поразходи. Единъ слуга го облѣкълъ съ кожухъ, другъ му подалъ шапка, а трети, силенъ като исполинъ, разтворилъ предъ него тежката висока врата и почтително запиталъ, какъ е удобно на негова милостъ да отиде — пешкомъ, или съ кола.

Той видѣлъ предъ входната врата разкошна кола, впрегната съ два хубави, сиви коне. Той заповѣдалъ на коларя да кара по всички хубави улици и площади на града . . . Неговитѣ стари познати работници и другари-майстори, разбира се, не познавали напрежния каменодѣлецъ Риналдъ, а съвсемъ непознати нему хора, сжщо въ разкошни коли, почтително го поздравявали. Риналдъ се очудвалъ, но сжщо свалялъ шапка и се кланялъ, като се стараялъ въ всичко да подражава на тѣхнитѣ обноски.

Къмъ мръкване Риналдъ се завърналъ отъ разходка. Въ трапезарията вече свѣтѣлъ полюлей и вечерята го очаквала. Дълго време вечерялъ той, а после отишълъ въ отпочивалнята съ меки мобили, полуосвѣтена отъ синкави лампи и легналъ да си отдъхне. . . . Когато си отпочиналъ, отишълъ въ залата, кждето се

явилъ предъ него сжщиятъ човѣкъ, когото за пръвъ пътъ видѣлъ въ тази кжща, и смирено му проговорилъ:

— Осмѣлявамъ се да ви припомня, господарю, че вече е време да се обличате, ако мислите да отидите на царската музикална вечеринка.

— А.. а.. а.. да! Моля! Донесете облѣклото! — казалъ Риналдъ съ такъвъ тонъ, като че ли е обикновена работа за вчерашния каменодѣлецъ да ходи на вечеря въ двореца на царския синъ.

И той отишълъ на музикалната вечеринка. Възмищавалъ се отъ арфата и отъ пѣснитѣ на пѣвицага, много весело прекралъ времето. Той се запозналъ съ много благородни и съ тѣхнитѣ семейства. Съ голѣмо удоволствие всички се запознавали съ него... Всѣки богатъ и добре облѣченъ човѣкъ смѣтали за много ученъ и добъръ. А Риналдъ билъ облѣченъ много хубаво, неговото богатство се виждало по блѣсъка на брилянтитѣ на прѣститѣ и по златната сѣрма, която блѣстѣла по ржавитѣ и гърдитѣ му.

Късно следъ полунощъ Риналдъ се завърналъ дома си. Закусилъ малко, легналъ да спи и спалъ отлично.

Като се пробудилъ, Риналдъ лениво се протѣгалъ подъ мекитѣ копринени завивки; ту отново задрѣмвалъ, ту отварялъ очи, като се прозѣвалъ, и съ блажена усмивка говорилъ на себе си: „Нѣма защо да бързамъ! Не ми трѣбва работа... Ще полежа още!“ И тъй продължавалъ да се върти въ постелкитѣ, като си припомвалъ онова неотдавнашно време, когато уморенъ и гладенъ се скиталъ изъ града, търсещъ работа за кжсче хлѣбъ. Тогава трѣбвало да става рано.

Желанията му се изпълнили всички, до едно. Поискалъ да свири на арфа, на другия день вече свирѣлъ прекрасно. Поискалъ да се научи да танцува, дошълъ при него учителъ по танцъ и следъ день-два вече знаелъ всички танци. Поискалъ да се запознае съ тази или онази наука и следъ нѣколко дена знаелъ вече повече отъ онзи, който училъ презъ цѣлия си животъ.

Скоро Риналдъ се прочулъ. Навредъ го приемали сърдечно. Въ най-знатнитѣ кжщи хубавитѣ моми били къмъ него мили и любезни. Младежитѣ го обичали, като веселъ събеседникъ, който допуща въ разговора си по нѣкога весели просто-народни остроумни шеги. Тѣзи шеги за младежитѣ били нѣщо ново, което Риналдъ по старъ навикъ въ забрава употрѣбявалъ въ

разговора си съ тѣхъ. Възрастнитѣ хора го уважавали, заради неговата ученостъ и се очудвали на обширнитѣ му и дълбоки знания. Всички въ града го смѣтали за необикновено богатъ, дошълъ кой знае отъ кжде.

Така се изминала половинъ година отъ онази снѣжна зимна нощъ, въ която бедниятъ каменодѣлецъ се превърналъ на *щастливецъ*. . . А Риналдъ забѣлязалъ, че въ живота му всички дни сж еднакви. Късно ставане, закуска, разходка, обѣдъ, приятенъ следобѣденъ отдохъ — ни сънь, ни полузабрава; следъ това или у тѣхъ гости, или той ще отиде на гости; късно връщане въ кжщи и — сънь. . . Той знае какво ядене ще има утре, вдруги день. Той вече знае, за какво ще се разговарятъ утре, вдруги день въ обществото и какви остроумия ще слуша. Часоветѣ вървятъ правилно по реда си; утрото преминава въ день, деньтъ се смѣня съ вечеръ, следъ вечерята настѣпва нощъ. . . Следъ пролѣтѣта иде лѣто, следъ лѣгото — есень и зима. . . Колелото на живота се върти еднообразно, нито по-бавно, нито по-бързо. Утре — сжщото, вдруги-день сжщото, като по правило. Това страшно еднообразие, безъ да се гледа на безгрижния животъ съ цѣлия неговъ разкошъ, почна нѣкакъ-си смжтно да тежи на Риналда.

Веднѣжъ; презъ една пролѣтна вечеръ, Риналдъ дълго се скиталъ изъ своя обширенъ, великолепенъ замъкъ и си спомнилъ за своя миналъ беденъ работнишки животъ. Грамаднитѣ зали въ този тихъ вечеренъ часъ му се видѣли праздни и студени.

„Та това ли било щастие!“ мислѣлъ си Риналдъ и съ очудване гледалъ наоколо си. . .

— Пълно щастие ли е то? Нѣма ли нѣкаква лъжа?

Неприятностъ и досада изпълвали душата му. . .

„При всичкото изобилие, при всички мои доволства, като че ли нѣщо ми недостига. . . но що е то? . . .“ съ тайна тревога се питалъ той.

„Всичкитѣ ми желанія се изпълниха. . . всички до едно!“ — размишлявалъ Риналдъ. „Не съмъ ли забравилъ да поискамъ нѣщо?“

На другия день на Риналда хрумнала нова мисль.

„Азъ искамъ да видя цѣлия Божи свѣтъ, съ всичкитѣ му чудеса! — казалъ си Риналдъ. — „Защо стоя на едно мѣсто, като охлювъ въ черупка? Ще тръгна да пжтувамъ. . . Ще видя чужди страни, планини, морета. . .“

Сжщия день той тръгналъ да пжтува.

Предъ Риналда се мъркали весели, засмѣни хълмове, високи лозя, зелени ливади, обширни полета и тъмни, гъсти гори. Той видѣлъ прочути стари градове, дивни храмове, създадени като че ли не отъ човѣшка ржка, и великолепни разкошни дворци, що само въ приказки се разправятъ. Видѣлъ широки многоводни рѣки съ чудни мостове надъ тѣхъ. Видѣлъ, посрѣдъ зелени брѣгове сини езера — гладки и спокойни, като кжсове отъ грамадно огледало, разхвртлени тукъ-таме по земята: денемъ отъ небето се оглеждало въ тѣхъ слънцето, а ношя надъ тѣхната блѣскава повърхнина играели бледнитѣ лжчи на месеца и звездитѣ...

Видѣлъ грамадни водопади, които се хвърляли съ страшна чудовищна сила отъ стръмнитѣ и увличали съ буйното си течение цѣли скали и вѣковни дървета, съ корени изтрѣгнати отъ земята. Видѣлъ горещи извори, кипящи изъ планинитѣ, видѣлъ планини, издишащи огънь и пепель...

И Риналдъ, колкото и да странствувалъ, най-сетне се завърналъ дома си, на она кжсъ земя, дето му било сждено да се роди и живѣе.

Колелото на живота се завъртѣло еднообразно, като преди това. Риналдъ спѣлъ на воля, ядѣлъ и пиелъ сладко, разхождалъ се, приемалъ у дома си гости и самъ отивалъ на гости. И все едно и сжщото, — днесъ като вчера, утре като днесъ.

Риналдъ разбралъ, че хората идватъ при него не заради него лично. Той самъ съзнавалъ, че отива при тѣхъ, само за да прекара вечеръта. Между тѣхъ нѣмало никаква обща работа, никаква работа, която свързва хората. Риналдъ видѣлъ, че всички тѣзи хора, негови познайници, сж *такива щастливци*, какъвто е и той, че се събиратъ, само за да се не измжватъ въ самота.

Въ сжщото време забелѣзалъ, че въ това общество всичко се крепи на учтиви обноски, на уставени приличия, на приятна лъжа и почтенна измама. За искрeнно съчувствие, за безкористна добра дума не може и дума да става.

Неговитѣ прежни, стари познати, неговитѣ другари и приятели отъ душа се радвали, когато намѣрятъ работа и искрено тжжели, когато не спсучатъ. Тѣ имали обща работа, имало за какво да говорятъ единъ съ другъ. ... О, да, и още какъ! Тѣ се разговаряли по

цѣли вечери и се разотивали по домоветѣ си доволни и спокойни, защото изказвали това, което тегне на всѣкиго на сърдцето... Тѣ нѣмали защо да убиватъ времето: въ работа и почивка и безъ тово времето минава бързо и незабелѣзано...

Единъ недѣленъ день Риналдъ се облѣкълъ по скромно, тръгналъ пеша да заобиколи своитѣ стари, добри познати. Но не станало това, което очаквалъ: не съ отворени рѣцѣ посрещнали крайненцитѣ щастливеца.

Много отъ тѣхъ не познали предишния каменодѣлецъ Риналдъ, а други, макаръ че го познали, се отнесли съ него подозрително. Неговото внезапно изчезване преди година—две изглеждало странно и смущавало тѣзи прости хора. На тѣхния въпросъ, кжде се е губилъ, Риналдъ, като не можелъ да имъ каже цѣлата истина (па никой не би му и повѣрвалъ), отговорилъ:

— Дълго странствувахъ!

„Защо е странствувалъ?“ . . . На този въпросъ Риналдъ отговорилъ още по-забъркано: „Така се случи, поиска ми се да видя други градове, други страни“... Слушателитѣ мълчели, гледали го и само подигали рамене.

Не се отзовали на неговата покана старитѣ познати. Като чуждъ го посрещнали, съ студенъ погледъ го изпратили.

При беднитѣ огнища нѣмало мѣсто за него...

Каменодѣлецътъ Риналдъ, който изведнѣжъ изчезналъ нѣкъде си, а сега се върналъ, облѣченъ господарски, съвсемъ не можелъ да добие предишното довѣрие на своитѣ другари. Тѣ отъ приличие не попитали Риналда, отъ кжде сж тѣзи дрехи, отъ кжде сж се взели у него пари. Па и самъ той не искалъ да каже какъ е станалъ богатъ.

„А-а? Та ти си разбогатѣлъ? Та ти сега за наша смѣтка живѣешъ, господарствувашъ?“ — биха му казали старитѣ другари, ако той имъ кежеше, че е богатъ. Ако ли почнѣше да имъ обяснява, че всички тѣзи богатства сж отъ вълшебница, то тѣ разбира се, биха му се изсмѣли въ очитѣ и биха си помислили, че той, Риналдъ каменодѣлецътъ, трѣбва съ нѣкакви нечестни срѣдства да е разбогатѣлъ отъ тѣхния трудъ.

Но това посещение на старитѣ познати, му живо напомнялъ неговото минало. Скжпи на сърдцето му се

видѣли тѣзи низки, тъмни, мрачни, затънтени улички, кждето не влиза слънчевъ лжчъ и дето въ полутъмнината живѣятъ бедността и нещастieto. Риналдъ започналъ често да ги обикаля и отъ ново видѣлъ картинитѣ на човѣшко страдание. . . .

„Азъ съмъ здравъ, силенъ, богатъ — живѣя въ доволство, а около ми само тжги и нещастия“ . . . казалъ Риналдъ и решилъ да направи всички щастливи. . . . Но тогава станало нѣщо, което го наскърбило до отчаяние: оказало се, че щастливецътъ Риналдъ е безсиленъ да се бори съ нещастieto на другитѣ.

Щомъ вземѣлъ пари да даде на беднитѣ, тѣ за мигъ се обръщали въ ржцетѣ на талашъ. Искалъ да даде на бедния хлѣбъ, хлѣбътъ се обръщаль на камъкъ. Искалъ да даде на другъ нова дреха, но преди сиромашътъ да се доближи до нея, тя за мигъ се разнищавала, разсипвала се като изядена отъ молци.

„Какво е това? Азъ нищо не мога да направя за другитѣ. . . желанията ми преставатъ да се изпълватъ. . . Ахъ, бабо, бабо!“ — съ тжга си говорѣлъ той.

Риналдъ вече заспиваль, когато изведнѣжъ му се сторило, че завесата се помърднала и нѣкаква си тъмна, сбръчкана ржка почнала да я разтваря. Риналдъ трепналь и, като се подпрѣлъ на лакътя, надигналь се отъ постелята. Когато завесата се разтворила, видѣлъ предъ себе си познатата дрипава баба.

— Защо се очудвашъ, че нищо не можешъ да направишъ за другитѣ? — заговорила тя, като фѣфлѣла съ беззжбитѣ си челюсти и се подпирала на патерлицитѣ си. Нима ти забрави желанията си, които изказа преди три години? Всички твои желаня се изпълниха. Тогава ти не искаше нищо друго. Ти помнишъ зимната снѣжна вечеръ — нали? Азъ ти дадохъ време да си помислишъ и сама те запитахъ: „Твоитѣ желаня не се ли отнасятъ и до други? Само за себе си ли мислишъ и говоришъ, или имашъ предъ видъ и други?“ Ти ми отговори: „Азъ говоря само за себе си. . . Азъ желая самоза себе си. . .“ Ти самъ опредѣли сждбата си. Не роптай напраздно и не ме тревожи!

Следъ тази нощъ, животътъ на Риналдъ станаль още по-тежъкъ.

Седналь предъ богато наредената трапеза, Риналдъ безъ охота предъвкваль кжсчета отъ вкуснитѣ ястиета като си спомваль, че много хора сж гладни, нѣматъ

дори кжсче хлѣбъ; най-хубавитѣ задморски вина му се виждали кисели като оцетъ, когато си спомвалъ за болнитѣ, умиращи отъ жажда, на които нѣма кой да даде чаша вода, да намокрятъ изсъхналитѣ си устни.

Обширнитѣ великолепни зали на двореца му се стрували досадни, когато си припомвалъ, че много бездомници по свѣта сж лишени отъ покривъ и защита въ буря и лошо време.

Мжчително минавали дни следъ дни. Риналдъ, вече не намиралъ удоволствие въ това щастие, което самъ избралъ.

„Де е щастieto?“ се питалъ той. Вѣчнитѣ плачове, сълзи и молби за помощъ, които се носили отъ вредъ, отравяли спокойствието му и не му давали да бжде щастливъ. Съ мислитѣ за своето лично благополучие, той забравилъ за своитѣ страдащи ближни, той мислилъ само за себе си и само за себе си искалъ щастие; сега разбралъ, че истинското щастие се заключава въ желанието да сподѣляшъ каквото имашъ съ всички.

Сега той чувствувалъ колко тежко е да се живѣе само за себе си. Той съзнавалъ, че нещастieto на околнитѣ го лишава отъ неговото щастие, не му дава да се ползува отъ него.

— Да бжда щастливъ — не мога. . . Не, бабо! Не ми даде ти щастие!. . . прошепналъ Риналдъ.

— Азъ изпълнихъ всички твои желания! се чулъ въ тази минута задъ него познатиятъ треперящъ гласъ.

— Какво ти трѣбва още?

Риналдъ бързо се извърналъ.

Бабата съ окжсанитѣ дрехи стояла предъ него и, като се подпирала на патерицата си, съ тжжна усмивка го гледала изъ подъ своитѣ побѣлѣли вежди.

— Бабо, ти изпълни моитѣ желания, но азъ не станахъ отъ това щастливъ. За щастieto е малко това, което поискахъ. . . За щастieto е нужно още друго. . . нужно е да се изпълнятъ други желания. . . Виждажъ, азъ се измамихъ. . .

— Ти си се измамилъ? — промълвила бабата, като гледала съ усмивка Риналда. — Само ти не си се измамилъ. . . Цѣлиятъ вашъ човѣшки родъ се лъжи, като търси щастieto не тамъ, кждето може да се намѣри. . . Но сега е късно: направеното не може вече да се поправи! За трети и последенъ пжтъ ти се явявамъ. . . помни: всѣко твое желание, което се отнася

лично до тебе, ще се изпълва. А ако ли ти, пожелаеш отъ ново да станешъ каменодѣлецъ, всѣкога можешъ... това зависи отъ твоята воля... Риналдъ видѣлъ ясно предъ очитѣ си лъжовността на своето щастие.

— Щомъ не мога да бжда щастливъ самъ, по-добре да бжда нещастенъ съ всички! — прошепналъ той. — По-добре нека бжда пакъ Риналдъ каменодѣлецътъ... Зная, че ми предстои пакъ нужда и бедность, но поне ще мога съ нѣщо да помогна на другитѣ; на душата ми ще бжде по-леко и азъ ще бжда по-близко до щастieto — тамъ, отколкото тука.

* * *

На утрото Риналдъ, като се пробудилъ, видѣлъ се пакъ въ своята колиба.

Той скочилъ отъ пейката, облѣкълъ се, праметналъ презъ рамо торбата съ сѣчивата си, взелъ въ ржка голѣмия чукъ и тръгналъ да търси работа...

Последнитѣ три години му се сторили като нѣкакъвъ страшенъ сънъ...

Вълшебниятъ кладенецъ

Арабска приказка.

Въ красивия градъ Дамаскъ живѣлъ нѣкога единъ лимонатаджия, заедно съ жена си и едно хранениче, на име Хасанъ. Хасанъ било хубаво, умно и много пѣргаво момче. То имало снага яка и стройна, като нѣкоя източна палма, и лице съ благородни черти — знакъ на добро сърдце. Заедно съ това Хасанъ ималъ още и много приятенъ гласъ, съ който плѣнявалъ всички. По тази причина дюкянътъ на неговия очухъ (приемень баща) винаги се посещавалъ отъ много гости, които идвали въ възторгъ отъ пѣненето и свиренето на юношата. Лимонатаджията билъ много доволенъ отъ своето хранениче, защото покрай него печелѣлъ хубави пари и състоянието му отъ день на день се подобрявало.

Отъ нѣколко време взелъ да посещава дюкяна единъ старъ и почтенъ човѣкъ, който, както се виждало, любувалъ се на свирната и пѣнието на Хасана. Той плащалъ винаги двойно за онова, що пиялъ, и туй най после очудило юношата, който му прислужвалъ. Юношата казалъ това на своя очухъ и последниятъ поканилъ веднѣжъ почтения старецъ на вечеря. Добриятъ старецъ приелъ поканата и отишѣлъ една вечеръ при лимонатаджията. Търговецътъ узналъ, че поканениятъ чужденецъ билъ прочутиятъ брахманъ Падманаба, когото цѣлиятъ Дамаскъ високо почиталъ, като много ученъ мжжъ. — „Отъ него човѣкъ може да извлѣче голѣма полза,“ рекълъ си лимонатаджията и помолилъ гостенина да остане да живѣе у него и да дава уроци на малкия Хасанъ.

„Само приятелството доставя истинско щастие на земята,“ казалъ мждриятъ старецъ. „Азъ обикнахъ вашия синъ и ще остана да живѣя у васъ.“ Отъ него день Падманаба се настанилъ въ дома на Хасановия очухъ и взелъ да обучава юношата въ своята мждрость. Не се минало много време, и единъ день Падманаба казалъ на Хасана: „Ти си способно момче, и азъ мисля, че заслужавашъ да изучишъ всичкитѣ тайни на приро-

дата. Ела съ мене да излѣземъ вѣнъ отъ града: има да видишъ чудни и дивни нѣща.“ Кой могълъ да бжде сега по-щастливъ отъ Хасана! Излѣзли и двамата вѣнъ отъ стенитѣ на Дамаскъ и скоро се намѣрили срѣдъ една гѣста гора. Дошли въ едно скрито мѣсто, дето рѣдко стѣпвалъ човѣшки кракъ. Тукъ имало единъ кладенецъ, до горе пълень съ вода.

„Въ дѣното на този кладенецъ се намиратъ безбройни сѣкровища“, казалъ Падманаба. „Азъ съмъ ги опредѣлилъ за тебе, ако твоето сѣрдце остане чисто, като тази вода. Върви следъ мене надолу по кладенеца“. Хасанъ се уплашилъ. Мждрецътъ обаче взелъ едно парченце хартия, на която били написани нѣкакви думи, хвърлилъ я въ кладенеца и водата тутакси изчезнала, и се показала една каменна стълба, която водѣла въ дѣното на кладенеца. Хасанъ вървѣлъ полека подиръ своя учителъ, който го упжтвалъ съ ржката си, и найсетне дошли и двамата до една желѣзна врата. Падманаба избѣбралъ нѣкакви думи, направилъ по въздуха разни знакове, и вратата веднага се отворила. Предъ тѣхнитѣ погледи се показала една галерия, а на самия входъ стоялъ единъ чудовищно едъръ арапинъ, който държелъ въ ржката си единъ голѣмъ мряморень камъкъ, като да искалъ да удари съ него всѣкиго, който би се осмѣлилъ да влѣзе тукъ. Мждрецътъ го побарналъ само съ една си прѣстъ и великанътъ обезсиленъ се повалилъ на земята. Падманаба и Хасанъ свободно продѣлжили своя пжтъ, и отъ галерията влѣзли въ единъ великолепенъ палатъ съ високо кубе, цѣлиятъ построенъ отъ кристалъ: той сияелъ отъ заслѣпителенъ разкошъ. Хасанъ съ ужасъ видѣлъ, че при входа на палата лежали два силни лѣва, които изведнѣжъ отворили застрашително свѣтитѣ голѣми уста. Отъ страхъ той се скрилъ задъ гърба на своя водачъ; но последниятъ вдигналъ нагоре ржката си, направилъ пакъ разни знакове въ въздуха, като избѣбралъ нѣкакви думи, и лѣвоветѣ безвредно пуснали Падманаба и Хасана да влѣзатъ въ великолепния палатъ, вратата на който веднага се отворили. Предъ очитѣ на влѣзналитѣ се показало сега едно обширно пространство, заградено отъ вси страни съ кристални стени. На срѣдата се намиралъ единъ втори, по-малкъ палатъ, който изглеждалъ построенъ отъ единъ цѣлъ безцененъ камъкъ, и кубето на който е било пакъ отъ единъ цѣлъ, още по-лъскавъ

алмазъ. Въ вѣтрешността на палата водѣла една врата съ колони.

Падманаба и Хасанъ влѣзли въ една разкошна зала. Подътъ на тази зала билъ посланъ съ златни плочици, а пъкъ отъ тавана се надвисвалъ единъ изященъ коприненъ балдахинъ, напъстренъ съ хиляди безценни камъни, които лъщѣли като звезди. До палата се намирала една по-малка стая. Тукъ на единъ жгълъ имало единъ голѣмъ купъ отъ самородно злато, на срещния жгълъ — едно голѣмо количество безценни камъни, на третия — единъ сребъренъ сждъ, а на четвъртия — една купчинка черна земя. Въ срѣдата пъкъ се намиралъ единъ отворенъ сребъренъ ковчегъ; въ него почивалъ единъ мжжъ, облѣченъ богато съ пурпурна мантия и увѣнчанъ съ корона отъ бѣли бисери. До ковчегъ, откъмъ краката на мъртвеца, имало една плоча отъ черенъ мраморъ, на която били изрѣзани думитѣ: „свѣтътъ преминава заедно съ своитѣ радости: помни, че и ти ще умрешъ!“ Падманаба заговорилъ сега така:

„Ето, туй е земната обвивка на одного отъ най-силнитѣ царе на земята. Почти половината свѣтъ се е намиралъ нѣкога подъ неговия скиптеръ, и много милиони работни хора били подъ неговата властъ. Той заповѣдалъ да се издигнатъ тѣзи великолепни подземни постройки, дето сега прекарва своя вѣченъ сънъ. Той, такъвъ силенъ и мждъръ човѣкъ, пакъ не могълъ да намѣри срѣдство, какъ да задържи своя животъ. Предъ Аллаха всичко става пакъ на прахъ! Вижъ и тази купчинка земя,“ продължилъ брахманътъ. „Тя изглежда нищо и никакво, а крие въ себе чудодѣйствена сила. Ако се намокри съ водата отъ тоя сребъренъ сждъ, може съ нея да се превръща всѣкаква руда въ благороденъ металъ и всѣкакъвъ камъкъ въ благороденъ. Освенъ това, едно зрънце отъ нея изцѣрява всичкитѣ неджзи на болнаво тѣло. Ти, драги Хасане, ще вземешъ половината отъ тѣзи съкровища и ще станешъ нѣкога мой наследникъ: защото азъ имамъ голѣмо довѣрие въ тебе и те обичамъ като свой синъ.“

„Велики учителю, какъ да Ви благодаря за всичко това?“ извикалъ юношата и се хвърлил предъ носете на стареца.

„Бжди винаги набоженъ и добъръ, избѣгвай злото и бжди ми вѣренъ — само тогава ще бждешъ

щастливъ и ще се радвашъ на непрекъснато благосъстояние“, казалъ старецътъ и позволилъ на Хасана да избере нѣкои отъ най-хубавитѣ алмази и рубини, за да ги занесе на своя очухъ, като подарѣкъ. Подиръ това тръгнали да си идатъ и кога стигнали на повърхността на вълшебния кладенецъ, последниятъ отново се напълнилъ съ вода.

Стариятъ лимонатаджия не искалъ да вѣрва на своитѣ слаби очи, като видѣлъ скъпоценнитѣ камъни, които Хасанъ хвърлилъ въ полата му. Изпълненъ отъ радостъ за неочакваното богатство, той оставилъ своя дукянъ и съ паритѣ отъ скъпоценнитѣ камъни заживѣлъ широкъ животъ. Падманаба преминалъ да живѣе заедно съ него въ една много хубава къща и продължилъ тукъ своитѣ уроци съ Хасана. Машеха му обаче била ненаситна за имане и не могла да се задоволи съ съкровищата, за които имала да благодари на добродушния брахманъ. Ней много се искало да притежава всичко, каквото, споредъ разказа на юношата, се крияло въ вълшебния кладенецъ. Затова тя рекла единъ день на Хасана: „Драги сине, богатството, което получихме отъ добрия Падманаба, отъ день на день повече намалява; ако искаме и за напредъ да живѣемъ все тъй разкошно, не знамъ какво ще се прави“.

„Да те не е грижа за това,“ успокоилъ я Хасанъ. „Добриятъ старецъ нѣма да ни остави. Съ негова помощъ азъ ще придобия нови скъпоценни камъни, които ще можемъ отпосле да продадемъ.“

„Ами ако той внезапно умре, докато ние още нѣмаме достатъчно пари?“ казала тя. „Ахъ, добрий ми Хасане, помоли го нѣкакъ да те научи на всичкитѣ вълшебни изречения, които ще ни трѣбватъ, за да отворимъ вълшебния кладенецъ и завладѣемъ съкровищата“.

„Страхъ ме е“, казалъ Хасанъ, „да не би тогава добриятъ брахманъ да ми се разсърди и съвсемъ да се откаже отъ менъ“. Но лукавата жена постоянно безпокояла добрия юноша съ своитѣ искания, додето най-после го принудила да се обърне къмъ стареца. Молбата на Хасана не била отхвърлена, защото Падманаба много обичалъ честния момъкъ. Той му написалъ вълшебнитѣ изречения и подробно го запозналъ, какъ да си служи съ тѣхъ. Съ голѣма радостъ Хасанъ съобщилъ това на машеха си.

Не се минало много време и ненаситнитѣ роди-

тели поискали, щото Хасанъ да ги посвети въ тайната на кладенеца, за да могатъ тѣ сами да слѣзатъ въ него.

Хасанъ много се смаялъ отъ това и изпърво никакъ не се съгласявалъ да изпълни желанието имъ. Тогазъ тѣ го обвинили въ черна неблагодарностъ къмъ неговитѣ втори родители, които го били прибрали като сираче и се били грижели за него най-отечески. Хасанъ се видѣлъ най-сетне принуденъ да отстѣпи и показалъ на своитѣ благодетели всичко, което тѣ трѣбвало да знаятъ, за да могатъ да задигнатъ съкровищата. Но при това и той поискалъ да ги придружи, на което тѣ се съгласили. Бащата обаче дръпналъ настрана юношата и му казалъ: „Знаешъ ли, драги сине, ти трѣбва да ни направишъ още едно удоволствие! Ние решихме, щото ти да убиешъ стария брахманъ, щомъ знаешъ, че той те е посветилъ вече въ вълшебнитѣ тайни, защото отъ где знаемъ, че той нѣма и други да посвети въ сжщата тайна?“

„Какъ?“ извикалъ Хасанъ отъ страхъ и гнѣвъ. „Азъ да убия своя най-добъръ приятель, своя скжпъ благодетель, своя драгъ учитель? Никога, никога нѣма да направя това; по-добре самъ да умра, нежели той.“

Сега тѣзи две злобни сжщества почнали да заплашватъ добрия Хасанъ, а после да му се молятъ: обаче той останалъ твърдъ и крайно се възмутилъ отъ това тѣхно искане. Като видѣли и двамата, че нищо не могатъ да добиятъ отъ него, поискали листа, на който били написани вълшебнитѣ изречения. Той имъ го далъ, но само откакъ тѣ се заклели, че нѣма да посѣгнатъ върху живота на добрия Падманаба. Щомъ обаче взели въ ржцетѣ си ключа на асичкитѣ съкровища, тѣ се хвърлили върху Хасана, който нищо лошо не подозиралъ, вързали му ржцетѣ и краката и му затикнали устата съ кърпа. „Лежи тукъ, додето ние очистимъ омразния брахманъ“, извикали и двамата и се затекли къмъ кладенеца съ намѣрение да убиятъ брахмана още сжщата нощъ. Последниятъ, като не могълъ да си обясни, какъ така неговиятъ ученикъ да закъснѣе сега толкова много, когато другъ пжтъ той всѣкога дохождалъ навреме, упжтилъ се къмъ стаята на Хасана и, като я намѣрилъ заключена, разбралъ, че работата не е добра. Съ своето изкуство той скоро отворилъ вратата и намѣрилъ Хасана въ такова положение, щото насмалко той би се задушилъ. Изпълнениятъ отъ любовь

старецъ махналъ връзките и свестилъ нещестния момъкъ. Съ сълзи на очи Хасанъ разправилъ тогава цѣлата случка. Падманаба го утешилъ съ приятелски думи и следъ това му заповѣдалъ да върви съ него.

Двамата пъкъ хубостници — мъжътъ и жената — съ помощта на вълшебните изречения и изученитѣ знакове, дошли право до кладенеца. Черниятъ великанъ падналъ на земята, лъвоветѣ си отворили устата, но останали пакъ мирно да лежатъ предъ вратата на кристалния дворецъ, и влѣзналитѣ стигнали благополучно въ малката стая, дето се намирали описанитѣ отъ Хасана съкровища. И двамата лакомо заграбили и натѣпали въ чувалитѣ, които донесли съ себе си, каквото имъ се изпрѣчило предъ очитѣ и, тежко натоварени, излѣзли запъхтѣни отъ зданието. Въ своята ненаситностъ за злато, тѣ никакъ не обърнали внимание на черната земя и сребърния сждъ. Отведнажъ тогава имъ препрѣчили пжтя съ страшень ревъ двата силни лъва. А отъ въздуха екнали думитѣ: „Коварни и жалки същества, вземете наградата за своето злодеяние!“ Лъвоветѣ яростно се хвърлили върху тѣхъ и ги разкъсали. А тамъ горе на въздуха брахманътъ и Хасанъ се носѣли срѣдъ облацитѣ, на една колесница, която отъ мѣстото на ужаса ги отвела у дома.

Мждрецътъ живѣлъ още нѣколко години и запозналъ жадния за наука юноша съ всичкитѣ тайни на природата, както и съ лѣчебнитѣ сили на растенията и минералитѣ. Хасанъ пъкъ употрѣбявалъ своята мждростъ и своитѣ голѣми богатства само за благото и щастието на своитѣ ближни и станалъ единъ славень и високопочитанъ мъжъ.

Постникътъ.

Имало едно време единъ праведенъ човѣкъ, постникъ. Той живѣлъ тридесетъ четиредесетъ години въ една пуста планина, дето човѣшки кракъ не стѣпвалъ. Цѣлъ день се молилъ на Бога за своитѣ грѣхове и за тия на хората. Ялъ само корени и диви плодове, пиелъ вода, правѣлъ поклони, четѣлъ молитви цѣла нощъ. Отъ много поклони и колѣничене скалата, на която се молѣлъ, се била изтрила. Постникътъ билъ толкова праведенъ, че звѣроветѣ идвали при него, въ постницата му, безъ да му сторятъ зло. Ангелитѣ дождали да разговарятъ съ праведния старецъ и самъ Богъ му се явявалъ понѣкога насъне.

Като билъ толкова праведенъ, старецътъ се помолить на Бога веднажъ — да му покаже, има ли на земята нѣкой по-праведенъ отъ него — да отиде да го види и да се поучи. Но Богъ му не явявалъ. Той се молѣлъ той Богу и день и нощъ, най сетне една нощъ му се явилъ насънъ Богъ и му рекалъ :

— Отъ тѣбе има по-праведенъ човѣкъ. Стани, та върви по звѣздата, която ще видишъ на небето: надъ която кжща свѣти тя, влѣзъ тамъ — и вижъ кой е по-праведенъ отъ тебе.

Постникътъ се събудилъ и излѣзълъ изъ своята постница. Било вече на съзорявана. На небето свѣтѣла една много едра звезда — и старецътъ тръгналъ да види, надъ чия кжща свѣти. Той миналъ планината и стигналъ до едно село. Звездата се спрѣла надъ една порутена кжща, дето живѣла бедна вдовица съ петъ деца. Той влѣзалъ въ кжщи и рекълъ :

— Добро утро, праведи хора, Богъ да благослови тая кжща.

Но никой му не отвърналъ. Старецътъ се огледалъ и видѣлъ, че на земята лежатъ на окжсана рогозка петъ дечица, завити съ парцаливи чержици, а въ дъното на стаята тече една слаба жена. Тя се била толкова залисала въ стана, че не чула, какъ влѣзълъ постникътъ. Той се приближилъ до нея и повторилъ своята благословия. Жената го пакъ не чула; тя бързо пре-

хвърляла совалката и държала набърдилата. Постникътъ постоялъ, докато вдовицата си свърши работата; чакъ когато станала отъ стана, тя го видѣла, поклонила му се и му цѣлунала ржка. Сетне се запретнала, стоплила вода, измила му нозетѣ и го нагостила съ каквото имала. Понеже храната била оскъдна въ тая къща, вдовицата тоя день не хапнала нищо — за да има за децата си и за гостенина. Когато станали децата ѝ, тя ги омила, облѣкла и нахранила, па седнала да преде ленъ. Всичкитѣ ѝ петъ дечица се наредили около нея — измити, вчесани, съ чисти дрешки, — да ти е мило да гледашъ. Майката прела на хурката и поучавала децата си: питала ги, що сж правила миналия день; коего било сторило нѣкоя услуга или добрина на братчето си или на нѣкое съседно дете, тя го похвалвала и насърчавала, а другитѣ напжтвала — що да правятъ, за да бждатъ честни предъ хората и предъ Бога. Учила ги да правятъ добро, да тачатъ по-старитѣ, да се обичатъ и да живѣятъ въ миръ. Постникътъ се почудилъ на тоя разговоръ.

— Ужъ проста жена, — думалъ си той на ума, — а какви умни и добри приказки ѝ сж на устата! Нищо не е чела, а толкова много знае! Наистина, Богъ я просвѣтилъ.

Тѣй миналъ деньтъ. Вечеръта децата и постникътъ повечеряли; дошло време да си легнатъ. Децата заспали, а старецътъ се изправилъ въ къта и почналъ да се моли, да се кръсти и да струва поклони предъ иконата. Тѣй се молилъ и кланялъ той до полунощъ, а вдовицата се само три пжти прекръстила и се прибрала при децата си да спи, та да стане на заранъта по-раничко, за да се залови за работа.

А постникътъ гледалъ, колко поклона ще стори вдовицата и колко часа ще се моли. Като видѣлъ, че тя се само три пжти прекръстила, рекълъ самъ на себе си:

— Чудно нещо! Тая клета женица се само три пжти прекръсти на лѣгане — а е по-праведна отъ мене. Каква е тая работа — не знамъ. Утре трѣбва да я разпитамаъ, отщо е толкова праведна.

И той отишълъ да си легне. Тогава видѣлъ, че вдовицата бѣла постлала въ единъ кътъ своята рогозка и била оставила чергата, съ която се завивала, на постника, а сама се била свила на голата земя до децата

си, безъ да се завие съ нѣщо. Той метналъ върху нея завивката, що била опредѣлена за него, и легналъ въ кжта.

На сутринята старецътъ се събудилъ ощо отъ тъмни зори. Тоя день било недѣля, той почналъ да се стѣга за църква. И вдовицата станала, измила се, пакъ се прекръстила три пжти и влѣзла въ стана да работи. Като я видѣлъ праведника, че работи и въ празниченъ день, много се почудилъ и не можалъ да се сдържи, да ѝ не рече :

— Мигаръ ти, християнко, работишъ и въ недѣленъ день ?

— Какво да правя, отче ? — рекла вдовицата и не спирала совалката. — Ща-не-ща, работя, за да изкарамъ по-скоро платното, да го дамъ на хората, да взема пари, та да си купя брашно за децата, Ако не работя въ недѣля, ще трѣбва да ги оставя гладни.

— Ами въ църква ще отидешъ ли ? — Запиталъ я той.

— Охъ, мили отче, — рекла тя, — ходи ми се отдавна въ църква, но не ще мога да си свърша работата че да ми остане време за църква. Кое по-напредъ ? Децата ми сж гладни, оголѣли, кжщата трѣбва да се притегне, па и зима иде. Кога имамъ време за църква ?

— Та ти никога ли не отивашъ въ църква ? запиталъ я той.

— Отивамъ, отче, само отъ Коледа, та на Великденъ: другъ пжтъ не мога. Все чужда работа работя, време ми не остава.

Като чулъ това, постникътъ си рекълъ :

— Колко малко се моли на Бога тая вдовица ! И все пакъ е толкова праведна ! Ами що би било — ако държеше всички празници, ако ходѣше въ църква и правѣше поклони, като мене ? Тогава би надминала по праведность и ангелитѣ. Азъ трѣбва да я науча. Самъ Богъ ме е пратилъ при нея — да я просвѣтя.

И той ѝ казалъ :

— Слушай, какво ще ти река, християнко ! Отсега натамъ недеи работи вече въ недѣля и въ празниченъ день. Ходи редовно въ църква, утромъ и вечеръ прави поклони, по единъ часъ поне се моли Богу. И други добрини прави, каквито ти се падне случай, но и Бога не забравяй. Ако искашъ да му угодишъ, помни това, що ти рекохъ.

— Златни ти уста, мили отче! — рекла възраждана вдовицата. — Всичко, що ме научи, ще правя. Но нали тогава децата ми ще умратъ отгладѣ? Какъ да ги гледамъ, като се мжчатъ?

— Не бой се! — рекълъ светецътъ — Богъ ще се грижи за тѣхъ, както се грижи за небеснитѣ птици.

И, като казалъ това, отишълъ си отново въ постницата. Оттогава вдовицата почнала да живѣе тѣй, както я билъ научилъ постника. Въ недѣля и празникъ ходѣла на църква, по часъ-два на день правѣла поклони и се молѣла, наливала дървеното масло, приготвено за храна на децата, въ кандилото предъ иконата — и то горѣло денемъ и нощемъ. Днесъ-утре, отъ многото денгуба по богомолство жената съвсемъ обеднѣла; това, което изкарвала по-рано отъ людска работа, сега се преполовило; почнала презъ день-презъ два да се лѣга гладна, а сетне се поредили много вечери, когато и тя и децата ѝ лѣгали безъ хлѣбъ, окжсани; кжщата прокапала, покривътъ протекалъ; дошла зима: децата мръзнѣли безъ дърва и безъ дрехи; заболѣли — днесъ едно, утре друго; дветѣ най-малки дечица умрѣли презъ зимата, а тритѣ по-голѣмки едва запролѣтили. Майката станала кожа и кости, неможела вече да излѣзе изкжщи навънъ, паднала болна.

Въ това време постникътъ видѣлъ, че всѣка нощъ звездата надъ вдовишката кжща става все по-малка и по-блѣдна. Една нощъ станала дребна като прашинка, а на другата нощъ вече той не можалъ да я види. Тогава старецътъ се опомнилъ и си рекълъ:

— Охъ, азъ грѣшникътъ и недостойниятъ! Защо отидохъ при тая светица да я уча да прави поклони и да ходи въ църква, а да не работи за децата си? Кой знае, въ какви голѣми мжки е изпаднала; па може дори да е прегрѣшила въ отчаянието си — да похули Бога, та той е угасилъ звездата ѝ. Трѣбва да отида при нея и да ѝ кажа — да работи, както е работѣла по-напредъ

Станалъ пакъ старецътъ и отишълъ при вдовицата. Тя лежала болна, наземи, безъ завивка, скждна за залъкъ хлѣбъ, а край нея се търкаляли и пискали гладни тритѣ и голѣми деца — и тѣ болни като нея. Тогава постникътъ се помолилъ Богу да му прости грѣха и да излѣкува болната майка и децата ѝ. Но Богъ му отвърналъ съ гласъ:

— Иди и работи за тая жена и за децата ѝ, защото по твоя вина умрѣха дветѣ, а тя и тия тритѣ боледуватъ пакъ по твоя вина.

Като чуль тоя гласъ, постникътъ се затекълъ до съседитѣ и се главилъ тамъ ратай — да работи, за да гледа вдовицата и децата. Когато се привдигнали, той рекълъ на жената:

— Сбъркахъ азъ, грѣшниятъ, като те накарахъ да оставишъ децата си да мратъ отглади, за да хооишъ въ църква и да правишъ поклони. Най-добра служба Богу е да работи човѣкъ за другитѣ. Прави сега, каквото правѣше по-рано, преди да дойда за първи пжтъ въ кжщата ти.

Като рекълъ това, старецътъ се върналъ въ своята постница, а надъ вдовишката кжща изгрѣла пакъ звездята, по едра отъ напредъ.

СЪДЪРЖАНИЕ

Царьтъ на джуджетата	3
Вълшебното гърне	24
Русалка	27
Златната ябълка	31
Тайнствената крава	35
Стариятъ войникъ	43
Князьтъ, който обичалъ всички	50
Змеягъ, който яде моми	56
Камениятъ лъвъ плаче	64
Въ царството на мълчаливитъ	75
Бъбрица	79
Дяволско питие	82
Хубави дрехи	85
Кжде е щастието?	88
Вълшебниятъ кладенець	101
Постникъгъ	107

ПРИКАЗКИ ОТЪ ЦЪЛЪ СВЪТЪ

Събрани отъ Ник. Райновъ

Дървото на приказките . . . лв. 30	Златното гърне . . . лв. 30
Добрата фея, приказки . . . 30	Торбата със приказки . . . 30
Кристалният дворецъ . . . 30	Чудната книга, приказки . . . 30
Вълшебни приказки . . . 30	Юнакъ надъ юнаци . . . 30
Индийски приказки . . . 30	Най-хубавитѣ приказки . . . 65

БИБЛИОТЕКА „ПЕПЕРУДИ“

(Всички изящно илюстрирани и подвързани)

Бръшлянка лв. 20	Дѣдо Коледа 18	Черв. шапница 20
Снѣжанка . . . 20	Малката Дора 30	Халифъ щъркъ 20
Баба Марта . . . 20	Джуджетата . 18	Пепеляшка . . . 20
Чужди земи . . . 30	Куклен. сватба 18	Гуливеръ . . . 20

ИГРА И ТРУДЪ

Рисувачъ отъ натура . лв. 18	Гледайте и се чудете . лв. 18
Малкият художникъ . . . 28	„100,000 защо“ 20
Ранобудникъ 30	Приказки безъ думи . . . 12
Синътъ на джуджето . . . 40	Чорлю 15

КНИГИ ЗА ПОДАРЪКЪ

Чичо Томовата колиба, отъ Б. Стоу лв. 50
Скитанията на младия бѣглецъ, отъ Верискоферъ 40
Приключенията на Балфура, отъ Стифенсонъ 40
На корабитѣ на Васко де Гама, отъ Ф. Керъ 40
Огнениятъ човѣкъ, отъ Е. Салгари 50
Тъмна Индия, отъ Луи Жаколио 50
Звѣрбой (ловци), отъ Фениморъ Куперъ 50
Черната стрела, отъ Луи Бусенаръ 50
Златниятъ градъ, отъ Р. Хагардъ 35
Стариятъ скитникъ, отъ Габриелъ Фери 50

Пълненъ каталогъ се изпраща веднага
при поискване отъ

СТ. АТАНАСОВЪ — СОФИЯ, ул. Неофитъ Рилски, № 36.

